

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ

Διπλωματική Εργασία

ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ, Η ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ &
Η ΣΥΝΕΙΣΦΟΡΑ ΤΗΣ ΣΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΑΠΑΤΗΣ

της

ΕΥΓΕΝΙΑΣ ΜΑΡΚΟΥ

Επιβλέπων Καθηγητής: Παναγιώτης Ταχυνάκης

Υποβλήθηκε ως απαιτούμενο για την απόκτηση του Μεταπτυχιακού Διπλώματος στην
Εφαρμοσμένη Λογιστική και Ελεγκτική

Μάρτιος 2021

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Ιδιαίτερες ευχαριστίες θα ήθελα να εκφράσω στους καθηγητές του μεταπτυχιακού προγράμματος «Εφαρμοσμένη Λογιστική και Ελεγκτική» του Πανεπιστημίου Μακεδονίας, για τις πολύτιμες γνώσεις που μου προσέφεραν απλόχερα, εξοπλίζοντάς με όλα τα απαραίτητα εφόδια για τον επαγγελματικό στίβο.

Επίσης, ειδική αναφορά θα ήθελα να κάνω στο οικογενειακό και φιλικό μου περιβάλλον που μου συμπαραστάθηκε καθ' όλη τη διάρκεια των σπουδών μου.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα διπλωματική εργασία εκπονήθηκε στα πλαίσια περάτωσης μεταπτυχιακού προγράμματος και μελετά την σπουδαιότητα της ελεγκτικής επιστήμης και την συμβολή της στην ανίχνευση της απάτης.

Η υψηλή ανταγωνιστικότητα που επικρατεί στο οικονομικό περιβάλλον, καθώς και η έντονη ηθική-οικονομική κρίση που ταλανίζει τον επιχειρηματικό χώρο, δημιουργούν τις κατάλληλες προϋποθέσεις για αύξηση των παραβατικών συμπεριφορών και των φαινομένων λογιστικής απάτης. Η μεγιστοποίηση των κερδών, η ενίσχυση της επαγγελματικής φήμης και η πρόθεση εδραίωσης της επιχείρησης στον κλάδο της, είναι συνήθως οι βασικές αιτίες που ωθούν τα διοικητικά στελέχη στην λήψη αποφάσεων υπέρ της παραποίησης και της αλλοίωσης των δεδομένων. Το πλήθος των συνεπειών που επιφέρει μία τέτοια πράξη, καθώς και το κόστος αυτών, είναι ιδιαιτέρως υψηλά, ενώ στις περιπτώσεις εντοπισμού εταιρικών σκανδάλων, η ίδια η επιχειρηματική οντότητα είναι αυτή που πλήττεται ανεπανόρθωτα, χάνοντας την αξιοπιστία της και κλονίζοντας τις σχέσεις εμπιστοσύνης στην αγορά.

Η συστηματική εφαρμογή των Διεθνών Προτύπων Ελέγχου και η επίβλεψη τήρησης αυτών από τα αρμόδια ελεγκτικά όργανα και φορείς, παίζουν σημαντικό ρόλο στην ικανοποίηση της μακράιωνης ανάγκης προστασίας και διασφάλισης της ποιότητας του ελέγχου. Εξάλλου, η εξυγίανση του γενικότερου επαγγελματικού περιβάλλοντος και η δημιουργία ενός συστήματος ελέγχου ικανού να αντιλαμβάνεται εγκαίρως τους κινδύνους που ελλοχεύουν και να τους διαχειρίζεται καταλλήλως, αποτελούν τους κύριους στόχους που προσπαθεί να επιτύχει κάθε ελεγκτής, εσωτερικός ή εξωτερικός, μέσω της έργου του.

Μετά το πέρας της θεωρητικής προσέγγισης του ελέγχου και της απάτης, στο τελευταίο κεφάλαιο πραγματοποιείται εμπειρική έρευνα για τον εντοπισμό παραγόντων, σχετιζόμενων με την ύπαρξη ενδείξεων παραποίησης στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις, εισηγμένων εταιριών στο Χρηματιστήριο Αθηνών.

Λέξεις-Κλειδιά: Ελεγκτική, Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα, Εσωτερικός-Εξωτερικός Ελεγκτής, Απάτη, Παραποίηση Οικονομικών Καταστάσεων

ABSTRACT

This dissertation was prepared in the context of the completion of the current Master's degree. Its subject is the importance of audit science and its contribution to the detection of accounting fraud.

The high competitiveness that prevails in the economic environment, as well as the intense moral-economic crisis that plagues businesses nowadays, create the appropriate conditions for an increase in delinquent behaviors and the phenomena of accounting fraud. Profit maximization, professional reputation enhancement and the intention to consolidate the company in the respective sector, are usually the main reasons that urge executives to make decisions in favor of falsification and alteration of data. The range of consequences of such an act, as well as their costs, are particularly high. In cases of corporate scandals, the business entity itself is the one that is irreparably affected, losing its credibility and shaking its relationship of trust in the market.

The systematic implementation of the International Standards on Auditing and the supervision of their observance by the competent auditing bodies, play a significant role in satisfying the long-standing need to protect and ensure the quality of auditing. Moreover, the consolidation of the general professional environment and the creation of an audit system, able to timely perceive the risks involved and to manage them properly, are the main goals that each auditor, internal or external, tries to achieve through his/her work.

Following the theoretical approach of control and fraud, the last chapter conducts applied research to identify factors related to the existence of evidence of falsification in the financial statements of various companies listed on the Athens Stock Exchange.

Keywords: Audit, International Standards on Auditing, Internal-External Auditor, Fraud, Falsification of Financial Statements

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	ii
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	iii
ABSTRACT	iv
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	v
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ	vii
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ	2
1.1 Το Φαινόμενο της Απάτης	2
1.2 Εμπειρική Διερεύνηση της Παραποίησης Οικονομικών Καταστάσεων	4
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	
ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΤΟΥ ΚΛΑΔΟΥ ΤΗΣ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ & ΑΝΑΛΥΣΗ ΘΕΣΜΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ ΕΛΕΓΧΟΥ	6
2.1 Ελεγκτική: Ιστορική Αναδρομή ανά τον Κόσμο.....	6
2.2 Ιστορική Αναδρομή στην Ελλάδα.....	7
2.3 Ιστορική Αναδρομή του Σώματος Ορκωτών Λογιστών Ελλάδος.....	8
2.4 Διοικητικά Όργανα του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών.....	12
2.5 Επιτροπή Λογιστικής Τυποποίησης Ελέγχων	13
2.6 Συμβούλιο Λογιστικής Τυποποίησης.....	14
2.7 Συμβούλιο Ποιοτικού Ελέγχου	15
2.8 Πειθαρχικό Συμβούλιο	16
2.9 Επιτροπή Επαγγελματικών Εξετάσεων	16
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	
ΔΙΕΘΝΗ ΠΡΟΤΥΠΑ ΕΛΕΓΧΟΥ & ΔΙΚΛΙΔΕΣ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗΣ	17
3.1 Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου.....	17
3.2 Περίγραμμα Αποσαφηνισμένων ΔΠΕ.....	19
3.3 Σκοπός Εφαρμογής ΔΠΕ.....	21
3.4 Κώδικας Δεοντολογίας.....	22
3.5 Διατήρηση Ανεξαρτησίας	24
3.6 Δικλίδες Ποιότητας για τον Έλεγχο Οικονομικών Καταστάσεων	25
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4	
ΠΟΙΟΤΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ & ΕΙΔΗ ΚΙΝΔΥΝΟΥ	27
4.1 Ορισμός του Ελέγχου και η Αναγκαιότητα του	27
4.2 Είδη Ελέγχου.....	28
4.2.1 Έλεγχος Οικονομικών Καταστάσεων	28

4.2.2 Λειτουργικός Έλεγχος.....	28
4.2.3 Δικανικός Έλεγχος	29
4.2.4 Έλεγχος Συμμόρφωσης.....	29
4.2.5 Έλεγχος Αποδοτικότητας.....	29
4.3 Εσωτερικός Έλεγχος	30
4.3.1 Κώδικας Ηθικής	33
4.4 Εξωτερικός Έλεγχος.....	34
4.4.1 Νομοθετικό Πλαίσιο Εξωτερικού Ελέγχου.....	39
4.5 Είδη Κινδύνου	40
4.5.1 Ελεγκτικός Κίνδυνος.....	40
4.5.2 Κίνδυνος Ουσιώδους Σφάλματος.....	40
4.5.3 Κίνδυνος Εντοπισμού.....	41
4.6 Ουσιώδες Μέγεθος.....	41
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5	
ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΑΠΑΤΗ & ΠΑΡΑΠΟΙΗΣΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ.....	43
5.1 Απάτη	43
5.2 Λόγοι Εμφάνισης Απάτης	44
5.3 Τρίγωνο – Διαμάντι της Απάτης	45
5.4 Παραποίηση Οικονομικών Καταστάσεων	47
5.5 Μέθοδοι Εξακρίβωσης της Παραποίησης.....	49
5.6 Χρησιμότητα των Αριθμοδεικτών στην Απάτη	51
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6	
ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ.....	53
6.1 Επιλογή Εταιριών.....	53
6.2 Επιλογή Μεταβλητών.....	54
6.3 Μεθοδολογία	57
6.4 Αποτελέσματα	59
6.5 Συμπεράσματα.....	61
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	63

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 6.1: Δείγμα εταιριών	54
Πίνακας 6.2: T-Test / Group Statistics	58
Πίνακας 6.3: T-Test / Independent Samples Test	58
Πίνακας 6.4: Logistic Regression / Omnibus Tests of Model Coefficients	60
Πίνακας 6.5: Logistic Regression / Model Summary	60
Πίνακας 6.6: Logistic Regression / Classification Table	60
Πίνακας 6.7: Logistic Regression / Variables in the Equation.....	61

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η συχνότητα παραποίησης των οικονομικών δεδομένων, καθιστά το φαινόμενο αλλοίωσης της εταιρικής εικόνας σε μεγάλο διαχρονικό πρόβλημα απάτης, το οποίο καλούνται να επιλύσουν οι ελεγκτές. Στόχος τους είναι η εξιχνίαση παρατυπιών και η εξέταση των δεδομένων ώστε να αντιληφθούν αν ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα ή αν παρουσιάζουν μία ψευδή έκθεση των οικονομικών στοιχείων. Η τήρηση των οδηγιών των σχετικών φορέων, η εφαρμογή των Διεθνών Προτύπων Ελέγχου και η εξέλιξη μεθόδων ανίχνευσης της απάτης, είναι τα βασικά εργαλεία που υποστηρίζουν το έργο κάθε ελεγκτή.

Στην εργασία αυτή αναλύεται το εννοιολογικό πλαίσιο του ελέγχου και της απάτης. Ο κύριος κορμός της εργασίας απαρτίζεται από πέντε κεφάλαια. Πέρα από την βιβλιογραφική επισκόπηση, στο πρώτο κεφάλαιο, όπου αναφέρονται τα ευρήματα και οι απόψεις των αρθρογράφων σχετικά με την απάτη που αποτέλεσαν εφαλτήριο για τη συγκεκριμένη εργασία, ακολουθεί στο δεύτερο κεφάλαιο η ιστορική αναδρομή της ελεγκτικής επιστήμης και των θεσμικών οργάνων ελέγχου στην χώρα μας. Έπειτα, η τρίτη θεματική ενότητα αναλύει την σημασία εφαρμογής των Διεθνών Προτύπων Ελέγχου και την αναγκαιότητα τήρησης των οδηγιών τους. Το τέταρτο κεφάλαιο ασχολείται με τον ποιοτικό έλεγχο, τον διαχωρισμό του σε υποομάδες, καθώς και την κατηγοριοποίηση των κινδύνων που συναντά ο ελεγκτής. Η πέμπτη ενότητα περιλαμβάνει την έννοια της απάτης, τα κίνητρα και τους σκοπούς που επιδιώκονται να επιτευχθούν μέσω αυτής. Κλείνοντας, το τελευταίο μέρος της εργασίας απαρτίζεται από την εμπειρική έρευνα που διεξήχθη μεταξύ 44 εισηγμένων εταιριών στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών, παραθέτοντας τα συμπεράσματα στα οποία κατέληξα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

1.1 Το Φαινόμενο της Απάτης

Η επισκόπηση της βιβλιογραφίας που αναλύεται ακολούθως στοχεύει στην διαφώτιση και ανάλυση του όρου της απάτης. Μέσα από άρθρα διαφόρων αναλυτών και πορίσματα ερευνών, φορέων και πανεπιστημίων, τονίζεται η έκταση που λαμβάνει η απάτη έως και σήμερα και η σημασία του ελεγκτικού έργου. Επίσης αναλύονται έρευνες σχετικές με μεθόδους εντοπισμού παραποίησης και πως αυτές συνέβαλαν στη καταπολέμηση τέτοιων φαινομένων, διευκολύνοντας το έργο των ελεγκτών.

Σύμφωνα με τον Κ. Καραμάνη (2008) ο έλεγχος αφορά την συστηματική και σωστή συλλογή τεκμηρίων από τον εκάστοτε ελεγκτή, προκειμένου να διαπιστωθεί ο βαθμός συμφωνίας μεταξύ των πληροφοριών και να εξεταστεί η ύπαρξη ή όχι απάτης, μέσω της έκφρασης της γνώμης του ελεγκτή στην έκθεση ελέγχου.

Κατά την συνεργασία μεταξύ των R. Kassem, και A. Higson (2012), μελετήθηκε το πολύ διαδεδομένο μοντέλο απάτης του Cresssey, γνωστό ως «Τρίγωνο της Απάτης», σύμφωνα με το οποίο οι πυλώνες που οδηγούν στην απόφαση διάπραξης απάτης είναι η αναγνώριση της ευκαιρίας για απάτη, η πίεση και τα κίνητρα που ωθούν στην παρανομία και τέλος η εκλογίκευση της πράξης αυτής. Πολλοί αναλυτές ωστόσο, κατέληξαν πως μόνο το μοντέλο δεν επαρκεί ως μέσο πρόληψης, εντοπισμού και αντιμετώπισης της απάτης, καθώς η πίεση και ο εξορθολογισμός είναι παράγοντες που δεν μπορούν να παρατηρηθούν, ενώ παράλληλα αγνοούνται άλλες σημαντικές συνιστώσες, με αποτέλεσμα κάθε ερευνητής να έχει και μία διαφορετική πρόταση. Σύμφωνα με την έρευνα τους, οι Higson και Kassem αποφάσισαν πως οι ελεγκτές οφείλουν να λαμβάνουν υπόψη κάθε συνιστώσα που περιλαμβάνουν τα μοντέλα απάτης και προτείνουν ως επέκταση του «Τριγώνου Απάτης» την νέα εκδοχή αυτού, που εμπεριέχει τα κίνητρα, την ευκαιρία, την ακεραιότητα του χαρακτήρα και φυσικά τις ικανότητες του απατεώνα. Ενσωμάτωσαν δηλαδή και μη οικονομικούς παράγοντες που αφορούν τον χαρακτήρα και την ηθική αντίληψη των δραστών.

Τα πορίσματα της έκθεσης της KPMG (2003) για την περίοδο 1998 έως 2003, ανέδειξαν υπερδιπλασιασμό της χρηματοοικονομικής απάτης και ιδιαίτερα σημαντική αύξηση της από υπαλληλικό προσωπικό, οδηγώντας τους D. Wolfe και D. Hermanson (2004) σε μία νέα έρευνα

για το «Διαμάντι της Απάτης», όπου ουσιαστικά προστέθηκε ο παράγοντας «ικανότητα» στο ήδη υπάρχον μοντέλο του Cressey.

Ο ρόλος που διαδραματίζει ο ελεγκτής, είτε πρόκειται για εσωτερικό είτε για εξωτερικό έλεγχο, είναι πολύ σημαντικός ως προς την εξάλειψη της απάτης στον επαγγελματικό χώρο και οι ευθύνες-υποχρεώσεις που αναλαμβάνει πάρα πολλές. Ασχέτως των μεθόδων και τεχνικών που έχουν αναπτυχθεί επί σειρά ετών για την διευκόλυνση εντοπισμού της απάτης, υπάρχουν κάποια χαρακτηριστικά γεγονότα που χρήζουν περαιτέρω διερεύνησης. Όπως αναφέρει η Διεθνής Ομοσπονδία Λογιστών (International Federation of Accountants, IFAC) στην αναθεώρηση του ελεγκτικού προτύπου 240 (2016), και η Επιτροπή Διεθνών Ελεγκτικών και Ασφαλιστικών Προτύπων (International Auditing and Assurance Standards Board, IAASB) στο εγχειρίδιο διεθνούς ελέγχου ποιότητας, επανεξέτασης, εγγυήσεων και δηλώσεων άλλων σχετικών υπηρεσιών (2018), ο ελεγκτής, κατανοώντας το περιβάλλον της επιχείρησης αλλά και την ίδια εν τω συνόλω, οφείλει να εκτιμά τους κινδύνους και τα ουσιώδη σφάλματα που εντοπίζει, αντιλαμβανόμενος το είδος των λαθών που συνέβησαν. Πρέπει να διαχωρίζει αν πρόκειται για σφάλματα που έγιναν λόγω εσφαλμένης χρηματοοικονομικής αναφοράς ή αν είναι αποτέλεσμα κατάχρησης περιουσιακών στοιχείων. Ορισμένα γεγονότα στα οποία πρέπει να δίνεται ιδιαίτερη έμφαση, καθώς αυξάνουν τον κίνδυνο απάτης ή σφάλματος, είναι τα εξής:

- Σημαντικά ελλείμματα σε περιουσιακά στοιχεία (αποθέματα, ταμειακά διαθέσιμα).
- Έλλειψη ή απόκρυψη παραστατικών κατά τον έλεγχο.
- Ύποπτες πληρωμές υπηρεσιών αμφιβόλου περιεχομένου.
- Ασυνήθεις συναλλαγές που αλλάζουν την επιχειρηματική εικόνα.
- Ασυμφωνία στοιχείων.
- Ακατάλληλο προσωπικό και συχνές αλλαγές στα στελέχη της οικονομικής οντότητας.

Σύμφωνα με την 11η έκθεση παγκόσμιας μελέτης (2020) της Ένωσης Πιστοποιημένων Εξεταστών Απάτης (Association of Certified Fraud Examiners, ACFE) σχετικά με την εμφάνιση απάτης και κατάχρησης στον επαγγελματικό χώρο, την περασμένη χρονιά παρατηρήθηκαν απώλειες ύψους 3,6 δισεκατομμυρίων. Κατά την έκθεση μελετήθηκαν 2.504 υποθέσεις εταιριών σε 125 διαφορετικές χώρες ανά τον κόσμο, υποδεικνύοντας πως μία τυπική περίπτωση απάτης κοστίζει 8.300 δολάρια μηνιαίως, ή αντιστοιχεί σε απώλεια της τάξης του 5% των εσόδων σε ετήσια βάση. Οι κατηγορίες επαγγελματικής απάτης που σημείωσαν την υψηλότερη τιμή περιλαμβάνουν τρεις βασικές συνιστώσες. Πρώτη βρίσκεται η κατάχρηση

περιουσιακών στοιχείων, αποτελώντας μάλιστα το πιο συχνό φαινόμενο απάτης, αφού αφορά την συντριπτική πλειοψηφία των περιπτώσεων. Ωστόσο, ανεξαρτήτως της υψηλής συχνότητας του φαινομένου, λόγω της φύσης της παράνομης αυτής ενέργειας, οι απώλειες που συνεπάγεται είναι σχετικά χαμηλές. Σ' αυτή την κατηγορία απάτης ο υπάλληλος φαίνεται να ιδιοποιείται πόρους που ανήκουν στην οικονομική οντότητα. Στην δεύτερη θέση βρίσκεται η απάτη των οικονομικών καταστάσεων, κατά την οποία ο δράστης σκοπίμως παραλείπει γεγονότα ή προκαλεί ουσιώδεις ανακρίβειες σχετικά με τα οικονομικά δεδομένα της επιχείρησης. Το συγκεκριμένο είδος, αν και δεν εμφανίζεται τόσο συχνά, καθώς επιβεβαιώθηκε μόλις στο 10% των περιπτώσεων, φαίνεται να προκαλεί την μεγαλύτερη οικονομική απώλεια, καθιστώντας την συγκεκριμένη κατηγορία απάτης ως την πιο δαπανηρή. Τέλος, η τρίτη κατηγορία επαγγελματικής απάτης περιλαμβάνει την διαφθορά, μία έννοια που περικλείει συγκρούσεις συμφερόντων, δωροδοκίες, εκβιασμούς κλπ. Μάλιστα στο τέλος της έκθεσης παρατίθεται και ένα ερωτηματολόγιο, προκειμένου κάθε επιχείρηση να διασφαλίζει την επάρκεια των μεθόδων ανίχνευσης απάτης που χρησιμοποιεί, εξετάζοντας ταυτοχρόνως και την επάρκεια του υφιστάμενου συστήματος ελέγχου.

Η ACFE υποστηρίζει πως ο εντοπισμός της απάτης, και δη η ταχύτητα αυτού, είναι ιδιαίτερης σημασίας, καθώς επηρεάζει το μέγεθος και τις επιπτώσεις που θα έχει. Επίσης, η γρήγορη ανίχνευση της απάτης συντελεί στην αποτροπή μελλοντικών παραπτώματων. Η διαδικασία-τρόπος εντοπισμού και τα ευρήματα, μπορούν να διευκολύνουν το έργο των ελεγκτών, βελτιώνοντας την αποτελεσματικότητα των μεθόδων και συμβάλλοντας στην πρόληψη αυτού. Ωστόσο, πέρα από τις εξελιγμένες τεχνικές εντοπισμού, παρατηρήθηκε πως σημαντικό ρόλο έχει η γενικότερη εκπαίδευση κατά της απάτης του εσωτερικού και εξωτερικού περιβάλλοντος.

1.2 Εμπειρική Διερεύνηση της Παραποίησης Οικονομικών Καταστάσεων

Στην Ελλάδα η πρώτη εμπειρική έρευνα για τον εντοπισμό ύπαρξης παραποίησης πραγματοποιήθηκε το 2002 από τον Καθηγητή Χ. Σπαθή σε δημοσιευμένες οικονομικές καταστάσεις 76 ελληνικών εταιριών. Με τον υπολογισμό 10 αριθμοδεικτών και με τη χρήση στατιστικής μεθόδου, επετεύχθη η ομαδοποίηση των εταιριών σε ποσοστό 84% και κατέληξε στο συμπέρασμα ότι οι επιχειρήσεις με σημαντική δανειακή επιβάρυνση και υψηλά αποθέματα έχουν μεγάλη πιθανότητα να προβούν σε παραποίηση των λογιστικών τους καταστάσεων.

Οι Spathis, Doumbos, Zorounidis (2003), σε συνέχεια της προηγούμενης έρευνας, σε ένα δείγμα 100 ελληνικών επιχειρήσεων, οι οποίες είχαν ελεγχθεί από ορκωτούς ελεγκτές το

χρονικό διάστημα 1997-1999, ανέπτυξαν ένα μοντέλο με την ανάλυση της παραμετρικής μεθοδολογίας UTADIS, με σκοπό να ερμηνεύσουν τις παρατηρήσεις των ελεγκτικών αναφορών. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι το μοντέλο ταξινόμησης UTADIS σε σχέση με τα στατικά παραδοσιακά μοντέλα είναι πιο ακριβές στην ερμηνεία των παρατηρήσεων των ελεγκτών.

Για την εξαγωγή μοντέλου στην διερεύνηση της απάτης σε σχέση με τις παραποιήσεις των οικονομικών καταστάσεων στην Ελλάδα, η UTADIS εφαρμόστηκε σε μελέτη των Spathis, Doumros, Zorounidis (2002), με δείγμα τις ίδιες εταιρίες που χρησιμοποιήθηκαν στην πρώτη έρευνα του Σπαθή, το 2002. Το αποτέλεσμα υπέδειξε ότι οι οικονομικές καταστάσεις που έχουν παραποιηθεί στην Ελλάδα μπορούν να εντοπιστούν από το πλήθος και το περιεχόμενο των παρατηρήσεων στις αναφορές των ελεγκτών και ειδικότερα για λογαριασμούς αποσβέσεων, προβλέψεων αποζημιώσεων προσωπικού, συμμετοχών σε άλλες εταιρίες κα.

Ο Hawaridah (2014) επεσήμανε ότι η παραπλανητική πληροφόρηση μέσω των οικονομικών καταστάσεων συναντάται όλο και πιο συχνά σε όλες τις χώρες και σε οποιοδήποτε κλάδο, για αυτό έγινε ευρέως γνωστή.

Οι Mohameda και Handley-Schachelor (2014) αναφέρουν ότι η διεξαγωγή ελέγχων για λογιστικές καταστάσεις, που πιθανόν έχουν αλλοιωθεί, και για οικονομικές απάτες, έχουν αυξηθεί σημαντικά με αποτέλεσμα η πρόκληση ανεκτίμητων ζημιών να οδηγεί σε εταιρική αποτυχία μακράς διάρκειας.

Μετά από έρευνα που διεξήγαγαν οι Bai et al (2008), για την αναζήτηση της πιθανότητας οικονομικής απάτης, συστήνεται η χρήση χρηματοοικονομικών δεικτών αποδοτικότητας, καθαρών κερδών, σύνθεσης ενεργητικού, μόχλευσης κα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΤΟΥ ΚΛΑΔΟΥ ΤΗΣ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ & ΑΝΑΛΥΣΗ ΘΕΣΜΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ ΕΛΕΓΧΟΥ

2.1 Ελεγκτική: Ιστορική Αναδρομή ανά τον Κόσμο

Ως έλεγχος ορίζεται η λεπτομερής εξέταση αρχείων με σκοπό την εύρεση λαθών, παραλείψεων, παρατυπιών κα. Αφορά την συγκέντρωση τεκμηρίων και πληροφοριών, προκειμένου να διαπιστωθεί ο βαθμός συμφωνίας ή παρέκκλισης τους. Η διαδικασία του ελέγχου παρουσιάζει μεγάλη ιστορική αναδρομή, μιας και η επιτακτική ανάγκη αυτού, εμφανίστηκε από τα αρχαία ακόμα χρόνια. Διάφορες επιγραφές επιβεβαιώνουν την ανάγκη δημιουργίας κοινής «γλώσσας», με σκοπό την συνεργασία ανθρώπων από διαφορετικά μέρη. Για την ακρίβεια, η ανάγκη προέκυψε ως απόρροια των συναλλαγών και ιδίως του φόβου των συναλλασσόμενων για την ορθή επίτευξη αυτών, γι' αυτό το λόγο είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την λογιστική αποτύπωση ενός συστήματος συμβόλων, όπου γίνονταν κατανοητά απ' όλους τους εμπλεκόμενους, ασχέτως γλώσσας.

Με την εμφάνιση του ανταλλακτικού εμπορίου, έγινε και η πρώτη εμφάνιση λογιστικού ελέγχου, χρονολογούμενη περί το 3000 π.Χ στην αρχαία Βαβυλώνα με τους «Νινευίτες» (Νεγκάκης & Ταχυνάκης, 2017). Έπειτα ακολούθησε η αρχαία Αίγυπτος με τον θεσμό των «Επιστατών», οι οποίοι έλεγχαν τη διαδικασία συλλογής σιτηρών, αποσκοπώντας στην ορθή φορολόγηση. Στην Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία, την θέση αυτή είχαν αναλάβει οι «Υπατοι», οι οποίοι ως κρατικοί υπάλληλοι συλλέγαν τους φόρους, καθώς και οι «Τιμητές» - «Ταμίες», που υπέβαλαν εκθέσεις αναφορικά με τον τρόπο διαχείρισης των δημόσιων χρημάτων. Μετά την γενικότερη στασιμότητα, που παρατηρήθηκε κατά τον Μεσαίωνα, επήλθε άνθηση της λογιστικής επιστήμης σε Ιταλία και Αγγλία, όπου μάλιστα κατεγράφη για πρώτη φορά ο όρος του «Ελεγκτή». Ακολουθεί η Βενετία ως η πρώτη πόλη που ιδρύεται η «Ένωση Επαγγελματιών Ελεγκτών», το έτος 1581, και ακολούθησε η Γαλλία το 1807, με τη δημιουργία του Ελεγκτικού Συνεδρίου από τον Ναπολέοντα, όπου εφαρμόστηκαν διάφορα συστήματα λογιστικών ελέγχων με σκοπό την πληροφόρηση για τυχόν έλλειμμα του δημόσιου πλούτου και την τιμωρία όσων παρανόμησαν ή καταχράστηκαν δημόσια περιουσία.

Έκτοτε, η εξέλιξη της ελεγκτικής επιστήμης ήταν ραγδαία, ειδικά κατά τη διάρκεια της βιομηχανικής επανάστασης στη Μεγάλη Βρετανία, οδηγώντας σταδιακά στη καθιέρωση της. Γι' αυτό το λόγο, ως ναυαρχίδα του σύγχρονου ελεγκτικού τομέα χαρακτηρίζεται η Αγγλία, η

οποία συνεισέφερε στην διάδοση των λογιστικών ελέγχων και στην εδραίωση τους σε παγκόσμιο επίπεδο.

2.2 Ιστορική Αναδρομή στην Ελλάδα

Στην Ελλάδα η πρώτη εμφάνιση του ελεγκτικού κλάδου συναντάται από αρχαιότατων χρόνων στην Αθήνα το 300 π.Χ., με την δημιουργία του θεσμού των δέκα «Αρχόντων-Λογιστών», οι οποίοι συνεργάζονταν με τους δέκα «Ευθύνους» και τους δέκα «Παρέδρους», αποτελώντας πρακτικά τους πρώτους δημόσιους ελεγκτές των οικονομικών πόρων της πόλης (Νεγκάκης & Ταχυνάκης, 2017). Πρόκειται για ένα ανεξάρτητο Ελεγκτικό Σώμα, το οποίο ψήφισε η Βουλή των Πεντακοσίων, έχοντας ως αρμοδιότητα την αξιολόγηση του τρόπου διαχείρισης του πλούτου των πόλεων και των ναών, και ειδικά όσων πόλεων λάμβαναν δημόσια δάνεια χωρίς τόκους. Υποχρέωση τους ήταν επίσης η πραγματοποίηση ελέγχου επί της περιουσίας όσων αρχόντων παραιτούνταν από δημόσια αξιώματα, δημοσιοποιώντας τα αποτελέσματα κάθε ελέγχου και καταδικάζοντας στο δικαστήριο της Ηλιαίας όσους διαχειριστές παρανομούσαν. Για την αποφυγή οποιασδήποτε κατάχρησης, οι θέσεις αυτές στελεχώνονταν από άρχοντες υψηλού εισοδήματος και επιφανούς θέσης, προκειμένου να αποπνέουν μεγαλύτερη ασφάλεια.

Στο γενικότερο κλίμα διαφάνειας, ως προς τη διαχείριση των δημόσιων χρημάτων και της επισκόπησης της αξιοπιστίας των συναλλαγών, δημιουργήθηκαν θέσεις ελεγκτικού ενδιαφέροντος και στην υπόλοιπη Ελλάδα. Πιο συγκεκριμένα, στην Αχαΐα τον ελεγκτικό ρόλο ανέλαβαν οι «Εξεταστές- Συνήγοροι», στη Φθιώτιδα οι «Αρχησκόποι», οι οποίοι απεικόνιζαν ορθώς τις απαιτήσεις-υποχρεώσεις που προέκυπταν από τις συναλλαγές αγαθών, και τέλος στην Θάσο οι «Απόλογοι», οι οποίοι αξιολογούσαν τον τρόπο διαχείρισης και κατανομής του πλούτου.

Κατά την περίοδο της ελληνικής επανάστασης συστήθηκε μία επιτροπή που, υπό την αιγίδα του Μαυρομιχάλη και με την προσφορά των υπόλοιπων μελών, έλεγχαν τους οικονομικούς λογαριασμούς του κράτους. Ακολουθεί το διάταγμα της Αντιβασιλείας το 1833, όπου για πρώτη φορά δόθηκε μορφή στο Ελληνικό Ελεγκτικό Συνέδριο παρόμοια του σύγχρονου, ενώ μία δεκαετία αργότερα ιδρύθηκε το Γενικό Λογιστήριο ως εποπτικό όργανο υπεύθυνο για την επίβλεψη των εσόδων και εξόδων του κράτους. Το 1929, έπειτα από την ψήφιση της Δ' Εθνοσυνέλευσης, ιδρύθηκε το «Λογιστικόν και Ελεγκτικόν Συμβούλιον».

Το επόμενο βήμα στον δημοσιονομικό έλεγχο παρατηρήθηκε με την εμφάνιση του κοινοβουλευτισμού, όπου πέρα απ' την καταγραφή των κρατικών δαπανών, ενσωματώθηκε κι

ο νομοθετικός τους έλεγχος, δηλαδή αξιολογήθηκε κατά πόσο οι ληφθείσες αποφάσεις για τις δημόσιες δαπάνες αντίκεινται στην αρχή της νομιμότητας. Με αυτό τον τρόπο τέθηκαν τα θεμέλια συνεργασίας μεταξύ των τοπικών Ελεγκτικών Συνεδρίων και των Κοινοβουλίων, ώστε να διασφαλιζόταν η συμμόρφωση της δημόσιας διοίκησης με τις επιταγές και τις απαγορεύσεις που όριζαν οι νόμοι, περιορίζοντας την καταπάτηση ή κατάχρηση εξουσίας. Μέσα σ' ένα κλίμα ασφάλειας και δικαιοσύνης, τα εκτελεστικά όργανα σεβόμενα τους νόμους, λειτουργούσαν στα πλαίσια που θεσπίζονταν από τους κανόνες δικαίου, δρώντας με γνώμονα το συμφέρον των πολιτών.

Η μετέπειτα πορεία του δημοσιονομικού ελέγχου, σε ελληνικό και παγκόσμιο επίπεδο, μόνο ανοδική μπορεί να χαρακτηριστεί. Ο ρόλος του κοινωνικού κράτους ισχυροποιείται και οι έλεγχοι ως προς την διαχείριση των δημόσιων χρημάτων εντατικοποιούνται. Τίθενται όρια και εξετάζεται κατά πόσο αυτά καταπατούνται από τους διοικούντες, ενώ παράλληλα ελέγχεται συστηματικά πλέον εάν ο γνώμονας λήψης αποφάσεων είναι η ευδαιμονία του λαού. Επανεξετάζονται οι δημοσιονομικοί στόχοι και μεταρρυθμίζονται με σκοπό να ελαχιστοποιηθούν τα μελανά σημεία των διατάξεων, να επιλυθούν οι αδυναμίες και να συστηματοποιηθεί, όσο είναι δυνατόν, η αποτελεσματικότητα του εσωτερικού ελέγχου των κρατικών φορέων, πάντοτε στοχεύοντας στην τήρηση των αρχών της νομιμότητας και της ορθής κρατικής διαχείρισης.

2.3 Ιστορική Αναδρομή του Σώματος Ορκωτών Λογιστών Ελλάδος

Μέχρι την δημιουργία και λειτουργία του Σώματος Ορκωτών Λογιστών, ο έλεγχος των οικονομικών δεδομένων των ανώνυμων εταιριών ήταν τυπικής φύσεως, αφού το επάγγελμα του ελεγκτή έως τότε ήταν ανεπαρκώς εξελιγμένο και δομημένο. Πιο συγκεκριμένα, για τους επαγγελματίες που διορίζονταν από την Γενική Γραμματεία του Υπουργείου Οικονομίας, Ανάπτυξης και Τουρισμού για την πραγματοποίηση του ελέγχου, υπήρχαν ελάχιστα υποχρεωτικά προσόντα, ενώ μπορούσαν να είναι οποιουδήποτε μορφωτικού επιπέδου (ν. 2190/1920, παρ 2,3, άρθρο 39α). Αυτό συνέβαινε γιατί σύμφωνα με τις τότε ισχύουσες νομοθετικές διατάξεις δεν ετίθετο ανάγκη εξέτασης των ετήσιων καταστάσεων των εταιριών σε βάθος. Μάλιστα η γενικότερη γνώμη ήταν ότι η διενέργεια ελέγχου αποτελούσε πρακτικά μία ανούσια πράξη απέναντι στην πολιτεία και τους μετόχους, καθαρά γραφειοκρατική, αφού οι ελεγκτές απλώς υπέγραφαν την ήδη έτοιμη από το Διοικητικό Συμβούλιο έκθεση, δίχως να ερευνήσουν κονδύλια ή να εκτελέσουν κάποια ελεγκτική πρακτική.

Ο δεύτερος λόγος που επηρέαζε την ορθότητα του ελεγκτικού αποτελέσματος, ήταν η αμοιβή του εκάστοτε διορισμένου επαγγελματία ελεγκτή, η οποία προερχόταν από την Διοίκηση της ελεγχόμενης επιχείρησης. Σύμφωνα με το άρθρο 39α, παρ. 3, εδάφιο 2, ν.2190/1920, η αμοιβή των ελεγκτών καθοριζόταν με απόφαση του Υπουργείου και καταβαλλόταν από την υπό έλεγχο εταιρία, με αποτέλεσμα τη δημιουργία σχέσεων εξάρτησης μεταξύ ελεγκτή και ελεγχόμενου.

Στις 19/11/1956 συστήνεται για πρώτη φορά το Σώμα Ορκωτών Λογιστών (ΣΟΛ) στην Ελλάδα, με αρχική αρμοδιότητα τον έλεγχο των μεγάλων ανώνυμων εταιριών. Από τότε και έως το 1992, το ελεγκτικό επάγγελμα οργανώνεται, παίρνοντας τη μορφή Νομικού Προσώπου, ενώ απαρτίζεται πια από επαγγελματίες, πρόθυμους να ασκήσουν το καθήκον τους με αντικειμενικότητα και αμεροληψία. Αντιλαμβάνονται την εργασία τους ως δημόσιο λειτούργημα, συνυφασμένο με την ελευθερία έκφρασης της επαγγελματικής τους κρίσης και ως αποτέλεσμα οι επιχειρήσεις υπάγονται σε έλεγχο υψηλού επιπέδου. Η ψήφιση του νόμου 3329/1995 αποτελεί τον θεμελιώδη λίθο στην ελεγκτική, δίνοντας το έναυσμα για την ορθή διενέργεια ελέγχων με ουσιαστικό περιεχόμενο.

Σύμφωνα με το συγκεκριμένο διάταγμα, θεσπίζονται μερικές βασικές αρχές που συντελούν στην αύξηση της οργάνωσης και της αποτελεσματικότητας του κλάδου. Πιο συγκεκριμένα, καθορίστηκε ότι η φύση του επαγγέλματος δεν έχει δημοσιοϋπαλληλικό χαρακτήρα και για αυτό το λόγο δεν επιτρέπονται παρεμβάσεις κατά την εκπόνηση του έργου. Παράλληλα, θεσπίστηκαν διατάξεις που θα εκμηδένιζαν οποιαδήποτε πιθανότητα δημιουργίας σχέσης διαφορετικής φύσης μεταξύ ελεγχόμενου και ελεγκτή, προκειμένου να επηρεαστεί στο ελάχιστο ο εκάστοτε ορκωτός κατά την εκτέλεση της εργασίας του. Στην λογική αυτών των διατάξεων υπάγεται και η απαγόρευση συνεργασίας ελεγκτή με την ίδια εταιρία για περισσότερο από πέντε έτη. Επίσης τέθηκαν αυστηρές προϋποθέσεις ως προς τα υποχρεωτικά προσόντα που οφείλει να έχει ένας ορκωτός λογιστής, όσον αφορά τις γνώσεις και τις αξίες που πρέπει να συνδυάζει για να εργαστεί στον συγκεκριμένο τομέα (Νεγκάκης & Ταχυνάκης, 2017).

Ένα από τα σημαντικότερα μέτρα που ψηφίστηκαν ήταν η σύσταση του Εποπτικού Συμβουλίου, που διορίζεται από την Πολιτεία και απαρτίζεται από τον πρόεδρο του ΣΟΛ, μέλη του Ελεγκτικού Συνεδρίου, καθηγητές πανεπιστημίων, και γενικότερα αξιολογούμενα πρόσωπα του χώρου. Επίσης αλλάζει το καθεστώς πληρωμής των ελεγκτών, με το Συμβούλιο να ορίζει τις μηνιαίες αποδοχές τους, ώστε να μην εξαρτώνται από την ελεγχόμενη οικονομική μονάδα. Μάλιστα, απαγορεύεται η απ' ευθείας επικοινωνία μεταξύ τους με σκοπό να καθοριστεί η αμοιβή, ενώ επιβάλλεται η είσπραξη και η κατάθεση των αμοιβών του ελέγχου να

πραγματοποιούνται σε συγκεκριμένο τραπεζικό λογαριασμό, από τον οποίο επιτρέπεται η ανάληψη χρημάτων για την κάλυψη των λειτουργικών αναγκών του Συμβουλίου.

Το Εποπτικό Συμβούλιο αναλαμβάνει επιπλέον την πρόσληψη και την προαγωγή των νέων μελών, ύστερα από διαγωνισμό μεταξύ αποφοίτων οικονομικών σχολών, τα οποία ξεκινούσαν από τον βαθμό του Δόκιμου Ορκωτού Λογιστή Β'. Θεωρείται επίσης αρμόδιο για την κατάρτιση του ετήσιου πίνακα έξι ατόμων, απ' όπου γινόταν η επιλογή των ορκωτών από τις εταιρίες ανά λογιστική χρήση. Τέλος δημιουργείται η Διοικούσα Επιτροπή, αποτελούμενη από εκλεγμένα μέλη του Σώματος, υπεύθυνη για την επίλυση των διάφορων επαγγελματικών ζητημάτων που κατά καιρούς εμφανίζονται. Με εισήγηση της στο Εποπτικό Συμβούλιο ορίζονται οι ελεγκτές για τους υπόλοιπους ελέγχους.

Όλα τα προαναφερθέντα μέτρα αποσκοπούσαν πρωτίστως στην δημιουργία ενός πλαισίου, όπου η εξασφάλιση της ανεξαρτησίας των ελεγκτών θα θεωρούνταν δεδομένη. Μάλιστα, εισηγητές των διατάξεων αυτών ήταν Άγγλοι ορκωτοί λογιστές, οι οποίοι τα πρώτα χρόνια λειτουργίας του ΣΟΛ εκτελούσαν χρέη Τεχνικών Συμβούλων. Η προσφορά και η αρωγή τους ήταν ιδιαιτέρως πολύτιμη, καθώς από την αρχή ακόμα αντιλήφθηκαν τη διαφορά μεταξύ των δύο χωρών, με αποτέλεσμα να μην προβούν σε στείρα αντιγραφή των κανονισμών. Αντ' αυτού θέσπισαν πρότυπα ελεγκτικής, βασιζόμενοι στα ισχύοντα ελεγκτικά πρότυπα της πατρίδας τους και συνυπολογίζοντας τα μειονεκτήματα του επαγγέλματος που είχαν παρατηρηθεί εκεί.

Το 1979 αναθεωρούνται οι διατάξεις αυτές, αναπροσαρμόζοντας τες με βάση τις θεμελιώδεις αξίες που διέπουν τα διεθνή ελεγκτικά πρότυπα και συνυπολογίζοντας τους κανονισμούς της Ελληνικής νομοθεσίας. Κατά την εποχή αυτή αλλάζει και η επικρατούσα αντίληψη περί των εξωτερικών ελεγκτών, διαχωρίζοντας αυτούς από τα υπόλοιπα ελευθέρια επαγγέλματα και ταυτίζοντας τους ως ένα βαθμό με τους Δικαστές. Υπερισχύει η άποψη ότι ένας ορκωτός λογιστής οφείλει να λειτουργεί με ευσυνειδησία και αντικειμενικότητα, όπως ακριβώς θα δρούσε δηλαδή και ένας Δικαστής, κι όχι ως συνήγορος της επιχείρησης, υπερασπιζόμενος μόνο τα συμφέροντα της.

Το έτος 1993 ξεκινάει η τελευταία μεταβατική χρονική περίοδος, μέχρι να φτάσουμε στη σημερινή κατάσταση. Είναι η περίοδος κατά την οποία συστήνονται στην αγορά εργασίας ελεγκτικές εταιρίες, ενώ το Σώμα Ορκωτών Λογιστών αλλάζει, επαναπροσδιοριζόμενο αρχικά ως Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών (ΣΟΕ) και μετέπειτα λαμβάνοντας την τελική του μορφή ως Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών (ΣΟΕΛ). Για την ακρίβεια, ένα χρόνο πριν, το 1992, γίνεται αντιληπτή η ανάγκη αλλαγής και επανασύστασης του επαγγελματικού κλάδου μέσα σε

ένα πιο οργανωμένο-δομημένο πλαίσιο, και έτσι σιγά σιγά επικρατεί η άποψη περί αναγκαιότητας έναρξης λειτουργίας εταιριών ελέγχου, μία ιδέα ευρέως διαδεδομένη στην υπόλοιπη Ευρώπη.

Με το Προεδρικό Διάταγμα υπ. αριθμ. 226 του 1992 επέρχονται σημαντικές αλλαγές στον χώρο, καθώς τίθενται αυστηρές προϋποθέσεις ως προς την άσκηση του ελεγκτικού επαγγέλματος. Αναλυτικότερα, δημιουργείται ένα δημόσιο βιβλίο, το ειδικό Μητρώο, όπου γίνεται υποχρεωτική η εγγραφή των ήδη διορισμένων μελών του Σώματος, καθώς και των νέων ελεγκτών επαγγελματιών που επιθυμούν να ακολουθήσουν το επάγγελμα του ορκωτού. Πρόκειται για πτυχιούχους οικονομικής, εμπορικής ή βιομηχανικής σχολής, που έχουν περάσει με επιτυχία στις επαγγελματικές εξετάσεις που διεξάγονται σύμφωνα με το άρθρο 11, παρ. 4, και μέσω της εγγραφής αυτής αποδέχονται τις δεσμεύσεις του κλάδου, αναλαμβάνοντας κυρίως την υποχρέωση να λειτουργούν με διαφάνεια κι ανεξαρτησία. Το Εποπτικό Συμβούλιο είναι αρμόδιο να κρίνει ποιος θα εγγραφεί στο Μητρώο, αποτελώντας ένα από τα διοικητικά όργανα του Σώματος, ενώ τα υπόλοιπα όργανα διοίκησης που το απαρτίζουν είναι η Γενική Συνέλευση, το Επιστημονικό Συμβούλιο και το Πειθαρχικό.

Ο εισαγωγικός βαθμός με τον οποίο ξεκινούν όλοι οι ελεγκτές είναι αυτός του Ασκούμενου και ακολουθεί ο Δόκιμος Ορκωτός Ελεγκτής. Η διαδικασία εισαγωγής στο Σώμα απαιτεί την επιτυχή συμμετοχή στις εξετάσεις που πραγματοποιούνται σε ετήσια βάση, υπό την ευθύνη της ειδικής Εξεταστικής Επιτροπής, με ευρεία γκάμα θεματολογίας. Το Επιστημονικό Συμβούλιο εισηγείται την ύλη και σε συνεργασία με το Εποπτικό Συμβούλιο, καθορίζονται οι ενότητες θεμάτων. Οι βασικοί πυλώνες εξέτασης, σύμφωνα με το ΠΔ 226/1992, άρθρο 11, παράγραφοι 3-5, περιλαμβάνουν γνωστικά αντικείμενα απαραίτητα για την διενέργεια ελεγκτικού έργου, όπως για παράδειγμα γνώσεις Εμπορικού και Πτωχευτικού Δικαίου, βασικά στοιχεία στατιστικής και πληροφορικής, κανόνες Ελεγκτικής Δεοντολογίας, καθώς και διάφορα λογιστικά και φορολογικά ζητήματα.

Η προαγωγή στην επόμενη βαθμίδα, αυτή του Επίκουρου, περιλαμβάνει πιο εξειδικευμένα θέματα εξέτασης, με σκοπό την καλύτερη κατάρτιση των λογιστών ώστε να διαθέτουν τα κατάλληλα θεωρητικά και πρακτικά προσόντα. Επίσης κατά την διάρκεια εργασίας τους ως Επίκουροι Ελεγκτές, οι ενδιαφερόμενοι οφείλουν να ολοκληρώσουν την διατριβή τους και έπειτα είναι έτοιμοι να προχωρήσουν στην τελευταία βαθμίδα, αυτή του Ορκωτού Ελεγκτή. Βέβαια, πέρα απ' την δυσκολία των γνωστικών αντικειμένων, οι ελεγκτές έχουν περιορισμό και ως προς την αποτυχία των εξετάσεων, καθώς όποιος αποτύγχανε τρεις φορές στο ίδιο μάθημα, αποκλειόταν από τις υπόλοιπες εξετάσεις.

2.4 Διοικητικά Όργανα του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών

Ο τρόπος οργάνωσης του Σώματος ήταν το πιο καίριο βήμα που οδήγησε στην εύρυθμη λειτουργία του, συντελώντας κατ' αυτό τον τρόπο στην ανάπτυξη και μετέπειτα εξέλιξη ολόκληρου του ελεγκτικού τομέα. Τα διοικητικά όργανα συγκροτούν τη δράση του Σώματος, εκπαιδεύοντας τους μελλοντικούς ελεγκτές και γαλουχώντας τους με αξίες, προκειμένου να είναι έτοιμοι να εργασθούν υπεύθυνα και με αξιοπιστία.

Κορμός του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών θεωρείται η Γενική Συνέλευση, αποτελούμενη από όλα τα εγγεγραμμένα μέλη του ειδικού Μητρώου. Η Γενική Συνέλευση αποτελεί το ανώτατο όργανο του Σώματος και συνέρχεται σε ετήσια βάση. Η Γενική Συνέλευση είναι υπεύθυνη για τις οργανωτικές αποφάσεις, αλλά και γενικότερα για όποιο θέμα αφορά την άσκηση του ελευθέρου επαγγέλματος. Επίσης έχει ως αρμοδιότητα τον έλεγχο και την έγκριση του προϋπολογισμού και των ετήσιων οικονομικών καταστάσεων, ενώ τέλος, μέσω αυτής πραγματοποιείται κάθε τρία χρόνια η εκλογή των Προέδρων και των αντιπροσώπων που απαρτίζουν το Εποπτικό και το Επιστημονικό Συμβούλιο.

Δεύτερο στην κατάταξη όργανο διοίκησης αποτελεί το Εποπτικό Συμβούλιο. Προκύπτει ύστερα από εκλογές της Γενικής Συνέλευσης και αποτελείται από εννέα μέλη και τον Πρόεδρο. Από οικονομικής άποψης, οι στόχοι της σύστασης του είναι η διαχείριση των πόρων του Σώματος, η σύνταξη του προϋπολογισμού και των ετήσιων οικονομικών καταστάσεων, καθώς και η υποβολή αυτών για έγκριση. Παράλληλα, στις αρμοδιότητές του εμπίπτει η διοργάνωση εξετάσεων, οι διορισμοί των ελεγκτών που επέτυχαν σε αυτές, η εγγραφή τους στο Μητρώο, αλλά και η διαγραφή όσων υπέπεσαν σε κάποια παράβαση. Μέσω της στενής συνεργασίας με το Επιστημονικό Συμβούλιο προχωρά στην έκδοση κανονισμών και οδηγιών σχετικών με την εφαρμογή των Ελεγκτικών Προτύπων, αλλά και στην χάραξη στρατηγικής ως προς την εκπόνηση του ελεγκτικού έργου. Ταυτόχρονα επιβλέπει τον τρόπο εργασίας όλων των μελών, εποπτεύοντας κατά πόσο τηρούνται οι πρακτικές επαγγελματικής δεοντολογίας και εξασφαλίζοντας την ποιότητα και την εγκυρότητα των έργων του κλάδου.

Σημαντικό ρόλο αναλαμβάνει κι ένα άλλο θεσμικό όργανο, το Επιστημονικό Συμβούλιο, το οποίο επιφορτίζεται κυρίως με αρμοδιότητες γνωστικού-εκπαιδευτικού περιβάλλοντος. Είναι υπεύθυνο για την κατάρτιση κανονισμών, την επεξεργασία άρθρων επιστημόνων και την ενσωμάτωση όλων αυτών στην εργασία κάθε ελεγκτή. Επίσης ασχολείται με την έκδοση οδηγιών και την επίλυση πρακτικών θεμάτων ή προβλημάτων τεχνικής φύσης, ως προς την ποιοτική άσκηση ελέγχου. Σε περιπτώσεις καταγγελιών, ή όπου κρίνει απαραίτητο το Εποπτικό

Συμβούλιο, τα μέλη του Επιστημονικού έχουν την υποχρέωση να εξετάσουν τα ελεγκτικά τεκμήρια και το πόρισμα που προκύπτει εξ αυτών. Τέλος, όσον αφορά την οργανωτική δομή, το Επιστημονικό Συμβούλιο περιλαμβάνει τέσσερα μέλη και τον Πρόεδρο, οι οποίοι προκύπτουν από την διεξαγωγή εκλογών της Γενικής Συνέλευσης, μεταξύ ενεργών και παλαιότερων ορκωτών ελεγκτών λογιστών, ενώ πολλές φορές στις εκλογές συμμετέχουν και εξέχοντες πανεπιστημιακοί καθηγητές διαφόρων οικονομικών σχολών.

Πέρα από τα προαναφερθέντα εσωτερικά θεσμικά όργανα του ΣΟΕΛ, το Σώμα εν τω συνόλω υποχρεούται να συνεργάζεται στενά και με άλλες εποπτικές αρχές, προκειμένου να συνδυάζουν τις δυνάμεις τους και να επιτελούν μία συντονισμένη προσπάθεια διασφάλισης ποιότητας και αξιοπιστίας του ελεγκτικού έργου. Απόρροια αυτής της συνεργασίας οφείλει να είναι η τήρηση των Προτύπων Ελέγχου που ισχύουν διεθνώς, όπως και των οριζόμενων από την νομοθεσία εφαρμογών. Επίσης η συμμόρφωση στις προαναφερθείσες διατάξεις, πρώτα των ελεγκτικών εταιριών και έπειτα όλων των επιχειρήσεων παντός τύπου, και τέλος η τιμωρία των παραβατών με απώτερο στόχο την γενικότερη εξυγίανση της οικονομίας.

2.5 Επιτροπή Λογιστικής Τυποποίησης Ελέγχων

Η Επιτροπή Λογιστικής Τυποποίησης και Ελέγχων (ΕΛΤΕ) είναι Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου, το οποίο συστάθηκε το 2003, με σκοπό την άσκηση ελέγχου ποιότητας επί των ελέγχων λογιστικής μορφής που διεξήγαγαν οι ορκωτοί, καθώς και την εποπτεία του ΣΟΕΛ γενικότερα. Πρακτικά αποτελεί ένα κρατικό εποπτικό όργανο που αποσκοπεί στην εφαρμογή κι εποπτεία της τήρησης των προτύπων, προκειμένου να δημιουργηθεί μία σχέση εμπιστοσύνης μεταξύ των αρχών και του επενδυτικού κοινού.

Το Διοικητικό Συμβούλιο (ΔΣ) του θεσμικού αυτού φορέα, απαρτίζεται από τον Πρόεδρο, δύο Αντιπροέδρους και τέσσερα ακόμα μέλη, εκπροσώπους καίριων θέσεων διαφορετικών θεσμών, όπως της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς, της Τράπεζας Ελλάδος, του Οικονομικού Επιμελητηρίου και του Συνδέσμου Επιχειρήσεων και Βιομηχανιών (Νεγκάκης & Ταχυνάκης, 2017). Το ΔΣ έχει τριετή θητεία και συγκροτείται ύστερα από απόφαση του Υπουργείου Οικονομικών, ενώ η διαδικασία διορισμού του Προέδρου ορίζεται επίσημα στο άρθρο 49 Α' του Κανονισμού της Βουλής.

Η σύσταση Διοικητικού Συμβουλίου στοχεύει στην χάραξη κατευθυντήριων γραμμών και στην επιλογή σωστής πολιτικής της ΕΛΤΕ, εκδίδοντας κανονισμούς και διατάξεις υπαγόμενες στην κείμενη νομοθεσία κι επιτηρώντας τον τρόπο λειτουργίας των επιμέρους εποπτικών αρχών.

Στην ουσία εξετάζει και αξιολογεί την δράση της ΕΛΤΕ μέσω της ετήσιας έκθεσης που συντάσσει, προχωρώντας στις απαραίτητες αλλαγές όπου κρίνει. Παράλληλα, το ΔΣ είναι υπεύθυνο για την σύνταξη του προϋπολογισμού, ενώ επιβλέπει και σε τι βαθμό αυτός υλοποιείται. Επίσης, σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Οδηγία 43/2006, στο πλαίσιο της εποπτείας του κλάδου, η ΕΛΤΕ επιβλέπει την διαδικασία επαγγελματικής εξέτασης, χορηγεί κι αν χρειάζεται ανακαλεί την άδεια άσκησης ελεγκτικής εργασίας, ενώ παράλληλα διατηρεί το δημόσιο μητρώο των ασκούντων αυτό το επάγγελμα.

Η ΕΛΤΕ επιτελεί το έργο της μέσω της Εκτελεστικής Επιτροπής (ΕΕ), υλοποιώντας τις πολιτικές της μέσω του Συμβουλίου Ποιοτικού Ελέγχου (ΣΠΕ) και της Επιτροπής Επαγγελματικών Εξετάσεων (ΕΕΕ). Στόχος της Εκτελεστικής Επιτροπής, πέρα από την υλοποίηση των αποφάσεων του ΔΣ και τον επιμερισμό καθηκόντων στα διοικητικά όργανα, είναι η παρακολούθηση των επαγγελματικών θεσμών ελεγκτικής-λογιστικής φύσης, συμπεριλαμβανομένου και του ΣΟΕΛ, και η αξιολόγηση των πορισμάτων, ενώ ταυτόχρονα μέσω του Προέδρου και των δύο Αντιπροέδρων αποτελεί τον δημόσιο εκπρόσωπο της ΕΛΤΕ.

Όσον αφορά τα δύο Συμβούλια που εμπεριέχει, το ΣΠΕ εξετάζει το βαθμό συμμόρφωσης ως προς τον Κώδικα Δεοντολογίας IFAC και τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου, τόσο των εταιριών ελέγχου, όσο και των ελεγκτών μεμονωμένα, ενώ το δεύτερο όργανο (ΕΕΕ), πραγματεύεται τεχνικά ζητήματα σχετικά με την εξεταστική, την υποχρέωση μαθητείας και την απόκτηση άδειας επαγγελματικής άσκησης γενικώς. Τέλος, στο οργανόγραμμα της ΕΛΤΕ, περιλαμβάνεται και το Συμβούλιο Λογιστικής Τυποποίησης (ΣΛΟΤ), το οποίο συστάθηκε με σκοπό την καθιέρωση των Προτύπων Λογιστικής στην ελληνική οικονομία.

Θεσμικά, το πλαίσιο στο οποίο υπάγεται το έργο της ΕΛΤΕ περιλαμβάνει την υιοθέτηση των ελεγκτικών και λογιστικών προτύπων, όπως και κάθε σχετικής νομικής πράξης ή οδηγίας. Οι πυλώνες στους οποίους βασίζεται είναι οι νομικές ανακοινώσεις και οι Κανονιστικές και Ατομικές Διατάξεις. Οι τελευταίες αφορούν ως επί το πλείστο την καθοδήγηση των ελεγκτών και τις προϋποθέσεις-όρους που απαιτούνται για την εργασία σε αυτό το χώρο.

2.6 Συμβούλιο Λογιστικής Τυποποίησης

Κύριο μέλημα του Συμβουλίου Λογιστικής Τυποποίησης (ΣΛΟΤ) είναι η θέσπιση των Λογιστικών Προτύπων και η τήρηση τους από τις ελληνικές επιχειρήσεις. Σύμφωνα με το νόμο 3148/2003, άρθρο 4, η συγκεκριμένη εποπτική αρχή διοικείται από πέντε μέλη, τα οποία ορίζει το ΔΣ της ΕΛΤΕ, και αποσκοπεί πρωτίστως στην δημιουργία κλίματος εμπιστοσύνης μεταξύ

των επενδυτών. Στους κανονισμούς λειτουργίας που διέπουν το Συμβούλιο, νόμοι 454/16.06.2005 (ΦΕΚ 872 Β΄/28.6.2005), δηλώνεται ως κύρια αρμοδιότητα του Συμβουλίου η αύξηση της αξιοπιστίας κι εγκυρότητας των οικονομικών καταστάσεων. Αυτό επιτυγχάνεται μέσω της εφαρμογής των Προτύπων και της εποπτείας της πορείας και αποτελεσματικότητας αυτών.

Οι εισηγήσεις του έχουν την μορφή Ατομικής Απάντησης, Γνωμοδότησης, Λογιστικής Εγκυκλίου ή Οδηγίας. Οι δύο πρώτες δεν είναι δεσμευτικής φύσης και περιλαμβάνουν αντίστοιχα λύσεις σε τιθέμενες απορίες και απόψεις για ζητήματα σχετικά με τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα-Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς. Σε αντιδιαστολή, η εφαρμογή της Λογιστικής Εγκυκλίου ή Λογιστικής Οδηγίας έχει υποχρεωτική ισχύ, με την Εγκύκλιο να αναλύει προβλήματα συγκεκριμένου περιεχομένου και την Οδηγία να περιλαμβάνει σοβαρά ζητήματα γενικής θεματολογίας επί του αντικειμένου.

Άλλες αρμοδιότητες του Συμβουλίου είναι η περαίωση υποχρεώσεων που του αναθέτει το ΔΣ, η διατήρηση ενεργής παρουσίας της Επιτροπής ΕΛΤΕ σε λογιστικούς θεσμούς, καθώς και η επεξεργασία κειμένων διαφόρων διεθνών και ευρωπαϊκών οργάνων λογιστικής, όπως της Κανονιστικής Επιτροπής Λογιστικών Θεμάτων ARC, της Ευρωπαϊκής Συμβουλευτικής Ομάδας Χρηματοοικονομικής Αναφοράς EFRAG κλπ.

2.7 Συμβούλιο Ποιοτικού Ελέγχου

Βασική αποστολή του Συμβουλίου Ποιοτικού Ελέγχου (ΣΠΕ) είναι η επίτευξη υψηλού επιπέδου υπηρεσιών ελέγχου, μέσω της στενής επίβλεψης των Ελεγκτικών Οργάνων και της εφαρμογής των Προτύπων και των Κωδίκων Δεοντολογίας. Η ιεραρχία του Συμβουλίου ακολουθείται σύμφωνα με το νόμο 4170/2013, άρθρο 28, όπου αναφέρεται πως τα πέντε μέλη και οι αναπληρωτές τους επιλέγονται από το ΔΣ της ΕΛΤΕ, με πρόεδρο τον Α΄ Αντιπρόεδρο της ΕΛΤΕ και μέλη ικανούς ανθρώπους με πολυετή εμπειρία στον κλάδο και ειδικές γνώσεις επί της ελεγκτικής.

Ως αρμοδιότητα, το ΣΠΕ έχει τον έλεγχο των παρεχόμενων υπηρεσιών, ώστε να εξεταστεί αν οι εμπλεκόμενοι, ελεγκτικές επιχειρήσεις και οι ίδιοι οι ελεγκτές μεμονωμένα, τηρούν τους κανονισμούς διασφάλισης ποιότητας. Επίσης εξηγεί κι εφαρμόζει τις αρχές επαγγελματικής δεοντολογίας και προτύπων, ενώ τροποποιεί διάφορες προτάσεις νομοθετικού περιεχομένου, λαμβάνοντας υπόψιν, εκτός των άλλων, την αστική ευθύνη και την ασφάλιση των ορκωτών. Επιπροσθέτως, παραθέτει τις προτάσεις της ΕΛΤΕ σε θεσμικούς οργανισμούς της Ευρώπης,

καθώς και στον Διεθνή Οργανισμό Ελεγκτικών Προτύπων IAASB, και θεσπίζει οδηγίες επί των ελέγχων που πραγματοποιούν οι μη ορκωτοί λογιστές.

2.8 Πειθαρχικό Συμβούλιο

Ο λόγος σύστασης του Πειθαρχικού Συμβουλίου (ΠΣ) είναι η διασφάλιση εφαρμογής των νόμιμων διατάξεων κατά την διενέργεια των ελέγχων και η τήρηση των πειθαρχικών διαδικασιών. Η οργανωτική δομή του, περιλαμβάνει το επταμελές ΔΣ της ΕΛΤΕ, ενώ μπορούν να προστεθούν ως πάρεδροι ή μέλη και στελέχη άλλων οργανισμών, όπως του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους ή του Εποπτικού. Ευθύνη του ΠΣ είναι η διαχείριση νομοθετικών κρίσεων, μέσω της επίβλεψης των ελεγκτικών έργων περί συμμόρφωσης των ορκωτών στους δεοντολογικούς κανόνες, η εξέταση των παραβάσεων που διαπιστώνονται και εν τέλει η επιβολή κυρώσεων όταν απαιτείται.

2.9 Επιτροπή Επαγγελματικών Εξετάσεων

Ως Επιτροπή Επαγγελματικών Εξετάσεων (ΕΕΕ) νοείται η πενταμελής κοινότητα που εκλέγεται σε ετήσια βάση, σύμφωνα με το ΦΕΚ 435/14.09.2012, αποτελούμενη από τρία μέλη του ΣΟΕΛ και δύο από διδακτικό προσωπικό πανεπιστημιακών ιδρυμάτων. Κύρια ασχολία της είναι η προετοιμασία και διοργάνωση των επαγγελματικών εξετάσεων. Πρακτικά είναι υπεύθυνη για την επιλογή των θεμάτων εξέτασης, τα οποία οφείλουν να καλύπτουν την ύλη λογιστικών και ελεγκτικών γνώσεων. Επίσης ελέγχει την νομιμότητα και αξιοπιστία των αποτελεσμάτων εξέτασης και «οριοθετεί» το γνωστικό αντικείμενο, εγκρίνοντας απαλλαγές ή ενσωματώνοντας νέα αντικείμενα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΔΙΕΘΝΗ ΠΡΟΤΥΠΑ ΕΛΕΓΧΟΥ & ΔΙΚΛΙΔΕΣ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗΣ

3.1 Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου

Τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου (International Standard of Auditing, ISA) αφορούν ένα κανονιστικό πλαίσιο οδηγιών, κοινών σε διεθνές επίπεδο, που προάγουν μία φιλοσοφία, βάσει της οποίας πρέπει να πραγματοποιείται το ελεγκτικό έργο. Κατά τα έτη 1993-2004 οι ορκωτοί λογιστές λειτουργούσαν σύμφωνα με τις διατάξεις των προτύπων ελέγχου όπως όριζε το πρώην ΣΟΛ, οι οποίες ούτως η άλλως ακολουθούσαν τις αρχές των Διεθνών Ελεγκτικών Προτύπων. Ωστόσο, η αλλαγή που επήλθε το 2005 έθεσε σε εφαρμογή τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου, τα οποία είναι σε ισχύ έως και σήμερα.

Τα Πρότυπα παρέχουν κατευθυντήριες γραμμές με σκοπό να επιτυγχάνεται ομοιομορφία ως προς τον τρόπο διενέργειας του ελέγχου, προσδιορίζοντας τις διαδικασίες που πρέπει να ακολουθούνται για κάθε οικονομική αναφορά και τις αρχές που πρέπει να διέπουν αυτήν. Η υιοθέτηση τους, έχει ως στόχο την παρουσίαση των αληθών στοιχείων της υπό έλεγχο μονάδας με σαφήνεια, βοηθώντας τους χρήστες, εσωτερικούς κι εξωτερικούς, να αντιλαμβάνονται γρήγορα την συνολική εταιρική εικόνα και να λαμβάνουν τις σωστές επιχειρηματικές αποφάσεις. Η καθοδήγηση που προσφέρουν είναι δεσμευτικού χαρακτήρα κι έχει ως κύριο γνώμονα την διασφάλιση της αποτελεσματικότητας και νομιμότητας, ενώ μακροπρόθεσμα αποσκοπεί στην εξυγίανση και ενδυνάμωση του ελεγκτικού κλάδου γενικώς. Σε γενικό πλαίσιο, η προσέγγιση που ορίζουν ακολουθεί τα εξής βήματα (Λουμιώτης & Τζίφας, 2018):

- Εκτίμηση των κινδύνων: Πραγματοποιούνται όλες οι διαδικασίες επί των οικονομικών αναφορών, συγκεντρώνοντας ελεγκτικά τεκμήρια, προκειμένου να εντοπιστούν οι διάφοροι κίνδυνοι και να αναλυθεί η σημασία τους. Πιο συγκεκριμένα, είναι η απόφαση για την αποδοχή του ελέγχου και αρχίζει ο σχεδιασμός ως προς τον τρόπο εκτέλεσης του. Καταγράφονται τα επίπεδα σημαντικότητας, οι κίνδυνοι και στο τελικό στάδιο επεξεργάζονται όλες οι πληροφορίες και αξιολογούνται, ώστε να καθοριστούν οι κίνδυνοι απάτης και ουσιώδους σημασίας. Έπειτα ακολουθεί ο σχεδιασμός και η λειτουργία των εσωτερικών δικλίδων.
- Αντιμετώπιση κινδύνων: Σε αυτό το στάδιο εκτελούνται όλες οι απαραίτητες ενέργειες ώστε να μειωθούν ή εξαλειφθούν οι επιπτώσεις των κινδύνων που εντοπίστηκαν. Πρακτικά σχεδιάζεται η στρατηγική που θα ακολουθηθεί, οι γενικές αντιδράσεις επί

των εκτιμώμενων κινδύνων ουσιώδους σημασίας και έπειτα εκτελούνται αυτές με σκοπό την μείωση του κινδύνου σε ένα αποδεκτό χαμηλό επίπεδο μέσω της επισκόπησης των φύλλων εργασίας.

- Αναφορά: Κατά την αναφορά παρουσιάζεται η έκθεση ελέγχου και διατυπώνεται η γνώμη του ελεγκτή βάσει των ευρημάτων του. Αναλυτικότερα γίνεται η εκτίμηση των αποκτηθέντων ευρημάτων και εξετάζεται αν θα απαιτηθούν επιπλέον ελεγκτικές εργασίες, αν πρέπει να γίνουν αλλαγές ως προς την εκτίμηση των κινδύνων ή της σημασίας αυτών. Στην πορεία, μετά την ολοκλήρωση της αξιολόγησης των τεκμηρίων, εξάγονται τα πορίσματα, τα οποία παρουσιάζονται στην έκθεση ελέγχου.

Πλήθος θεσμών του οικονομικού χώρου συνέβαλαν στην δημιουργία αυτής της κωδικοποίησης και πιο συγκεκριμένα η Επιτροπή και το Σώμα Διεθνών Ελεγκτικών Προτύπων (International Auditing Practices Committee, IAPC), το Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών και η Διεθνής Ομοσπονδία Λογιστών (International Federation of Accountants, IFAC), οδήγησαν στην εκπόνηση αυτού του νομοθετικού έργου. Απόρροια της στενής συνεργασίας των προαναφερθέντων οργάνων αποτέλεσε η σύνταξη και γνωμάτευση των ΔΠΕ. Το Διεθνές Συμβούλιο Προτύπου Ελέγχου και Διασφάλισης (International Auditing and Assurance Standards Board, IAASB), υπό την εποπτεία του IFAC, προχώρησε στην έκδοση αρχικά των Διεθνών Προτύπων Ελέγχου και μετέπειτα των Διεθνών Προτύπων Δικλίδων Ποιότητας στην αγγλική γλώσσα, στοχεύοντας στην κατάρτιση προτύπων υψηλών προδιαγραφών. Στην Ελλάδα εφαρμόστηκαν πρώτη φορά στις 22/10/2004 με το άρθρο 137 του νόμου 3229/2004 «Ελεγκτές και Πιστοποιητικά Ελέγχου», περί αρχικής εφαρμογής των Ελληνικών Ελεγκτικών Προτύπων (ΕΕΠ). Τέσσερα χρόνια μετά, με το νόμο 3693/2008, άρθρο 24, έγινε υποχρεωτική η χρήση τους στην ελληνική οικονομία, αναφέροντας ότι οι πραγματοποιούμενοι έλεγχοι οφείλουν να υπάγονται στις διατάξεις που ορίζουν τα εξής πρότυπα:

- Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα.
- Διεθνή Πρότυπα Επισκόπησης.
- Διεθνή Πρότυπα Συναφών Εργασιών.

Στο μεσοδιάστημα κατά την περίοδο 2006-2009, το IAASB έλαβε τον απαραίτητο χρόνο να αναλύσει και να διασαφηνίσει ορισμένα στοιχεία των προτύπων, ώστε τον Δεκέμβριο του 2009 να προχωρήσει στην έκδοση των Αποσαφηνισμένων Διεθνών Ελεγκτικών Προτύπων, εφαρμόζοντας τα μάλιστα στους ελέγχους της τότε τρέχουσας χρήσης. Το έτος που ακολουθεί, βρίσκει την ΕΛΤΕ να προχωρά στην μετάφραση των Προτύπων στα ελληνικά,

εξουσιοδοτώντας το ΣΟΕΛ. Η IFAC, υπό το πρίσμα της πολιτικής οδηγίας περί Μετάφρασης και Αναπαραγωγής Προτύπων, επόπτευε και αξιολογούσε όλη τη διαδικασία μετάφρασης, δίνοντας την τελική έγκριση της.

3.2 Περίγραμμα Αποσαφηνισμένων ΔΠΕ

Το κοινό πλαίσιο το οποίο ακολουθούν τα συγκεκριμένα πρότυπα περιλαμβάνει την εισαγωγή, την θέσπιση γενικών στόχων από την μεριά του ελεγκτή, την παράθεση των ορισμών, τη δήλωση των απαιτήσεων που αφορούν τον έλεγχο και τέλος, την εφαρμογή των προτύπων και του λοιπού επεξηγηματικού υλικού (Λουμιώτης & Τζίφας, 2018). Κατά το πρώτο βήμα, και σύμφωνα με όσα ορίζει το ΔΠΕ 200 «Γενικοί στόχοι του ανεξάρτητου ελεγκτή και η διενέργεια ελέγχου σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου», στην εισαγωγή τίθενται οι γενικές βάσεις επί του ελέγχου των οικονομικών καταστάσεων, στοχεύοντας στην μετέπειτα ανάλυση των δεδομένων, υπό την τήρηση φυσικά όλων των νομικών και επαγγελματικών υποχρεώσεων.

Στην πορεία, κατά την διεξαγωγή του ελέγχου, αναφέρονται οι σκοποί που προσπαθούν να επιτευχθούν σε γενικό πλαίσιο και δεν είναι άλλοι από την εξασφάλιση της απουσίας ουσιωδών σφαλμάτων στις οικονομικές αναφορές, ανεξαρτήτως της αιτίας δημιουργίας τους, αν δηλαδή συνέβησαν ηθελημένα με σκοπό να παραπλανήσουν ή αν οφείλονται σε κάποιο λάθος λογιστικό χειρισμό. Έτσι δίνεται η δυνατότητα στον ελεγκτή, μέσω της κοινοποίησης της έκθεσης επί των ευρημάτων του, να αποφανθεί αν οι οικονομικές καταστάσεις έχουν συμπληρωθεί ορθώς και σύμφωνα με τις οριζόμενες εφαρμογές χρηματοοικονομικής αναφοράς. Στην περίπτωση που η διασφάλιση αυτή είναι ανέφικτη, ο ελεγκτής μπορεί να εκφράσει γνώμη με επιφύλαξη, ή αν αυτό κρίνεται ανεπαρκές και δεν εξυπηρετεί τους σκοπούς αναφοράς του ελέγχου, τότε βάσει των ΔΠΕ, απαιτείται η άρνηση έκφρασης γνώμης του ελεγκτή ή η απόσυρση του από την ανάθεση.

Ακολουθεί η ανάλυση των ορισμών, ώστε να είναι ξεκάθαρη η σημασία που αποδίδεται στους αναφερόμενους όρους και απαιτήσεις. Όσον αφορά τις δεοντολογικές απαιτήσεις, ο ελεγκτής οφείλει να ακολουθεί και να σέβεται όσα προστάζουν ο Κώδικας Δεοντολογίας για Επαγγελματίες Λογιστές της Διεθνούς Ομοσπονδίας Λογιστών, οι απαιτήσεις περί ανεξαρτησίας, οι αναφορές του Διεθνούς Πρότυπου Δικλίδων Ποιότητας 1 (ΔΠΔΠ 1) καθώς επίσης και οι εθνικοί νομοθετικοί περιορισμοί. Παράλληλα υπάρχει η απαίτηση από τον ελεγκτή να λειτουργεί με επαγγελματικό σκεπτικισμό και ορθή επαγγελματική κρίση.

Η διατήρηση σκεπτικισμού από τον ορκωτό κρίνεται αναγκαία σε όλη την διάρκεια των ελεγκτικών διαδικασιών, ώστε να είναι σε θέση να εκτιμήσει την αξιοπιστία των πληροφοριών που λαμβάνει και να διερευνά την επάρκεια και καταλληλότητα των τεκμηρίων. Ταυτόχρονα, τα ΔΠΕ επιβάλλουν την εξέταση της ιστορικότητας ορισμένων οικονομικών γεγονότων, που πιθανώς να διαφωτίζουν την κατάσταση, καταδεικνύοντας την ακεραιότητα ή μη του διοικητικού συνόλου αναφορικά με το παρελθόν. Αν δηλαδή έχουν δοθεί αφορμές μη έννομης συμπεριφοράς της διοίκησης ή των επικεφαλής κάποιας οντότητας, τότε πρέπει τουλάχιστον να μην αγνοούνται, ενώ άλλες φορές ίσως και να χρήζουν εκ νέου διερεύνησης. Ειδικά στις περιπτώσεις που παρατηρείται αντίφαση ως προς τις πληροφορίες ή υπάρχουν ευρήματα που εγείρουν αμφιβολίες αναφορικά με την αξιοπιστία των οικονομικών δεδομένων ή φυσικά αν οι περιστάσεις προκαλούν υποψίες και η πιθανότητα απάτης φαίνεται να υποβόσκει, τότε είναι απαραίτητο των ΔΠΕ ο υπεύθυνος ελεγκτής να επιδείξει γρήγορα αντανακλαστικά, διερευνώντας εις βάθος τα ελεγκτικά τεκμήρια που έχει στην κατοχή του. Η δημιουργική αυτή αμφισβήτηση, είναι απαραίτητο εργαλείο του ελέγχου, υποστηρίζοντας την εργασία του ελεγκτή κι οδηγώντας τον πολλές φορές στην επέκταση ή τροποποίηση των διαδικασιών, μέχρι να βεβαιωθεί ότι προέβη σε όλες τις απαραίτητες ενέργειες και δεν παρέβλεψε κανένα σημαντικό ή ασυνήθιστο γεγονός.

Η άσκηση επαγγελματικής κρίσης κατά τη σχεδίαση και διενέργεια του ελέγχου από την άλλη θεωρείται δεδομένη, καθώς το εκπαιδευτικό υπόβαθρο, η γνώση και η επαγγελματική εμπειρία του εκάστοτε ελεγκτή, συντελούν στην ανάπτυξη ορθολογικής κρίσης. Επίσης η στενή συνεργασία μεταξύ των μελών της ελεγκτικής ομάδας ή και τρίτων εκτός της επιχείρησης βοηθά τον ελεγκτή να καταλήξει σε λογικά και εμπειριστατωμένα πορίσματα. Γενικότερα, η ικανότητα εξαγωγής λογικών κρίσεων, αφορά την κριτική εκτίμηση των ελεγκτικών διαδικασιών και τεκμηρίων, αξιολογώντας την ποιότητα και επάρκεια αυτών, τον καθορισμό του ουσιώδους μεγέθους και των ελεγκτικών κινδύνων, αλλά και την αξιολόγηση των διοικητικών αποφάσεων. Η επαγγελματική κρίση πρακτικά αντικατοπτρίζεται στα συμπεράσματα στα οποία καταλήγει ο ελεγκτής, αποδεικνύοντας αν η εξέταση και τεκμηρίωση των δεδομένων ήταν η ενδεδειγμένη και αν η εφαρμογή των λογιστικών αρχών έγινε με την απαιτούμενη επιμέλεια. Σημαντική απόδειξη αποτελεί επίσης η ευκολία κατανόησης των συμπερασμάτων της ελεγκτικής αναφοράς από κάποιον τρίτο ελεγκτή, μη σχετικό με τον συγκεκριμένο επιχειρηματικό έλεγχο.

Η τακτική ελέγχου των ΔΠΕ, όπως ορίζεται από την IFAC, περιλαμβάνει την τυποποίηση τριών βημάτων (Λουμιώτης & Τζίφας, 2018). Αρχικά πραγματοποιείται η εκτίμηση των

κινδύνων, όπου ο ελεγκτής μέσω καθορισμένων διεργασιών εντοπίζει και αξιολογεί τους σημαντικούς κινδύνους των οικονομικών αναφορών. Ακολουθεί η αντιμετώπιση των κινδύνων, περιλαμβάνοντας την εκτέλεση όλων των απαραίτητων διαδικασιών, που θα συνεισφέρουν στην καταπολέμηση τους. Το τελικό στάδιο περιλαμβάνει την αναφορά, η οποία υλοποιείται με την έκδοση της έκθεσης ελέγχου, βάσει των συγκεντρωμένων τεκμηρίων του δεύτερου βήματος. Παρακάτω παρατίθεται ο γενικός διαχωρισμός των Διεθνών Ελεγκτικών Προτύπων με τα αντίστοιχα πρότυπα ανά κατηγορία:

- Γενικές αρχές και ευθύνες: ΔΠΕ 200-265.
- Εκτίμηση κινδύνου και αντιδράσεις στους εκτιμώμενους κινδύνους: ΔΠΕ 300-450.
- Ελεγκτική τεκμηρίωση: ΔΠΕ 500-580.
- Χρήση εργασίας άλλων ελεγκτών ή τρίτων: ΔΠΕ 600-620.
- Συμπεράσματα ελέγχου και αναφορά: ΔΠΕ 700-720.
- Εξειδικευμένοι τομείς: ΔΠΕ 800-810.

3.3 Σκοπός Εφαρμογής ΔΠΕ

Η ανάγκη δημιουργίας των Διεθνών Προτύπων Ελέγχου έγκειται στην ίδια την ανθρώπινη φύση, καθώς το λάθος και η απροσεξία είναι συνυφασμένα με τις ενέργειες που εκτελεί κάθε άνθρωπος. Ωστόσο, το ίδιο άρρηκτα συνδεδεμένη είναι σε ορισμένες περιπτώσεις και η ηθελημένη προσπάθεια εξαπάτησης, με σκοπό το ίδιο όφελος. Η κατάρτιση των ΔΠΕ λοιπόν, αποσκοπεί πέρα από τη εξασφάλιση και διαφύλαξη της εμπιστοσύνης των επενδυτών, στον καθορισμό ενός αξιόπιστου τρόπου ανάλυσης των λογιστικών καταστάσεων, διευκολύνοντας τις διαδικασίες ελέγχου. Ήδη το πρώτο βήμα συστηματοποίησης επετεύχθη με την εφαρμογή των ΔΛΠ, καθώς ο τρόπος σύνταξης των οικονομικών στοιχείων που υποδεικνύουν εξασφαλίζει την εύκολη σύγκριση των οικονομικών στοιχείων μεταξύ διαφορετικών επιχειρήσεων ανά τον κόσμο ή της ίδιας επιχείρησης στην πάροδο των χρόνων. Με τον τρόπο αυτό, οποιοσδήποτε εξωτερικός παρατηρητής των αρχείων μπορεί να εξάγει συμπεράσματα σχετικά με την βιωσιμότητα του κλάδου, την πορεία της επιχείρησης κοκ. Η τήρηση των ΔΠΕ που επακολούθησε, οδήγησε στην συστηματοποίηση και των ελεγκτικών διαδικασιών. Στην ουσία, η αναγκαιότητα δημιουργίας και υιοθέτησης των ΔΠΕ έγκειται στην προσπάθεια μη εξαπάτησης τρίτων για την κατάσταση της εκάστοτε οικονομικής μονάδας, πχ για την δυνατότητα αυτής να δημιουργεί ταμιακά διαθέσιμα ή να καλύπτει τις ανάγκες της. Άλλωστε

η παραγωγή αξιόπιστων οικονομικών πορισμάτων είναι ένα ζήτημα που αφορά πλήθος κόσμου, από τον μέτοχο ή πιθανό επενδυτή, μέχρι τα συνεργαζόμενα τραπεζικά ιδρύματα και τις δημόσιες οικονομικές αρχές των διαφόρων χωρών.

Σωρεία γεγονότων αποδεικνύουν την σκοπιμότητα δημιουργίας κοινού ελεγκτικού κώδικα επικοινωνίας μεταξύ διαφορετικών κρατών και επαγγελματικών κλάδων. Αρχικά η απλούστευση των συστημάτων από ελεγκτικής άποψης και ο περιορισμός αποκλίσεων ήταν τα καίρια ζητήματα, που προσπάθησαν να αντιμετωπιστούν μέσω της εφαρμογής των Προτύπων και σε μεγάλο βαθμό επετεύχθησαν. Η συμβολή των προτύπων ως προς τις οδηγίες αναγνώρισης λαθών, επιμέτρησης και γνωστοποίησης επί οικονομικών δεδομένων, είναι υψίστης σημασίας, καθώς βοηθά τους χρήστες να αποκτούν εύκολα μία σαφή εικόνα της μονάδας, διευκολύνοντας τους στην λήψη αποφάσεων. Παράλληλα, τα ΔΠΕ παρέχουν ποιοτικές και κατανοητές πληροφορίες, υποχρεώνοντας σε δημοσιοποίηση των ελέγχων, ενισχύοντας την διαφάνεια και το αίσθημα υπευθυνότητας. Το γεγονός από την άλλη, ότι κάθε χώρα έχει την δυνατότητα συνέχισης της νομοθέτησης των δικών της κανόνων, συντελεί στην διατήρηση ξεχωριστής ταυτότητας ανά κράτος, αλλά υπό το πρίσμα ορισμένων καθολικών κατευθύνσεων. Από πρακτικής άποψης, οι οδηγίες αυτές προβλέπουν τον τρόπο διαχείρισης ουσιωδών ζητημάτων, καλύπτοντας, κερδοσκοπικές και μη, επιχειρήσεις, αυξάνοντας την αξιοπιστία και ποιότητα των ελεγκτικών διαδικασιών σε μεγάλο βαθμό. Ακόμη, επιβεβαιώνουν την τήρηση των επαγγελματικών προτύπων και διασφαλίζουν την εγκυρότητα του αποτελέσματος της έκθεσης ελέγχου, ενώ σε πολλές περιπτώσεις μειώνουν σημαντικά και το χρόνο ολοκλήρωσης του ελέγχου. Τέλος, η ευρεία αποδοχή τους σε παγκόσμιο επίπεδο και ο πυρήνας καθολικά αποδεκτών λογιστικών κι ελεγκτικών αρχών στις οποίες βασίστηκαν, καταδεικνύουν την σπουδαιότητα τους και την εγκυρότητα εφαρμογής τους.

3.4 Κώδικας Δεοντολογίας

Όλες οι ελεγκτικές επιχειρήσεις, προκειμένου να παρέχουν υπηρεσίες υψηλής ποιότητας, καλούνται να συμμορφωθούν και να υιοθετήσουν συγκεκριμένες πολιτικές, σύμφωνες με τις αρχές που διέπουν τον κλάδο ελέγχου. Η ανάγκη εμπιστοσύνης μεταξύ των ελεγκτών και των ενδιαφερόμενων, σε πλαίσια εντιμότητας και ακεραιότητας, οδήγησε στην ανάγκη αποτύπωσης και συγκεκριμενοποίησης της ηθικής. Η IFAC, με γνώμονα την εξυπηρέτηση του δημοσίου συμφέροντος, διατύπωσε τις υποχρεώσεις από δεοντολογικής άποψης, που οφείλουν να σέβονται τα μέλη της που εργάζονται ως λογιστές ή ελεγκτές, οι ελεύθεροι επαγγελματίες ελεγκτές ή μέλη που ανήκουν στο εργατικό δυναμικό ελεγκτικών εταιριών και οι λογιστικοί

υπάλληλοι επιχειρήσεων ή εσωτερικοί ελεγκτές. Οι νόμιμοι ελεγκτές μάλιστα, σύμφωνα με το νόμο 3693/08, άρθρο 19, οφείλουν να συμμορφώνονται σε μία ομάδα αρχών. Το σύνολο αυτών των απαιτήσεων ονομάστηκε κώδικας επαγγελματικής δεοντολογίας και αποσκοπεί στην διασφάλιση ότι κάθε μέλος, κάθε ελεγκτικής ομάδας, θα έχει ως κύριο άξονα της εργασίας του, την τήρηση των ακολούθων θεμελιωδών αρχών (Λουμιώτης & Τζίφας, 2018):

- Ακεραιότητα: Κάθε ελεγκτής οφείλει να έχει ειλικρινή και έντιμη συμπεριφορά κατά την εκτέλεση των καθηκόντων. Η αρχή της ακεραιότητας συνδέεται επίσης με την ευθύτητα που επιβάλλεται να έχει ως προς τις επαγγελματικές του σχέσεις, και γι' αυτό ο ελεγκτής δεν πρέπει να συνδέεται με υποθέσεις που θεωρεί ότι παρουσιάζουν παραπλανητικές δηλώσεις ή παραλείπουν πληροφορίες.
- Αντικειμενικότητα: Ο ελεγκτής υποχρεούται να λειτουργεί με επαγγελματική κρίση. Οι προκαταλήψεις, η σύγκρουση συμφερόντων ή η επιρροή τρίτων απαγορεύονται, καθώς οφείλει να έχει δίκαιη και αμερόληπτη κρίση, ασχέτως των γεγονότων που μπορεί να συμβούν, όπως για παράδειγμα προσωπικές σχέσεις ικανές να επηρεάσουν την αντικειμενικότητα του.
- Εχεμύθεια: Η αρχή της εχεμύθειας επιβάλλει στον ελεγκτή τον σεβασμό των εμπιστευτικών πληροφοριών που αποκτήθηκαν κατά τη διάρκεια της επαγγελματικής του σχέσης με την εκάστοτε εταιρία. Οφείλει να αποφύγει οποιαδήποτε κοινοποίηση σε τρίτους, χωρίς κατάλληλη εξουσιοδότηση ή χωρίς να συντρέχει λόγος νομικής-επαγγελματικής φύσης. Επίσης απαγορεύεται η χρήση όσων δεδομένων περισυνέλλεξε κατά την διενέργεια του ελέγχου για όφελος του ιδίου ή άλλων.
- Επαγγελματική συμπεριφορά: Όλοι οι ελεγκτές πρέπει να ακολουθούν όσα προστάζουν οι νόμοι, αποφεύγοντας οποιαδήποτε ενέργεια θα μπορούσε να δυσφημίσει το επαγγελματικό τους κύρος. Η συμπεριφορά τους οφείλει να διέπεται από συνέπεια προς τους σχετικούς κανονισμούς, εντιμότητα και ειλικρίνεια, ώστε να μην εμπλέκονται σε διενέξεις, να μην καυχώνται και γενικώς να μην μειώνουν την υπόληψη του κλάδου.
- Επαγγελματική ικανότητα και δέουσα προσοχή: Η επαγγελματική επάρκεια και επιμέλεια που οφείλει να επιδεικνύει κάθε ελεγκτής, περιλαμβάνει τη συνεχή ενημέρωση επί των σχετικών τεχνικών-επιχειρηματικών εξελίξεων, προκειμένου να εμπλουτίζει τις γνώσεις και ικανότητες του. Η διασφάλιση του σωστού επαγγελματισμού και υγιούς ανταγωνισμού, καθώς και η παροχή υπηρεσιών υψηλού επιπέδου, πρέπει να είναι κύριο μέλημα κάθε ελεγκτή. Το συγκεκριμένο γνωστικό πεδίο

εξάλλου, συνδέεται άρρηκτα με τον τεχνολογικό-οικονομικό τομέα, ο οποίος τυγχάνει συνεχών αλλαγών και διαρκούς ανάπτυξης.

- Τεχνικά επαγγελματικά κριτήρια: Η εκπόνηση του ελεγκτικού έργου και η εκτέλεση των οδηγιών, πρέπει να είναι συνυφασμένη με τη δεξιότητα, χωρίς φυσικά να επηρεάζεται η ανεξαρτησία και η ακεραιότητα του ελεγκτή.

3.5 Διατήρηση Ανεξαρτησίας

Αν και δεν περιλαμβάνεται μέσα στις προαναφερθείσες αρχές, αξίζει να γίνει ξεχωριστή μνεία για την εφαρμογή της ανεξαρτησίας. Οι κανόνες ανεξαρτησίας λοιπόν, λαμβάνουν κυρίαρχη θέση στο κανονιστικό πλαίσιο που ορίζει η IFAC, αφού κάθε ελεγκτική επιχείρηση πρέπει να εδραιώσει τεχνικές, ικανές να διασφαλίζουν την επίτευξη ανεξαρτησίας κατά τη διεκπεραίωση οποιασδήποτε ελεγκτικής εργασίας. Οφείλει μάλιστα να κοινοποιεί τις απαιτήσεις ανεξαρτησίας και να διατηρεί σε αποδεκτό επίπεδο τις απειλές κατά αυτής, αξιολογώντας τις συνθήκες κι εφαρμόζοντας δικλίδες ασφαλείας και μέτρα προστασίας. Στις περιπτώσεις δε που θεωρεί ότι οι επιταγές αυτές καταπατούνται, οφείλει να αποσύρεται από την συγκεκριμένη ανάθεση. Για αυτό το λόγο, κάθε επιχείρηση οφείλει σε ετήσια βάση, να επιβεβαιώνει εγγράφως την υιοθέτηση πολιτικών υπέρ της διατήρησης της ανεξαρτησίας. Τεχνικές που προλαμβάνουν την καταπάτηση της ανεξαρτησίας είναι οι εξής (Νεγκάκης & Ταχυνάκης, 2017):

- Αναλυτική πληροφόρηση ως προς το εταιρικό προφίλ της μελλοντικά ελεγχόμενης επιχείρησης, η οποία πρέπει να παρέχεται άμεσα στις ελεγκτικές εταιρίες.
- Άμεση γνωστοποίηση προς την εταιρία ελέγχου, για κάθε εύρημα της ελεγκτικής ομάδας που περιέρχεται στην γνώση της και κρίνει ότι αποτελεί απειλή.
- Συγκέντρωση όλων των αμφίβολων δεδομένων και γνωστοποίηση τους στο κατάλληλο προσωπικό, ώστε να ξεκινήσουν τις διαδικασίες αντιμετώπισης των απειλών και επαναφοράς των απαιτήσεων ανεξαρτησίας.
- Θέσπιση κανόνων και μέτρων προστασίας στις περιπτώσεις ανάθεσης ελεγκτικού έργου στο ίδιο προσωπικό για μεγάλο χρονικό διάστημα, ώστε να αποφευχθεί η απειλή ανεξαρτησίας λόγω εξοικείωσης.

- Υποχρέωση εναλλαγής του εταίρου ανάθεσης και των επικεφαλής επί των δικλίδων ασφαλείας ποιότητας της ανάθεσης, όταν παρέλθει χρονικά το προκαθορισμένο διάστημα, σύμφωνα με όσα προστάζουν οι κανόνες δεοντολογίας.

Ειδικά στις εταιρίες δημοσίου συμφέροντος, ο νόμος 4449/2017, άρθρο 42, ορίζει την υποχρέωση εναλλαγής ορκωτών ή των επικεφαλής του ελέγχου όταν η ανάμειξη τους στις ελεγκτικές διεργασίες μίας συγκεκριμένης εταιρίας ξεπερνά τα 5 έτη. Παράλληλα θέτει ως όριο τα δύο έτη που πρέπει να παρέλθουν από την αποχώρηση τους από το ελεγκτικό σώμα, ώστε να έχουν τη δυνατότητα να αναλάβουν κάποια διοικητική θέση.

3.6 Δικλίδες Ποιότητας για τον Έλεγχο Οικονομικών Καταστάσεων

Κάθε ελεγκτής είναι υπεύθυνος για την διεξαγωγή ελέγχου των οικονομικών καταστάσεων, που του έχουν ανατεθεί με ποιοτικά χαρακτηριστικά. Το ΔΠΕ 220 ορίζει ένα σύστημα δικλίδων ποιότητας, το οποίο είναι δεσμευμένος ο ελεγκτής να ακολουθεί κατά την ελεγκτική διαδικασία και ορίζει τις ειδικές ευθύνες του. Τα συστατικά στοιχεία των δικλίδων ποιότητας περιλαμβάνουν τα εξής:

- Ο ελεγκτής είναι υπεύθυνος κατά την εκτέλεση της εργασίας του για την τήρηση των απαιτούμενων διαδικασιών και την πλήρη συμμόρφωση στις κατευθυντήριες γραμμές των επαγγελματικών προτύπων, της δεοντολογίας και της ανεξαρτησίας. Επίσης, ευθύνεται για την συμμόρφωση της ελεγκτικής ομάδας με τις διαδικασίες που ακολουθούνται από τη ελεγκτική εταιρία καθώς και για την έκδοση κατάλληλης έκθεσης ελέγχου. Τέλος, είναι υπεύθυνος για την διασφάλιση της ελεύθερης έκφρασης σε περίπτωση ύπαρξης προβληματισμών της ελεγκτικής ομάδας.
- Έχει την ευθύνη για πλήρη συμμόρφωση της ελεγκτικής ομάδας με τον κώδικα δεοντολογίας της IFAC που προβλέπει ακεραιότητα, επαγγελματική ικανότητα, επιμέλεια, αντικειμενικότητα, εχεμύθεια και επαγγελματική συμπεριφορά. Ο υπεύθυνος του ελέγχου οφείλει να λάβει πληροφορίες από την ελεγκτική εταιρία για την ύπαρξη σχέσεων ή περιστατικών που πιθανόν να δημιουργήσουν πρόβλημα στην ανεξαρτησία της ομάδας και να λάβει τα κατάλληλα μέτρα ή ακόμη και να αποσυρθεί από τον έλεγχο αν κρίνει σκόπιμο.
- Θα πρέπει να διασφαλίσει ότι ακολουθούνται οι σχετικές διαδικασίες για την αποδοχή και τη διατήρηση των σχέσεων της ελεγκτικής εταιρίας με την ελεγχόμενη επιχείρηση καθώς και για την επανάληψη των αναθέσεων ελέγχου. Αυτό προϋποθέτει την

αναζήτηση πληροφοριών σχετικά με την ακεραιότητα των ιδιοκτητών ή των μελών της διοίκησης, την ικανότητα της ελεγκτικής ομάδας για την εκτέλεση του έργου και τη συμμόρφωση τους στις απαιτήσεις δεοντολογίας. Σε περίπτωση απόκτησης πληροφοριών που οδηγούν στην αποποίηση του ελέγχου, ο υπεύθυνος ελεγκτής πρέπει να τις κοινοποιήσει άμεσα στην ελεγκτική εταιρία.

- Κατά την εκτέλεση της ανάθεσης, ο υπεύθυνος ελεγκτής οφείλει να καθοδηγεί, να ανταλλάσσει απόψεις με τα μέλη της ομάδας του για όσα σοβαρά θέματα προκύπτουν και να εποπτεύει το ελεγκτικό έργο, εξασφαλίζοντας ότι είναι σύμφωνο με τα πρότυπα και την κείμενη νομοθεσία. Ειδικότερα, κατά τον έλεγχο της εργασίας της ομάδας του, θα πρέπει να διασφαλίζει αν ακολουθούνται οι διαδικασίες που αφορούν το σύστημα δικλίδων ποιότητας και αν αυτές επαρκούν και λειτουργούν αποτελεσματικά. Επιπλέον, οφείλει να εξασφαλίσει την συγκέντρωση των απαραίτητων αποδείξεων για την υποστήριξη των συμπερασμάτων του στην έκθεση ελέγχου.
- Ο ελεγκτής είναι υπεύθυνος για την τεκμηρίωση του ελέγχου. Δηλαδή οφείλει να αναφέρει στην έκθεσή του τα θέματα που προβλημάτισαν την ομάδα ελέγχου, τη διαχείριση αυτών και την αντιμετώπισή τους. Ακόμη, θα πρέπει να καταθέσει τα συμπεράσματα που εξήχθησαν από τον διενεργηθέντα έλεγχο και να αναφέρει ότι δεν υπάρχουν εκκρεμή ζητήματα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΠΟΙΟΤΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ & ΕΙΔΗ ΚΙΝΔΥΝΟΥ

4.1 Ορισμός του Ελέγχου και η Αναγκαιότητα του

Ως έλεγχος ορίζεται η λεπτομερής εξέταση των δεδομένων, με σκοπό τον εντοπισμό τυχόν λαθών, παραλείψεων ή παρατυπιών. Περιλαμβάνει το σύνολο των ενεργειών ή δράσεων που πραγματοποιούνται, προκειμένου να αξιολογηθεί η εγκυρότητα των στοιχείων. Όπου δεν επιτυγχάνεται αυτή η επαλήθευση, είτε λόγω απροσεξίας είτε λόγω δολοπλοκίας, οι υπεύθυνοι αναλαμβάνουν την αρμοδιότητα να προβούν στις απαραίτητες διορθώσεις των ανακριβειών, αποκαθιστώντας την αλήθεια. Για αυτό το λόγο η επιθεώρηση των διαφόρων κονδυλίων, αλλά και των οικονομικών δεδομένων συνολικά, του εκάστοτε επιχειρηματικού περιβάλλοντος, οφείλει να είναι πολύ προσεκτική και ενδεδειγμένη, συνεισφέροντας στην διασφάλιση της ορθής παρουσίασης της εταιρικής εικόνας-κατάστασης. Κάτι τέτοιο επιτυγχάνεται μέσω της εφαρμογής ενός ολοκληρωμένου συστήματος ελέγχου, το οποίο συνήθως περιλαμβάνει τρεις κεντρικούς άξονες, την ύπαρξη εσωτερικών διαδικασιών ελέγχου, την άσκηση εσωτερικού ελέγχου και τέλος τον εξωτερικό έλεγχο, καλύπτοντας όσο το δυνατόν περισσότερους τομείς.

Ως εσωτερικές διαδικασίες ελέγχου νοούνται οι καθημερινές ενέργειες τις οποίες εκτελεί η διεύθυνση των εταιρών, ώστε να γίνει πιο αποδοτική και αποτελεσματική η εύρυθμη λειτουργία τους. Το δεύτερο επίπεδο περιλαμβάνει τον εσωτερικό έλεγχο, ο οποίος, σύμφωνα και με το Ινστιτούτο Εσωτερικού Ελέγχου, αποτελεί μια ανεξάρτητη και αντικειμενική συμβουλευτική δραστηριότητα. Ο τελικός στόχος αυτού του πυλώνα, είναι η εκ των έσω εξυγίανση του οργανισμού, ώστε να πετύχει τους στόχους που ο ίδιος θέτει. Τέλος, ο εξωτερικός έλεγχος διενεργείται μέσω των ελεγκτικών μηχανισμών του κράτους και στοχεύει στην εξακρίβωση της ορθότητας των συναλλαγών. Επίσης εξετάζει αν αποκρύπτονται οικονομικά στοιχεία ή αν η κατανομή των πόρων είναι αποτελεσματική. Σε γενικές γραμμές κάθε ελεγκτικό έργο περιλαμβάνει τις εξής κύριες ενέργειες:

- Συγκροτείται η ομάδα ελέγχου και καθορίζεται ο ρόλος του υπεύθυνου ελεγκτή, ενώ τίθενται οι όροι και οι ευθύνες του, τις οποίες αποδέχονται και υπογράφουν αμφότεροι πελάτης και ελεγκτής μέσω της επιστολής αποδοχής.
- Σχεδιάζεται η στρατηγική που θα ακολουθηθεί και αναλύεται η διάρκεια και η έκταση που θα λάβει το ελεγκτικό έργο. Παράλληλα καθορίζονται τα κριτήρια και οι στόχοι απόδοσης.

- Συγκεντρώνονται οι πληροφορίες και τα ευρήματα των ελεγκτικών διαδικασιών και έπειτα παρουσιάζονται εκτενώς σε μία έκθεση. Υπολογίζεται η πραγματική απόδοση και γίνεται σύγκριση με τα κριτήρια και τα όρια που εκ των προτέρων έχουν τεθεί.
- Ολοκληρώνονται όλες οι εκτελεσθείσες εργασίες, αξιολογούνται τα αποτελέσματα και πραγματοποιούνται κάποιες διορθωτικές ενέργειες. Στη συνέχεια εξάγονται τα συμπεράσματα, τα οποία παραθέτει και τεκμηριώνει ο ορκωτός στην κατάθεση της ελεγκτικής του αναφοράς.

4.2 Είδη Ελέγχου

4.2.1 Έλεγχος Οικονομικών Καταστάσεων

Ο έλεγχος οικονομικών καταστάσεων ή χρηματοοικονομικός έλεγχος, αφορά την εκτέλεση ενεργειών σχετικών με την εξέταση των εταιρικών στοιχείων οικονομικού ενδιαφέροντος. Μέσω αυτού, ο ελεγκτής επιβεβαιώνει την ορθή καταγραφή των οικονομικών δεδομένων σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία και τις οδηγίες των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων, επαληθεύοντας τον βαθμό συμφωνίας μεταξύ τους και την ορθή απεικόνιση της κατάστασης της επιχείρησης στη λογιστική χρήση. Δεδομένης της γενικότητας του όρου, περιλαμβάνει όλες τις βασικές καταστάσεις οικονομικής φύσης, δηλαδή τον Ισολογισμό των εταιριών ή την Κατάσταση Οικονομικής Θέσης, την Κατάσταση Αποτελεσμάτων Χρήσης, Μεταβολών Ιδίων Κεφαλαίων, Ταμειακών Ροών, καθώς και τις επισυναπτόμενες αναφορές επί αυτών.

4.2.2 Λειτουργικός Έλεγχος

Ο λειτουργικός έλεγχος επικεντρώνεται στην ανάλυση των επιχειρηματικών ενεργειών, με σκοπό τη συσχέτιση σωστής χρήσης των οικονομικών πόρων, στοχεύοντας στην εξέλιξη και αποτελεσματική λειτουργία της οντότητας. Ακόμη μελετά και εξετάζει τις δραστηριότητες που πραγματοποιεί, προκειμένου να αξιολογηθούν οι εταιρικές επιδόσεις, να καθοριστούν ποιιοι τομείς χρήζουν βελτίωσης και να ληφθούν αποφάσεις με γνώμονα την οικονομική ευημερία και την βελτίωση της απόδοσης της επιχείρησης. Το συγκεκριμένο είδος ελέγχου αποκτά όλο και μεγαλύτερη αναγνώριση, καθώς η διεθνοποίηση των αγορών αυξάνει τον ανταγωνισμό, θέτοντας κάθε φορά υψηλότερα όρια και στόχους.

4.2.3 Δικανικός Έλεγχος

Ο δικανικός-δικαστικός έλεγχος αναλύει ένα σύνολο νομικών ενεργειών, πχ την ύπαρξη παραβίασης των διατάξεων του εταιρικού καταστατικού, την πραγματοποίηση συναλλαγής χωρίς την απαιτούμενη εξουσιοδότηση, τον εντοπισμό παράνομων ενεργειών, υπεξαίρέσεων, ξέπλυμα μαύρου χρήματος κλπ. Σύμφωνα με τον Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας και το νόμο 2190/1920, άρθρο 40, μπορεί να ζητηθεί από το Εφετείο ή το Μονομελές Πρωτοδικείο που υπάγεται η επιχείρηση, η εφαρμογή δικανικού ελέγχου, από όποια ομάδα έχει έννομο συμφέρον, όπως για παράδειγμα οι μέτοχοι της, αρκεί να κατέχουν ως ποσοστό τουλάχιστον στο 1/20 επί του καταβεβλημένου κεφαλαίου. Το συγκεκριμένο είδος ελέγχου εκτελείται από τους ορκωτούς ελεγκτές της επιχείρησης ή από τις δημόσιες αρχές.

4.2.4 Έλεγχος Συμμόρφωσης

Ο έλεγχος συμμόρφωσης εξετάζει το ποσοστό τήρησης και εκτέλεσης των οδηγιών που προστάζει το κανονιστικό και νομοθετικό πλαίσιο. Χαρακτηριστική περίπτωση αποτελεί οποιοσδήποτε έλεγχος διενεργείται από τις δημόσιες αρχές και ως επί τον πλείστον πραγματεύεται την συμμόρφωση στα διάφορα φορολογικά-λογιστικά νομοθετήματα. Σε αυτό το είδος ελέγχου υπάγεται επίσης η εξέταση των όρων δανειακών συμβολαίων συνεργασίας ή συμβολαίων ευρεσιτεχνίας κλπ.

4.2.5 Έλεγχος Αποδοτικότητας

Ο έλεγχος αποδοτικότητας εξετάζει αν οι δραστηριότητες της επιχείρησης ανά τομέα ή λειτουργία έχουν τα επιθυμητά αποτελέσματα και συντελούν στην βελτίωση της εξέλιξης του συστήματος στο οποίο εντάσσονται. Αφορά τους εσωτερικούς ελεγκτές, οι οποίοι εξετάζουν και αξιολογούν τον σχεδιασμό και προγραμματισμό των διαδικασιών, την ανάλυση και ανάπτυξη των στόχων και την ορθή διαχείριση των πόρων, και θα μπορούσε να θεωρηθεί ως υποέλεγχος, ο οποίος υπάγεται στον λειτουργικό έλεγχο. Πάντως, είτε ως ξεχωριστό είδος είτε ως υποομάδα, είναι ιδιαίτερης σημασίας, καθώς δείχνει την πορεία της οντότητας, υποδεικνύοντας τα προβλήματα και τις αλλαγές που πρέπει να αναλάβει η διοίκηση της εκάστοτε επιχείρησης.

4.3 Εσωτερικός Έλεγχος

Ως εσωτερικός έλεγχος, σύμφωνα με όσα ορίζει το Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών (Institute of Internal Auditors, ΠΑ), νοείται «μία ανεξάρτητη, αντικειμενική, διαβεβαιωτική και συμβουλευτική δραστηριότητα σχεδιασμένη να προσθέτει αξία και να βελτιώνει τις λειτουργίες του οργανισμού, η οποία βοηθά αυτόν να επιτύχει τους αντικειμενικούς του σκοπούς, υιοθετώντας μία συστηματική, επαγγελματική προσέγγιση στην αξιολόγηση και βελτίωση της αποτελεσματικότητας των διαδικασιών διαχείρισης κινδύνων και των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου». Δηλαδή αφορά το σύνολο των διαδικασιών που πραγματοποιούνται από τους εργαζόμενους του συγκεκριμένου τομέα της επιχείρησης, ώστε να αποτιμηθούν οι αδυναμίες-κίνδυνοι και να κριθεί η επάρκεια κι επιτυχία του τρόπου αντιμετώπισης αυτών. Γενικώς, μέσω του εσωτερικού ελέγχου διαπιστώνεται εάν τα επιμέρους τμήματα λειτουργούν με βάση τις διοικητικές αποφάσεις και τις κατευθύνσεις των επικεφαλής, κι αν ο τρόπος οργάνωσης και εσωτερικής διοίκησης της οικονομικής μονάδας είναι ορθός και επαρκής ή αν απαιτούνται αναδιατάξεις κι αλλαγές. Από πρακτικής άποψης βέβαια, το κυριότερο όφελος που προσφέρει ο εσωτερικός έλεγχος είναι η εξακρίβωση σφαλμάτων ή ατασθαλιών και η επεξεργασία-ενσωμάτωση τέτοιων πληροφοριακών δεδομένων κατά τη λήψη αποφάσεων ή κατά τη εκτέλεση διορθωτικών κινήσεων. Τα ανωτέρω αποτελούν το γενικό πλαίσιο στόχων που θέλει να επιτύχει κάθε ομάδα εσωτερικών ελεγκτών, ενώ πιο συγκεκριμένα η έννοια του εσωτερικού ελέγχου μπορεί να διαφέρει από οργανισμό σε οργανισμό, ωστόσο πάντα αποσκοπεί στην προσπάθεια εξασφάλισης ότι η επιχείρηση (Νεγκάκης & Ταχυνάκης, 2017):

- Τηρεί τους νόμους και τις γενικές αρχές που διέπουν τη λογιστική, λειτουργώντας αποτελεσματικά.
- Έχει οργανωθεί κατάλληλα και έχουν ανατεθεί σωστά οι αρμοδιότητες στο ανθρώπινο δυναμικό κάθε τμήματος, σύμφωνα με τη ληφθείσα επιχειρηματική πολιτική.
- Έχει εσωτερική διάρθρωση και αποτελεσματική λειτουργία, ενώ ο ρόλος της διοίκησης είναι επαρκής.
- Παρουσιάζει την αληθή οικονομική εικόνα της και ειδικά αυτή των περιουσιακών στοιχείων.
- Έχει εντοπίσει τυχόν αδυναμίες και έχουν ληφθεί οι απαραίτητες διορθωτικές αποφάσεις.

Για να επιτευχθούν ωστόσο οι στόχοι που εμπíπτουν στον εσωτερικό έλεγχο πρέπει να καταρτιστεί καταλλήλως το προσωπικό και να λειτουργεί ανεξάρτητα και χωρίς παρεμβολές. Γι' αυτό το λόγο απαγορεύονται οι στενές διαπροσωπικές σχέσεις, καθώς μπορούν εύκολα να θέσουν σε κίνδυνο την ανεξαρτησία των εμπλεκόμενων μελών, ενώ απαγορεύεται και η ανάμειξη αρμοδιοτήτων διαφορετικών εργασιών. Για παράδειγμα, δεν επιτρέπεται ο λογιστής της επιχείρησης να αναλαμβάνει και ευθύνες που αντιστοιχούν σε άλλο τομέα μέσα στην ίδια επιχείρηση, χωρίς να γίνεται ο απαραίτητος διαχωρισμός των αρμοδιοτήτων του, καθώς όπως γίνεται αντιληπτό αυτό περιπλέκει την εργασιακή κατάσταση, ενώ πιθανώς να επηρεάζει και την επαγγελματική στοχοπροσήλωση του εργαζομένου, αυξάνοντας τις πιθανότητες πραγματοποίησης λαθών. Παράλληλα, κάθε οικονομική οντότητα οφείλει να έχει την κατάλληλη λογιστική και μηχανογραφική υποδομή και να εκδίδει-λαμβάνει παραστατικά ύστερα από οποιαδήποτε συναλλαγή, μέσω ενός επικυρωμένου συστήματος.

Η οργάνωση και η σωστή δομή της μονάδας αποτελούν επίσης απαραίτητα στοιχεία, διαχωρίζοντας το απασχολούμενο προσωπικό τουλάχιστον στις τρεις βασικές εταιρικές λειτουργίες που περιλαμβάνουν τη συναλλακτική, τη διαχειριστική και τέλος τη λογιστική εργασία. Επίσης, στο πλαίσιο της οργάνωσης, οι προαναφερθέντες στόχοι εκπληρώνονται όταν η επιχειρηματική μονάδα επιδιώκει την τακτικότητα επαληθευτικών ελέγχων. Πρέπει να πραγματοποιείται εξακρίβωση των εταιρικών δεδομένων, ελέγχοντας την ορθή λογιστικοποίηση τους, και να θεσπίζονται μέτρα για την προστασία των λογιστικών δεδομένων, ώστε να μην είναι εύκολα προσπελάσιμα σε αναρμόδιο προσωπικό. Όσο λοιπόν ισχύουν οι παραπάνω πολιτικές, τόσο πιο εύκολα μπορούν να δράσουν και οι εσωτερικοί ελεγκτές αναλαμβάνοντας τα καθήκοντα τους. Η αναλυτική παράθεση των αρμοδιοτήτων που αναλαμβάνει η ομάδα εσωτερικού ελέγχου περιλαμβάνει τα εξής (Νεγκάκης & Ταχυνάκης, 2017):

- Αξιολόγηση των συναδελφικών και επικοινωνιακών σχέσεων μεταξύ των εργαζομένων, ανεξαρτήτως τμημάτων και εξέταση του συστήματος ανέλιξης και προαγωγής του εργατικού δυναμικού.
- Έλεγχος σχετικά με την τήρηση και εφαρμογή των διοικητικών αποφάσεων και εκτίμηση της πληρότητας και ορθότητας αυτών. Σε αυτό το σημείο ο εσωτερικός ελεγκτής οφείλει να ελέγξει αν οι αποφάσεις που λαμβάνει η διοίκηση είναι σύμφωνες με όσες διατάξεις ορίζει η νομοθεσία και το χρηματιστηριακό περιβάλλον αντίστοιχα.

- Έλεγχος των διαδικασιών ως προς την εγκυρότητα των παραγόμενων δεδομένων, την αξιολόγηση των λογιστικών εγγραφών και τη μεταφορά τους στις οικονομικές καταστάσεις.
- Εξέταση των διεταιρικών συναλλαγών μεταξύ των συνδεδεμένων επιχειρήσεων, καθώς και των συναλλαγών με μέλη του διοικητικού συμβουλίου. Επίσης, ο εσωτερικός ελεγκτής εξετάζει τις αμοιβές και παροχές των μελών της διοίκησης.
- Παροχή βοήθειας προς τους εξωτερικούς ελεγκτές όποτε ζητηθεί και διατήρηση στενής συνεργασίας με την διοίκηση, πραγματοποιώντας έκτακτους ειδικούς ελέγχους όποτε απαιτείται.
- Αξιολόγηση των κεφαλαιακών προϋπολογισμών και της πορείας των επενδύσεων και των επιχειρηματικών πλάνων και μετέπειτα έλεγχος ως προς την συμμόρφωση των επαγγελματικών υποχρεώσεων που αυτά συνεπάγονται. Παράλληλα, αρμοδιότητα του εσωτερικού ελέγχου αποτελεί η διενέργεια καταμέτρησης των περιουσιακών στοιχείων, προκειμένου να γνωρίζει η διοίκηση την πραγματική αξία αυτών.
- Σχεδιασμός και εξέλιξη των μηχανογραφικών και πληροφοριακών επιχειρηματικών συστημάτων.
- Αξιολόγηση των τμημάτων και σύγκριση του κόστους και της επίδοσης αυτών σε σχέση με τους αρχικούς προϋπολογισμούς, προκειμένου να διαγνωσθεί αν ακολουθεί επιτυχή πορεία. Στις περιπτώσεις που τα αποτελέσματα είναι αρνητικά, απαιτείται προσεκτική εκτίμηση της κατάστασης ώστε να εντοπιστούν οι ευκαιρίες και οι βελτιώσεις που πρέπει να προταθούν.
- Συστηματική διενέργεια ελέγχου ως προς τον τρόπο αντιμετώπισης των κινδύνων, αναζήτηση των προβλημάτων και των αιτιών και υποβολή προτάσεων ως προς την εφαρμογή διορθωτικών μέτρων. Παράλληλα, ενημέρωση της διοίκησης για τα ευρήματα και παροχή βοήθειας σε αυτήν ως προς την οργάνωση και την εκτέλεση των αποφάσεων που ελήφθησαν.

Ο εσωτερικός ελεγκτής, όπως ορίζουν τα πρότυπα, πρέπει να προγραμματίσει τον τρόπο έρευνας του, αποτυπώνοντας και τεκμηριώνοντας τον σε μία έκθεση, όπου θα αναλύει τους στόχους που θα προσπαθήσει να επιτύχει μέσα από την εργασία του και την έκταση που αυτή θα λάβει. Έπειτα, κάνει την κατάλληλη καταγραφή και αποτίμηση των ευρημάτων, ερμηνεύοντας και ταξινομώντας τις πληροφορίες που έλαβε, ώστε να καταλήξει στο κατάλληλο λογιστικό-ελεγκτικό αποτέλεσμα. Ακολουθεί η ενημέρωση της διοίκησης και η

έκδοση της γραπτής έκθεσης με τα εξαχθέντα συμπεράσματα. Τέλος, ο ελεγκτής είναι υπεύθυνος και ως προς την συμμόρφωση που θα επιδείξει η οντότητα στις παρατηρήσεις και τις οδηγίες του, πραγματοποιώντας επιπλέον ελέγχους επαληθευτικού χαρακτήρα. Το πόρισμα που θα βγάλει και οι παρατηρήσεις του είναι ιδιαίτερος σημαντικά για την πορεία της επιχείρησης, για το λόγο αυτό κρίνεται αναγκαία η ύπαρξη και οργάνωση ενός κατάλληλου συστήματος ελέγχου, που θα περιλαμβάνει συνοπτικά τις εξής διαδικασίες:

- Προκαταρκτική έρευνα.
- Σύνταξη προγράμματος ελέγχου.
- Επιτόπια εργασία.
- Εκθέσεις ελέγχου.
- Μεταγενέστερες ενέργειες.

Καθ' όλη την διάρκεια του ελέγχου, ο εσωτερικός ελεγκτής μπορεί να χρησιμοποιήσει διάφορες τεχνικές προκειμένου να αντλήσει τις πληροφορίες που αναζητά, βελτιώνοντας τα αποτελέσματα της εργασίας του, εξοικονομώντας χρόνο και μειώνοντας το κόστος του ελέγχου. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η συχνή χρήση ειδικών μοντέλων ή μαθηματικών-στατιστικών εργαλείων, όπως είναι ο στατιστικός δειγματοληπτικός έλεγχος εσωτερικών δικλίδων ασφαλείας και ο στατιστικός δειγματοληπτικός έλεγχος σφαλμάτων. Τα συγκεκριμένα μοντέλα διευκολύνουν τις διαδικασίες, καθώς υπολογίζουν την επάρκεια των μέτρων ασφαλείας, υπολογίζοντας παρεκκλίσεις και ποσοτικά σφάλματα. Η εφαρμογή τέτοιων μεθόδων, επιταχύνει τις ελεγκτικές εργασίες, γι' αυτό και η χρήση τους είναι ενδεδειγμένη, ειδικά σε περιπτώσεις με μεγάλο όγκο δεδομένων, όπου η ενδελεχής έρευνα όλων των στοιχείων είναι πρακτικώς αδύνατη. Η δειγματοληψία γενικώς, είτε είναι στατιστική είτε όχι, συμβάλλει ποικιλοτρόπως στο ελεγκτικό έργο, αρκεί η επιλογή του δείγματος και των μονάδων που θεωρούνται υψηλού κινδύνου ή σημαντικής αξίας, να έχει πραγματοποιηθεί σωστά.

4.3.1 Κώδικας Ηθικής

Ο κώδικας ηθικής περιλαμβάνει όλες εκείνες τις οδηγίες από ηθικής άποψης που πρέπει να ακολουθούν οι εσωτερικοί ελεγκτές κατά την διάρκεια εργασίας τους. Όπως ορίζουν τα ΔΠΕ με τον κώδικα δεοντολογίας, έτσι και το Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών προάγει την ηθικοπλαστική συμπεριφορά που συνάδει με το ελεγκτικό επάγγελμα και προσπαθεί να την εμφυσήσει στην εργασία των ελεγκτών. Κάθε ελεγκτής οφείλει να έχει ακέραιο χαρακτήρα και

να λειτουργεί με αντικειμενικότητα και αμεροληψία. Επίσης, κατά την εκτέλεση των επαγγελματικών του υποχρεώσεων η προσήλωση του και η προσπάθεια τήρησης της διαφάνειας πρέπει να είναι συνεχείς και παροιμιώδεις. Παράλληλα, η δράση του οφείλει να αποπνέει εμπιστοσύνη, καθώς είναι υπεύθυνος για το πλήθος των πληροφοριών που συλλέγει ως ελεγκτικά τεκμήρια και υποχρεούται να τα διαφυλάττει με προσοχή και διακριτικότητα.

Οι παρατυπίες και τα λάθη που θα υποπέσουν στην αντίληψη του οφείλουν να εξακριβωθούν έως ότου παρουσιαστούν, και φυσικά δεν επιτρέπεται η διάδοση τους με οποιοδήποτε τρόπο. Σεβόμενος τον κώδικα επαγγελματικής δεοντολογίας και τον κώδικα ηθικής, οφείλει να παραμένει συγκεντρωμένος, και με ορθολογική και επαγγελματική κρίση να φιλτράρει κάθε πληροφορία, εκτιμώντας την σημαντικότητα των δεδομένων. Ο κώδικας έχει συμβουλευτικό χαρακτήρα παρά απαγορευτικό, αφού μέσω αυτού κατευθύνονται οι εσωτερικοί ελεγκτές. Οι οδηγίες αυτές ορίζουν το πλαίσιο εργασίας τους, όπως τις συναδελφικές σχέσεις ή τις σχέσεις μεταξύ αυτών και των διοικούντων της επιχείρησης. Επίσης αναφέρονται οι ευθύνες που αναλογούν στον ελεγκτή.

4.4 Εξωτερικός Έλεγχος

Ο εξωτερικός έλεγχος περιλαμβάνει την συλλογή πληροφοριών και στοιχείων, τα οποία υπόκεινται σε έλεγχο κι αξιολόγηση. Σχεδιάζει το κατάλληλο πρόγραμμα ελέγχου, με το οποίο θα επαληθεύσει ή θα διαψεύσει το πόρισμα του εσωτερικού ελεγκτή. Σκοπός του εξωτερικού ελέγχου είναι η διασφάλιση ότι τα ποσά που αναφέρονται στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις είναι αξιόπιστα, η εξασφάλιση της γνωστοποίησης και συμμόρφωσης με όσα ορίζουν οι οδηγίες και τέλος η εξακρίβωση του βαθμού κατά τον οποίο τα δεδομένα αυτά είναι πλασματικά ή αληθή. Στην ουσία, πρόκειται για ένα σύνολο συνεχών και χρονοβόρων διαδικασιών, που αποσκοπεί στην εξακρίβωση της πραγματικής εταιρικής εικόνας. Υπό το πρίσμα του εξωτερικού ελέγχου, διεκπεραιώνονται διάφοροι ενδεδειγμένοι έλεγχοι μικρότερης κλίμακας, μέχρι η εικόνα που θα αποκτήσει ο ελεγκτής να είναι ολοκληρωμένη και να μπορέσει να εξάγει το σχετικό ελεγκτικό πόρισμα. Όταν εντοπίζεται υψηλός αριθμός σφαλμάτων, ξεπερνώντας τις αποδεκτές τιμές απόκλισης, τότε ο ελεγκτής οφείλει να προχωρήσει στην επανεξέταση των σημείων, ένα φαινόμενο που συναντάται αρκετά συχνά σε χρηματοοικονομικές καταστάσεις των οποίων οι αναμενόμενες αξίες τελικά διαφέρουν.

Σύγκρουση συμφερόντων, σοβαρές συνέπειες σφαλμάτων, οι οποίες μεταφράζονται σε οικονομικό-επενδυτικό ρίσκο και η συνεχής αύξηση του μεγέθους των εταιριών και της

πολυπλοκότητας της εταιρικής χρηματοοικονομικής τους ταυτότητας, είναι μόνο μερικές από τις αιτίες που συντελούν στην ολοένα και μεγαλύτερη ανάγκη διενέργειας του εξωτερικού ελέγχου. Ο συγκεκριμένος τύπος ελέγχου διεκπεραιώνεται από πρόσωπα που δεν ανήκουν στο εργατικό δυναμικό της εταιρίας, ώστε να περιοριστεί η πιθανότητα άσκησης επιρροής και να επιτευχθεί ανεξαρτησία ως προς την εκτέλεση των καθηκόντων. Σύμφωνα με τον Κ. Καραμάνη (2008), οι εξωτερικοί ελεγκτές διαχωρίζονται στους ορκωτούς ανεξάρτητους ελεγκτές, οι οποίοι διεξάγουν ελέγχους οικονομικών καταστάσεων, και στους κυβερνητικούς, οι οποίοι υπάγονται σε κρατικούς φορείς και πραγματοποιούν ελέγχους συμμόρφωσης. Όπως είναι φυσικό, κάθε περίπτωση που αφορά επενδυτικά σχέδια ή διαχείριση κεφαλαίων χρήζει εις βάθος εξέτασης, ώστε να διαπιστώνεται η ορθότητα των οικονομικών δεδομένων και να επιτυγχάνονται οι βασικές επιδιώξεις του εξωτερικού ελέγχου, δηλαδή η διασφάλιση της επάρκειας του εσωτερικού ελέγχου και ο εντοπισμός των σημείων που οδηγούν σε ουσιώδη σφάλματα και ανακρίβειες (Τσακλάγκανος, 2015). Οι αρμοδιότητες που αναλαμβάνει ο εξωτερικός ελεγκτής αποτελούν τη συνέχεια του εσωτερικού ελεγκτικού συστήματος και, πιο συγκεκριμένα, διαχωρίζονται ανάλογα με το αντικείμενο του ελέγχου, ως προς τα παρακάτω (Νεγκάκης & Ταχυνάκης, 2017):

- Τα πάγια περιουσιακά στοιχεία.
- Τα αποθέματα.
- Τις απαιτήσεις και τα χρεόγραφα.
- Τα χρηματικά διαθέσιμα.
- Την καθαρή θέση.
- Τις μακροχρόνιες και βραχυχρόνιες υποχρεώσεις.
- Τα έσοδα και έξοδα.
- Τις αμοιβές και έξοδα προσωπικού.

Η πρώτη ομάδα αφορά τον έλεγχο για την ορθή καταχώρηση των παγίων και την σωστή απεικόνιση των σχετικών λογαριασμών και ισοζυγίων, τα οποία περιλαμβάνουν τις επενδύσεις, αποσβέσεις και αναπροσαρμογές κάθε παγίου. Η φυσική απογραφή και η μετέπειτα διερεύνηση διαχωρισμού εξόδων για επισκευές και συντηρήσεις, η εξέταση της κατάρτισης του συγκεντρωτικού μητρώου παγίων, όπου παρουσιάζονται όλες οι μεταβολές που αφορούν κάθε πάγιο με χρονολογική σειρά, καθώς και ο έλεγχος της σωστής λογιστικοποίησης των ενσώματων ακινητοποιήσεων, των άυλων περιουσιακών στοιχείων, των αποσβέσεων, των

μισθώσεων κλπ, αφορούν καθήκοντα που πρέπει να αναλάβει ο εξωτερικός ελεγκτής. Επίσης, σε αυτή την κατηγορία υπάγεται η εξακρίβωση συντήρησης και ασφάλειας παγίων, καθώς και η εμφάνιση των αντίστοιχων αγοραπωλησιών. Ταυτόχρονα, περιλαμβάνεται ο φορολογικός έλεγχος επί των παγίων, που αφορά έλεγχο της καταχώρησης του ΦΠΑ παγίων, της σύνταξης της δήλωσης του Φόρου Ακίνητης Περιουσίας, της ολοκληρωμένης απεικόνισης στο Ε9 και των εγγραφών σχετικά με τις αναβαλλόμενες φορολογικές υποχρεώσεις-απαιτήσεις. Τέλος, διενεργούνται διαδικασίες για εξειδικευμένα ζητήματα βάσει των ΕΛΠ και ΔΠΧΑ, πχ κρατικές επιχορηγήσεις.

Κατά τον έλεγχο των αποθεμάτων, πραγματοποιείται φυσική απογραφή στις αποθήκες, ύστερα από εντολή του Διοικητικού Συμβουλίου της εταιρίας, κατά την οποία πρέπει να εντοπιστούν τα προς χρήση ή πώληση, τα ελαττωματικά και τα κυριότητας άλλων προϊόντα, σύμφωνα με τα αντίστοιχα δικαιολογητικά. Αυτή η διαδικασία ελέγχεται από τον ορκωτό δειγματοληπτικά και ολοκληρώνεται με την σύνταξη καταστάσεων απογραφής που υπογράφεται από τους αποθηκάρους και τη διοίκηση. Στο σημείο αυτό, οι ελεγκτές έχουν την πλήρη εικόνα των αποθεμάτων και ακολουθεί η επαλήθευση των λογιστικών καταχωρήσεων στους λογαριασμούς των βιβλίων και η γνωστοποίηση στο υπαλληλικό προσωπικό των αποθηκών σχετικά με τα πιθανά ποσοτικά ελλείματα-πλεονάσματα αποθεμάτων. Σε όλη την διάρκεια του ελέγχου οι απογραφείς πρέπει να λειτουργούν ανεξάρτητα, πραγματοποιώντας τις κατάλληλες μετρήσεις και αποτυπώνοντας τις με όλες τις απαραίτητες πληροφορίες, για παράδειγμα μονάδα μέτρησης, κωδική ονομασία είδους κλπ, στα απογραφικά φύλλα και χωρίς την παρεμβολή των υπεύθυνων αποθηκάρων. Παράλληλα, αυτή η ελεγκτική διαδικασία περιλαμβάνει την εκτίμηση του κόστους παραγωγής, τον έλεγχο ως προς την ορθή και σύμφωνη με τα ΕΛΠ αποτίμηση απογραφής λήξης, καθώς και την εξέταση των ασφαλισμένων φορτίων αποθεμάτων μαζί με όλα τα νόμιμα αποδεικτικά. Τέλος, σύμφωνα με τον Γ. Αληφαντή (2018), στην περίπτωση ύπαρξης πρωτοκόλλου καταστροφής απαιτούνται επιπλέον έλεγχοι, καθώς πρέπει να εξακριβωθεί αν στο πρακτικό του ΔΣ γίνεται σχετική μνεία, αν υπάρχουν τα απαραίτητα έντυπα διακίνησης των αποθεμάτων, τα ζυγολόγια σχετικά με το βάρος τους, καθώς και τα τιμολόγια εσόδων για την είσπραξη χρηματικών ποσών λόγω καταστροφής.

Σχετικά με τις απαιτήσεις και τα χρεόγραφα, ο ελεγκτής συμπληρώνει το ειδικό ερωτηματολόγιο εκτίμησης του εσωτερικού ελέγχου, συλλέγοντας δεδομένα για την τήρηση βιβλίου επιταγών ή γραμματίων, την ύπαρξη ανεξόφλητων ποσών για μεγάλα διαστήματα, την πολιτική επισφαλών πελατών, την επαρκή φύλαξη των συναλλαγματικών κα. Ακολουθεί η διενέργεια συμφωνιών με τα ισοζύγια, ξαφνικές καταμετρήσεις των επιταγών ώστε να

επιβεβαιωθούν τα δεδομένα, έλεγχο σχετικά με τις προβλέψεις επισφάλειας και απόσβεσης αυτών και πολλές ακόμη ελεγκτικές διαδικασίες. Όσον αφορά τα χρεόγραφα, εξετάζει κατά πόσο τηρήθηκαν οι ληφθείσες αποφάσεις της Γενικής Συνέλευσης ή του Διοικητικού Συμβουλίου, αν οι αποδόσεις των χρεογράφων ήταν ανάλογες αυτών που ανέμενε η επιχείρηση, αν η είσπραξη και η λογιστική καταχώρηση των τόκων-μερισμάτων είναι σωστή και γενικά οποιαδήποτε άλλη πληροφορία θεωρεί χρήσιμη σχετικά με την διαχείριση των χρεογράφων. Στην πορεία, μετά την αξιολόγηση των στοιχείων, συντάσσει μία συγκεντρωτική κατάσταση, προκειμένου να γίνει η αποτίμηση κι η επαλήθευση των λογιστικών χειρισμών. Επίσης, μέσω επιστολής, επικοινωνεί με τον νομικό σύμβουλο της μονάδας ώστε να εξεταστεί αν υπάρχουν νομικά βάρη αλλά και να ελεγχθεί το αποτέλεσμα που προκύπτει από τις αγοραπωλησίες των χρεογράφων. Ο φορολογικός έλεγχος αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι των διαδικασιών και σ' αυτή την περίπτωση. Ειδικά οι πολυμετοχικές εταιρίες, που είναι εισηγμένες στο Χρηματιστήριο Αξιών, οφείλουν να υπόκεινται σε έλεγχο σχετικό με την διαπίστωση απόδοσης των παραγραμμένων μερισμάτων υπέρ του Δημοσίου στο ίδιο (Γν. Ν.Σ.Κ 992/74).

Η εξέταση των χρηματικών διαθεσίμων, περιλαμβάνει τον αιφνιδιαστικό έλεγχο ταμείου ώστε να καταμετρηθούν τα μετρητά, και ειδικά για τα ποσά που αντιστοιχούν σε ξένα νομίσματα πρέπει να γίνει η μετατροπή-αποτίμηση τους και ο υπολογισμός των συναλλαγματικών διαφορών. Επίσης ο ελεγκτής πρέπει να μετρήσει τα γραμμάτια είσπραξης και τις εισπρακτέες επιταγές, και μάλιστα στην δεύτερη περίπτωση οφείλει να εξετάσει και την ορθή λογιστική καταχώρηση των μεταχρονολογημένων, εφόσον υπάρχουν. Οι συγκεκριμένες ελεγκτικές διαδικασίες πραγματοποιούνται από τον υπεύθυνο του λογιστηρίου, αφού προηγουμένως ο ταμίας έχει συμφωνήσει τους λογαριασμούς, ενώ μάλιστα υποχρεούται και ο ίδιος να είναι παρών στην καταμέτρηση. Παράλληλα συντάσσεται κι υπογράφεται το πρωτόκολλο καταμέτρησης ταμείου, όπου συμφωνούνται τα ποσά που υπάρχουν στο ταμείο της επιχείρησης σε φυσική μορφή με το λογιστικό υπόλοιπο του λογαριασμού 38. Σ' αυτό το σημείο πρέπει να εκτιμηθεί και η αναλογία των άμεσων αναγκών της επιχείρησης που πιθανώς να καλυφθούν από το ταμείο, και για το πλεόνασμα θα πρέπει να γίνει τραπεζική κατάθεση. Ακόμη, κατά τον έλεγχο των διαθεσίμων περιλαμβάνονται και τα φύλλα συμφωνίας σχετικά με τους τραπεζικούς λογαριασμούς προθεσμιακών καταθέσεων και όψεως.

Ως προς την καθαρή θέση, εξετάζονται οι λογαριασμοί του μετοχικού κεφαλαίου και των αποθεματικών, και αν έγινε ο διαχωρισμός τους στον κατάλληλο λογιστικό κωδικό ανά περίπτωση. Όσον αφορά τα αποθεματικά, για παράδειγμα, έχει σημασία η πηγή προέλευσης

τους, από αναπροσαρμογή των στοιχείων ενεργητικού ή από μετοχικές εισφορές, καθώς αλλάζει η αντίστοιχη λογιστική εγγραφή που πρέπει να γίνει. Ταυτοχρόνως οι ελεγκτές οφείλουν να εξακριβώσουν αν έχουν πραγματοποιηθεί οι καταβολές από την μεριά των μετόχων κι αν αυτό έχει αποτυπωθεί ανάλογα με το είδος των μετοχών που κατέχουν, προνομιούχες, κοινές κλπ ή αν οφείλονται. Στις περιπτώσεις είσπραξης ποσοστού του μετοχικού κεφαλαίου κατά την επόμενη χρήση, η κίνηση αυτή θα πρέπει να εμφανίζεται στον ισολογισμό, ως στοιχείο του κυκλοφορούντος ενεργητικού. Στο φορολογικό κομμάτι αυτού του ελέγχου απαιτείται ο εντοπισμός φορολογικών επιβαρύνσεων-απαιτήσεων και η συμφωνία των ποσών είσπραξης ή καταβολής φόρου λογιστικά. Όταν μάλιστα σκοπεύει να εισπράξει φόρο η εταιρία, πρέπει να προβεί και σε γνωστοποίηση των ποσών που θα λάβει μελλοντικά και παρουσίασης τους στο προσάρτημα. Τέλος, όταν απαιτείται, διενεργείται φορολογική αναμόρφωση την οποία καλούνται να εκτιμήσουν οι ορκωτοί.

Κατά την εκτέλεση των ελεγκτικών διαδικασιών στην ομάδα μακροχρόνιων και βραχυχρόνιων υποχρεώσεων, απαιτείται ιδιαίτερη προσοχή, καθώς η φύση των λογαριασμών αυτών αυξάνει τις πιθανότητες ύπαρξης ταμειακής απάτης. Ο υπολογισμός τόκων, δεδουλευμένων και τεκμαρτών, η συμφωνία του βιβλίου πληρωτέων επιταγών με την εικόνα του γενικού καθολικού αλλά και ο έλεγχος για να εξακριβωθεί η ύπαρξη δανείων μεταξύ συνδεδεμένων επιχειρήσεων και διοικούντων ή μετόχων, αποτελούν μόνο μερικές από τις υποχρεώσεις που συμπεριλαμβάνονται σ' αυτόν τον εξωτερικό έλεγχο. Ταυτόχρονα, ο ορκωτός οφείλει να επιβεβαιώνει τα υπόλοιπα πιστωτών, ενώ παράλληλα να εξακριβώνει αν η ελεγχόμενη οντότητα έλαβε τις εκπτώσεις λόγω καλής συνεργασίας που προσφέρουν ορισμένες επιχειρήσεις. Φυσικά, αν υφίσταται τέτοιο εκπτώτικό τιμολόγιο ελέγχεται και η αποτύπωση του στα λογιστικά βιβλία. Τέλος, ευθύνεται για τον έλεγχο τήρησης των οδηγιών των ΔΠΧΑ στις επιχειρήσεις που τα εφαρμόζουν, καθώς, όπως ορίζουν τα πρότυπα, οι μακροπρόθεσμες απαιτήσεις πρέπει να απεικονίζονται στον ισολογισμό στην παρούσα αξία τους (μέθοδος πραγματικού επιτοκίου).

Αναφορικά με τα έσοδα, αρχικά ελέγχεται ο διαχωρισμός των εσόδων ανά διαχειριστικές περιόδους, όπως ορίζει η εφαρμογή των ΔΛΠ, βασισμένη στην αρχή των δεδουλευμένων εσόδων-εξόδων και στην αυτοτέλεια των χρήσεων. Παράλληλα, ο εξωτερικός ελεγκτής πρέπει να συμφωνήσει το ΦΠΑ εσόδων που υποβάλλεται στην αρμόδια ΔΟΥ μαζί με τις λογιστικές εγγραφές και τα υπόλοιπα των λογαριασμών. Υπ' ευθύνη του είναι επίσης η επαλήθευση της σωστής λογιστικής απεικόνισης του παρακρατηθέντος φόρου αλλά και ο ορθός τρόπος διαχείρισης πιστωτικών τιμολογίων, επιστροφών κλπ. Όσον αφορά τον έλεγχο εξόδων,

εξετάζονται οι εγγραφές προσαρμογής και οι διορθωτικές κινήσεις, που πραγματοποιούνται στο τέλος της διαχειριστικής περιόδου, ενώ υπολογίζονται και ελέγχονται και τα υπόλοιπα όλων των λογαριασμών εξόδων, πχ αποσβέσεων, προβλέψεων, μη εκπιπτόμενων κοκ. Ακόμη, γίνεται διαχωρισμός ανάλογα με την φύση των εξόδων σε παραγωγικά, διοικητικά, χρηματοοικονομικά, δαπάνες διάθεσης και έρευνας κι ανάπτυξης. Έπειτα συγκρίνουν την προηγούμενη με την τρέχουσα χρονιά, ως προς την συνολική εικόνα της γενικής λογιστικής, προκειμένου να λάβουν πληροφορίες σχετικά με την εταιρική πορεία, ζητώντας περεταίρω ανάλυση στην περίπτωση εύρεσης σημαντικών αποκλίσεων. Ο φορολογικός έλεγχος αποτελεί κομβικό σημείο του εξωτερικού ελέγχου των εσόδων και των εξόδων, εμπεριέχοντας πλήθος ελεγκτικών διαδικασιών, αφού πρακτικά καθρεφτίζει την ουσία όλων των συναλλαγών, ενσωματώνοντας το σύνολο των υποχρεώσεων απέναντι στις δημόσιες κρατικές αρχές.

Τέλος, σχετικά με τις αμοιβές και τα έξοδα προσωπικού, ο ορκωτός εξετάζει αν τηρούνται οι ασφαλιστικές-εργατικές διατάξεις, τη δαπάνη μισθοδοσίας και τη λογιστικής της αποτύπωση, καθώς και την απόδοση ΦΜΥ και ασφαλιστικών εισφορών. Επίσης ασχολείται με την εκτίμηση και τον υπολογισμό πρόβλεψης για αποζημίωση απόλυσης προσωπικού, καθώς και αν η εξόφληση των μισθοδοσιών πραγματοποιείται μέσω τραπεζής, όπως ορίζει η νομοθεσία.

4.4.1 Νομοθετικό Πλαίσιο Εξωτερικού Ελέγχου

Σύμφωνα με το Προεδρικό Διάταγμα 226/9921, άρθρο 3, παράγραφο 1, υποχρεούνται να ελεγχθούν τα χρηματοοικονομικά δεδομένα των δημόσιων οργανισμών και των νομικών προσώπων ιδιωτικού συμφέροντος με κοινωφελή λειτουργία, όπως για παράδειγμα τα Νοσοκομεία (Ν.3599/07), οι ΟΤΑ (Ν.3463/06) εξαιρουμένων των κοινοτήτων κα (Νεγκάκης & Ταχυνάκης, 2017). Επίσης, σε εξωτερικό έλεγχο υπάγονται τα είδη οντοτήτων με ιδιαίτερη εταιρική ταυτότητα, όπως τα τραπεζικά ιδρύματα, οι ασφαλιστικές κι επενδυτικές επιχειρήσεις, οι εταιρίες χρηματοδοτικών μισθώσεων, οι συνδεδεμένες βάσει του Κωδικοποιημένου Νόμου 2190/120, άρθρο 100, παράγραφο 1. και οι συνεταιριστικοί οργανισμοί. Στην ίδια νομοθετική διάταξη, στο άρθρο 42α, προβλέπεται η υποχρέωση ελέγχου των ετερόρρυθμων κατά μετοχές και των περιορισμένης ευθύνης εταιριών, καθώς και οποιαδήποτε κοινοπραξία μεταξύ αυτών. Παράλληλα εξετάζονται από ορκωτό οι ανώνυμες εταιρίες και ειδικά οι εισηγμένες στο Χρηματιστήριο Αξιών ή όσες προτίθενται να μπουν κι έχουν προχωρήσει σε δημόσια εγγραφή.

Από το 2016 και μετά, βάσει των νόμων Ν.4308/14 και Ν.4336/15, τίθενται οι προϋποθέσεις κατά τις οποίες μία επιχειρηματική μονάδα υποχρεούται σε έλεγχο. Πιο συγκεκριμένα, αν οι

οικονομικές καταστάσεις για δύο συνεχόμενα έτη ξεπερνούν τα όρια των 4.000.000 € στο σύνολο ενεργητικού ή των 8.000.000 € στο καθαρό κύκλο εργασιών ή των 50 απασχολούμενων ως μέσο όρο εργαζομένων ανά έτος, τότε πρέπει να ελέγχονται από ορκωτό ελεγκτή.

4.5 Είδη Κινδύνου

Όπως γίνεται αντιληπτό, ο έλεγχος οικονομικών κονδυλίων αποτελεί ένα ιδιαίτερος πολύπλοκο ζήτημα, ακόμα και από θεωρητικής πλευράς, πόσο μάλλον από πρακτικής, αφού οι διαδικασίες και οι πολιτικές που πρέπει να ακολουθηθούν είναι χρονοβόρες και απαιτούν την προσοχή στην λεπτομέρεια.

4.5.1 Ελεγκτικός Κίνδυνος

Ως ελεγκτικός κίνδυνος ορίζεται ο κίνδυνος του ελεγκτή να εκφράσει μη ενδεδειγμένη γνώμη ελέγχου ή το πόρισμα που θα εξάγει να είναι μη ενδεδειγμένο, λόγω ουσιωδώς ανακριβών οικονομικών δεδομένων. Ο μαθηματικός τύπος υπολογισμού του είναι ο κάτωθι:

$$\text{Ελεγκτικός Κίνδυνος} = \text{Ενδογενής Κίνδυνος} \times \text{Κίνδυνος Εσωτερικών Δικλίδων} \times \text{Κίνδυνος Εντοπισμού}$$

ή

$$\text{Ελεγκτικός Κίνδυνος} = \text{Κίνδυνος Ουσιώδους Σφάλματος} \times \text{Κίνδυνος Εντοπισμού}$$

Πρόκειται ουσιαστικά για ένα τεχνικό όρο που συνδέεται με την εκτίμηση κινδύνων κατά την διενέργεια ελεγκτικών διαδικασιών και δεν περιλαμβάνει τους επιχειρηματικούς κινδύνους του ελεγκτή, όπως για παράδειγμα στην περίπτωση αρνητικής δημοσιότητας.

4.5.2 Κίνδυνος Ουσιώδους Σφάλματος

Αν πριν την εκτέλεση του ελέγχου οι οικονομικές καταστάσεις παρουσιάζουν εικόνα ουσιωδώς εσφαλμένη-ανακριβή, τότε ο κίνδυνος που έγκειται ονομάζεται ουσιώδους σφάλματος και διαχωρίζεται σε δύο επίπεδα, στο σύνολο των οικονομικών καταστάσεων και σε επίπεδο ισχυρισμών αναφορικά με κατηγορίες συναλλαγών, υπόλοιπα λογαριασμών και γνωστοποιήσεις. Στην πρώτη κατηγορία, οι κίνδυνοι είναι διάχυτοι στις οικονομικές καταστάσεις και υπάρχει η πιθανότητα επηρεασμού των ισχυρισμών. Στην δεύτερη περίπτωση, μέσω της εκτίμησης αυτών, ο ελεγκτής στοχεύει στην απόκτηση επαρκών τεκμηρίων, προκειμένου να εκφράσει γνώμη επί των στοιχείων της επιχείρησης στο πλαίσιο μιας αποδεκτά χαμηλής κλίμακας κινδύνου ελέγχου και πολλές φορές μάλιστα, αυτό επιτυγχάνεται μέσω

μαθηματικού μοντέλου. Επίσης, ο κίνδυνος ουσιώδους σφάλματος αποτελείται από δύο παράγοντες, τον κίνδυνο εσωτερικών δικλίδων και τον ενδογενή. Και τα δύο είδη κινδύνων προϋπάρχουν της έναρξης ελέγχου και μπορούν να εκτιμηθούν είτε μεμονωμένα είτε συνολικά, ανάλογα με τη μεθοδολογία που θα επιλέξει ο ελεγκτής. Τα ΔΠΕ πάντως και συγκεκριμένα το ΔΠΕ 315 αναφέρεται στο σύνολο αυτών.

Ο κίνδυνος δικλίδων αφορά την αποδοτικότητα σχεδιασμού και τήρησης τους από τη διοίκηση. Ανεξαρτήτως όμως της σωστής λειτουργίας ή επάρκειας των δικλίδων, πάντα θα υπάρχει κίνδυνος, είτε λόγω λάθους ή παράβασης είτε λόγω κάποιου άλλου παράγοντα. Ο ενδογενής κίνδυνος επηρεάζεται και από εξωτερικά δεδομένα, που πιθανώς μεταβάλουν τους επιχειρηματικούς κινδύνους, πχ η περίπτωση περίπλοκων νομοθετημάτων ή έκτακτων συναλλαγών.

4.5.3 Κίνδυνος Εντοπισμού

Ως κίνδυνος εντοπισμού νοείται ο κίνδυνος, ο ελεγκτής να μην εκτιμήσει ένα ουσιώδες σφάλμα. Αποτελεί συνάρτηση της αποτελεσματικότητας της εκτέλεσης μίας ελεγκτικής διαδικασίας, λειτουργώντας αντιστρόφως ανάλογα από το επίπεδο εκτιμώμενων κινδύνων ουσιώδους σφάλματος. Δηλαδή, για δεδομένες τιμές κινδύνου, όσο ο ελεγκτής εκτιμά μείωση των κινδύνων ουσιώδους σφάλματος, τόσο υψηλότερος είναι ο κίνδυνος εντοπισμού και συνεπώς τόσο λιγότερη ελεγκτική εργασία απαιτείται. Η ίδια η φύση των ελεγκτικών ενεργειών σχετίζεται με την ύπαρξη αυτού του κινδύνου, αφού όποια κίνηση αυξάνει τις πιθανότητες επιλογής σωστών ελεγκτικών διαδικασιών ή κατάλληλης εφαρμογής αυτών, επηρεάζει σημαντικά τον συγκεκριμένο κίνδυνο. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν η άσκηση επαγγελματικού σκεπτικισμού, ο κατάλληλος σχεδιασμός, η σωστή εποπτεία των εργασιών κλπ. Ωστόσο, η ύπαρξη ενδογενών περιορισμών καθιστά αδύνατη την ολοκληρωτική εξάλειψη του κινδύνου εντοπισμού, για αυτό η τιμή του μπορεί να παρουσιάζει αυξομειώσεις, αλλά ποτέ δε μπορεί να είναι μηδενική. Συνοπτικά, οι ενδογενείς περιορισμοί πηγάζουν από τη φύση της χρηματοοικονομικής αναφοράς και των ελεγκτικών διαδικασιών, καθώς και από την ανάγκη το κόστος και το χρονικό διάστημα τέλεσης του ελέγχου να είναι σε λογικά πλαίσια.

4.6 Ουσιώδες Μέγεθος

Ως ουσιώδες μέγεθος ορίζεται το μέγιστο αποδεκτό επίπεδο μη εντοπισμένων και διορθωμένων σφαλμάτων, των οποίων η ύπαρξη στις οικονομικές καταστάσεις δεν επηρεάζει τις

επιχειρηματικές κρίσεις των χρηστών. Κατά τη διαδικασία του ελέγχου, ο ελεγκτής οφείλει να θέσει αυτό το όριο, χρησιμοποιώντας την επαγγελματική του κρίση και εκτιμώντας τους κινδύνους του εσωτερικού κι εξωτερικού περιβάλλοντος. Οφείλει να κάνει χρήση του ορίου αυτού καθ' όλη την ελεγκτική διαδικασία, από την προετοιμασία του ελέγχου έως την αξιολόγηση των αποτελεσμάτων και τη σύνταξη της ελεγκτικής έκθεσης (Λουμιώτης & Τζίφας, 2018). Σύμφωνα με το ΔΠΕ 320, στον καθορισμό του ουσιώδους μεγέθους σημαντικό ρόλο παίζουν οι εξής παράγοντες:

- Η φύση και το αντικείμενο της επιχείρησης και το περιβάλλον στο οποίο δραστηριοποιείται, καθώς και τα στοιχεία των οικονομικών της καταστάσεων.
- Ο τρόπος διοίκησης και χρηματοδότησης της υπό έλεγχο εταιρίας.
- Η ύπαρξη κονδυλίων που εγείρουν υποψίες.
- Η συχνή μεταβολή των οικονομικών μεγεθών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΑΠΑΤΗ & ΠΑΡΑΠΟΙΗΣΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ

5.1 Απάτη

Ως απάτη νοείται οποιαδήποτε πράξη περιφρονεί ή καταπατά τη νομοθεσία. Περιλαμβάνει όλες τις ενέργειες που παραποιούν την πραγματικότητα, τροποποιώντας ή παραλείποντας σημαντικά δεδομένα, καταπατώντας το νομικό και πολλές φορές και ηθικό πλαίσιο. Στις περιπτώσεις εκούσιας διάπραξης απάτης, στόχος της ενέργειας είναι η παραπλάνηση και η αποκόμιση δυσανάλογης ωφέλειας. Σύμφωνα με την Ένωση Εξεταστών Απάτης (Association of Certified Fraud Examiners, ACFE) απάτη είναι «η σκόπιμη κακή χρήση ή εφαρμογή των απασχολούμενων οργανωτικών πόρων ή περιουσιακών στοιχείων για προσωπικό εμπλουτισμό», ενώ το Αμερικάνικο Ινστιτούτο Πιστοποιημένων Ορκωτών Λογιστών (American Institute of Certified Public Accountants, AICPA) στις διευκρινιστικές δηλώσεις περί ελεγκτικών προτύπων (Statements on Auditing Standards, SAS) έδωσε τον ορισμό «μίας σκόπιμης πράξης που έχει ως αποτέλεσμα μια ουσιώδη ανακρίβεια στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις, οι οποίες είναι υποκείμενα του ελέγχου».

Η απάτη χωρίζεται σε δύο κατηγορίες, με την πρώτη να αφορά την τροποποίηση των χρηματοοικονομικών δεδομένων που παρουσιάζονται στις αντίστοιχες οικονομικές αναφορές-εκθέσεις και την δεύτερη να περιλαμβάνει την κατάχρηση κι υπεξαίρεση των περιουσιακών στοιχείων που ανήκουν στην εταιρία. Φυσικά, τέτοιες πράξεις είναι κατακριτέες και καταδικαστέες κι επιλύονται ακολουθώντας την νόμιμη οδό, ασχέτως ποιος είναι ο ιθύνων ή ο εκτελών, μιας και σημασία δεν έχουν οι εμπλεκόμενοι αλλά η ουσία της πράξης τους. Ωστόσο, η πληθώρα των διαφορετικών μορφών που μπορεί να λάβει η απάτη, και πιο συγκεκριμένα αυτή του πρώτου είδους σχετικά με την παραποίηση, καθιστά τον εντοπισμό της δύσκολο έργο.

Οι ορκωτοί λοιπόν, καλούνται μέσα από την έρευνα τους να αντιληφθούν τις παραπλανητικές κινήσεις και την επεξεργασία που μπορεί να έχουν υποστεί οι οικονομικές καταστάσεις, επικοινωνώντας με την Διοίκηση και το προσωπικό της υπό έλεγχο εταιρίας, ανταλλάσσοντας πληροφορίες με τον εσωτερικό ελεγκτή της μονάδας και εξετάζοντας οι ίδιοι οτιδήποτε ασυνήθιστο και ύποπτο υποπέσει στην αντίληψη τους.

Όπως ήδη αναφέρθηκε, ο ορισμός της απάτης είναι συνυφασμένος με το όφελος, το οποίο μάλιστα σε τέτοιες περιστάσεις θεωρείται ασύμμετρα κατανομημένο. Συνεπώς, οι βασικές

κατηγορίες διαχωρισμού της συγκεκριμένης έννοιας με βάση την αποκόμιση ωφέλειας είναι δύο και αφορούν την εξαπάτηση εις βάρος της εταιρίας ή προς όφελος αυτής. Η πρώτη περίπτωση θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί είτε εκ των έσω είτε από κάποιον εξωτερικό παράγοντα.

Χαρακτηριστικά παραδείγματα που ο δράστης ανήκει στην επιχείρηση συνιστούν η αλλοίωση τιμολογίου από υπάλληλο του λογιστηρίου, η υπεξαίρεση χρημάτων ή περιουσιακών στοιχείων από οποιονδήποτε ανήκει στο εργατικό δυναμικό της μονάδας, η παραποίηση γεγονότων, πχ η αχρήστευση υγιούς αποθέματος ή η πώληση ελαττωματικού ως κατάλληλο με σκοπό την δυσφήμιση της επιχείρησης κα. Αντίστοιχα, παρατυπίες μπορούν να πραγματοποιηθούν και από κάποιον εξωτερικό συνεργάτη, για παράδειγμα πελάτες που χρηματίζουν τους εργαζόμενους ή προμηθευτές που εκδίδουν τιμολόγιο χωρίς την αντίστοιχη παράδοση των εμπορευμάτων και άλλες παρόμοιες δολοπλοκίες.

Όταν τα θετικά αποτελέσματα της απάτης τα καρπώνεται η ίδια η οικονομική οντότητα, τότε συνήθως πίσω από αυτή κρύβεται η διοίκηση, η οποία με δόλια μέσα προσπαθεί να παρουσιάσει μία βελτιωμένη εικόνα, υποδηλώνοντας ότι κατέχει μία υψηλή οικονομική θέση. Η διενέργεια τέτοιας πλεκτάνης συνήθως απαιτεί την συνεργασία κάποιου διοικητικού μέλους και ενός τουλάχιστον υπαλλήλου, ο οποίος εκτελεί τις εντολές.

Στο συγκεκριμένο είδος παρανομίας υπάγεται κάθε έκνομη οικονομική δραστηριότητα, η οποία συνήθως επιφέρει υψηλά κέρδη, τα οποία αποκρύπτονται ή «νομιμοποιούνται» εμμέσως (ξέπλυμα μαύρου χρήματος) και τις περισσότερες φορές οδηγούν και σε φορολογική απάτη. Η υπερτίμηση στοιχείων του ενεργητικού, με την αντίστοιχη υποτίμηση των κονδυλίων του παθητικού ή η απεικόνιση τελείως πλασματικών στοιχείων, η δωροδοκία, ο χρηματισμός με σκοπό την συγκάλυψη και οι εικονικές αγοραπωλησίες μεταξύ μελών ενός επιχειρησιακού ομίλου, παρουσιάζοντας βελτιωμένα λειτουργικά αποτελέσματα στον ένα συναλλασσόμενο, αποτελούν μόνο μερικά παραδείγματα απάτης.

5.2 Λόγοι Εμφάνισης Απάτης

Όπως προέκυψε μέσα από τα προηγούμενα παραδείγματα, επίφοβος διάπραξης απάτης είναι οποιοσδήποτε εμπλέκεται με την υπό έλεγχο εταιρία, είτε πραγματοποιώντας απάτες εις βάρος της οντότητας με γνώμονα το προσωπικό του συμφέρον, είτε προς όφελος αυτής. Οι χρήστες των οικονομικών καταστάσεων, προκειμένου να επιτύχουν τους σκοπούς τους ή να καλύψουν

τις ανάγκες τους, πολλές φορές οδηγούνται στην εκτέλεση παράνομων ενεργειών, την επονομαζόμενη λογιστική απάτη. Ο διαχωρισμός τους γίνεται σε δύο κεντρικούς άξονες:

- Εσωτερικοί χρήστες: Περιλαμβάνονται τα μέλη της διοίκησης, δηλαδή οι ιδιοκτήτες και οι διευθυντές, έπειτα οι υπεύθυνοι τμημάτων και τέλος οι υπάλληλοι. Κάθε απάτη που διαπράττεται από τις ανωτέρω ομάδες παρουσιάζει διαφορετικά χαρακτηριστικά, αίτια και έκταση.
- Εξωτερικοί χρήστες: Υπάγονται οι επενδυτές, μελλοντικοί και ήδη υπάρχοντες, οι διάφοροι πιστωτές, προμηθευτές, δανειστές κλπ, οι πελάτες και τέλος, το κράτος, μέσω των δημόσιων φορέων.

Οι αιτίες που οδηγούν στην διαιώνιση του φαινομένου της απάτης είναι η κατάχρηση εξουσίας, που συνήθως συνοδεύεται από το αίσθημα απληστίας, αλλά και η επιείκεια των ποινών για οικονομικά εγκλήματα-σκάνδαλα που έγιναν αντιληπτά. Επιπλέον, οι οικονομικές πιέσεις, σε συνδυασμό με το αδύναμο εσωτερικό σύστημα ελέγχου που τηρείται σε πολλές εταιρίες ή και η παντελής απαξίωση άσκησης ελέγχου από τους διοικούντες, οδηγούν σε φαινόμενα παρατυπίας. Παράλληλα, σημαντικό ρόλο παίζουν οι τεταμένες επαγγελματικές σχέσεις, πιθανές διενέξεις και η σύγκρουση συμφερόντων, θέτοντας το ζήτημα της απάτης επίκαιρο.

5.3 Τρίγωνο – Διαμάντι της Απάτης

Παρόλο που οι προσπάθειες εξυγίανσης του επιχειρηματικού χώρου είναι συνεχείς και οι κυβερνητικές αρχές είναι πλέον υποψιασμένες και αυστηρές, τα φαινόμενα εξαπάτησης, δωροδοκίας, παραποίησης, υπεξαίρεσης κοκ, φαίνεται να αυξάνονται ραγδαία, κατακλύζοντας όλο και περισσότερους κλάδους. Σύμφωνα με μία από τις παλαιότερες θεωρίες σχετικά με τον εντοπισμό και την αποτροπή απάτης (Donald Cresse, «το Τρίγωνο της Απάτης», 1950), οι παράγοντες που συντελούν στην εκτέλεση αυτής είναι οι εξής τρεις:

- Ευκαιρία: Η δυνατότητα που δίνεται σε κάποιον να παρανομήσει χωρίς να γίνει αντιληπτός, δεδομένου του περιβάλλοντος και των συγκυριών που επικρατούν στην επιχείρηση. Η εκμετάλλευση τέτοιου είδους ευκαιριών μπορεί να πηγάζει από την ύπαρξη χαλαρής κι ελαστικής ομάδας ηγεσίας, η οποία δεν ελέγχει την εργασία των υπαλλήλων. Επίσης, η απουσία καθοδήγησης και τιμωρίας όταν υπάρχει ανάγκη, καθώς και η συγκέντρωση της εξουσίας σε λίγους, χωρίς τον απαραίτητο επιμερισμό αρμοδιοτήτων, δημιουργούν το υπόβαθρο για την εμφάνιση απάτης. Σ' αυτή την περίπτωση σημαντικό ρόλο παίζει και το γεγονός ότι τέτοιες ομάδες ή άτομα σπανίως

ελέγχονται, με αποτέλεσμα να αποκτούν ένα αίσθημα «ελευθερίας», δίνοντας τους την πεποίθηση ότι μπορούν να πράττουν κατά το δοκούν. Ακόμη, η πολυπλοκότητα κάποιων συναλλαγών συντελεί στην δυσκολία αναγνώρισης της απάτης ή του σφάλματος.

- Κίνητρο ή Πίεση: Ο συγκεκριμένος παράγοντας αφορά μία πιο αφηρημένη έννοια, δυσκολεύοντας αρκετά την διαδικασία εντοπισμού του. Ο χαρακτήρας του παραβάτη, καθώς και τα όρια που ο ίδιος θέτει ή τα προβλήματα που μπορεί να αντιμετωπίζει, είναι αρκετά για να δώσουν το έναυσμα σε κάποιον να παρανομήσει. Οικονομικοί λόγοι, έντονη ανταγωνιστικότητα και άσκηση συνεχούς πίεσης για υψηλότερη αποτελεσματικότητα ή επίτευξη καλύτερων στόχων, αφορούν μόνο μερικά χαρακτηριστικά παραδείγματα.
- Συμπεριφορά ή Εκλογίκευση: Σε πολλές περιπτώσεις η ηθικοπλαστική αντίληψη του παραβάτη, οι αξίες και τα πιστεύω του, εμφανίζουν μία ελαστικότητα, επηρεάζοντας την κρίση του και οδηγώντας τον στο συμπέρασμα ότι παρά τη παραβατικότητα της πράξης, η διενέργεια της αποτελεί σωστή απόφαση. Σ' αυτή την κατηγορία υπάγονται η διάθεση εκδίκησης, η δυσαρέσκεια ως προς το εργασιακό περιβάλλον, για παράδειγμα πολύωρη απασχόληση ή χαμηλές απολαβές, το πιεστικό επαγγελματικό περιβάλλον, η εμφάνιση κάποιας απροσδόκητης ανάγκης και η πεποίθηση σύντομης αποπληρωμής, πριν αντιληφθεί κανείς το συμβάν κα.

Σύμφωνα με την έρευνα λοιπόν, πρέπει να ισχύουν ταυτόχρονα και οι τρεις παράγοντες προκειμένου κάποιος να οδηγηθεί στην παρατυπία, επιδεικνύοντας παραβατική συμπεριφορά. Η διοικητική ομάδα των εταιριών έχει χρέος, σε κάθε περίπτωση, να αφουγκράζεται την κατάσταση, πράττοντας αναλόγως. Ωστόσο το μεγαλύτερο μερίδιο ευθύνης βαραινεί την ίδια, καθώς είναι καθήκον της να δημιουργεί πρακτικές που εξαλείφουν τέτοια συμβάντα ή που τα εντοπίζουν και τα διαχειρίζονται άμεσα. Παράλληλα, η δημιουργία και η εφαρμογή ενός ισχυρού ηθικού πλαισίου αξιών, με το οποίο θα πρέπει να συμμορφώνονται όλοι, καθώς και η τήρηση ενός ολοκληρωμένου συστήματος εσωτερικού ελέγχου, αποτελούν επιτακτική ανάγκη κάθε εργασιακού χώρου.

Κατά την δεύτερη θεωρία, γνωστή ως «το Διαμάντι της Απάτης», η παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων είναι πιθανό να πραγματοποιηθεί όταν επιτυγχάνεται ο σωστός συνδυασμός τεσσάρων αξόνων. Νοηματικά θα λέγαμε ότι παρουσιάζει ελάχιστες διαφορές σε σχέση με τον προηγούμενο κανόνα., ωστόσο προτιμάται ο πρώτος, λόγω της προϋπόθεσης που

θέτει για ταυτόχρονη συνύπαρξη και των τριών κριτηρίων, συγκεκριμενοποιώντας το κανονιστικό πλαίσιο. Η επίτευξη του «Διαμαντιού της Απάτης» λοιπόν, περιλαμβάνει τους εξής πυλώνες:

- Κίνητρο: Η θέληση ή η ανάγκη που οδηγεί τον παραβάτη σε αυτή του την απόφαση.
- Ευκαιρία: Αφορά την δυνατότητα κάποιου να αντιληφθεί τα κενά που υπάρχουν και να διαπιστώσει με ποιον τρόπο μπορεί ο ίδιος να επωφεληθεί από αυτά.
- Εκλογίκευση ή Εξορθολογισμός: Αυτό το στάδιο σχετίζεται με την εσωτερική αναμόχλευση του ζητήματος και την πειθώ που ασκεί ο παραβάτης στον εαυτό του, προκειμένου να παρανομήσει τελικά, αποδεχόμενος τις συνέπειες της πράξης του και των κινδύνων που караδοκούν.
- Ικανότητα: Αποτελεί την κύρια διαφορά μεταξύ των δύο ερευνών, καθώς η προσθήκη της ικανότητας έρχεται να συμπληρώσει το σύστημα του «Τριγώνου της Απάτης», ορίζοντας την ως την δυνατότητα που έχει κάποιος να εκμεταλλευτεί την ευκαιρία, και με τις γνώσεις, τα προσόντα και τις γνωριμίες που διαθέτει να μπορέσει να προχωρήσει στην υλοποίηση της απάτης που σχεδίασε.

5.4 Παραποίηση Οικονομικών Καταστάσεων

Ίσως το συχνότερο φαινόμενο οικονομικού εγκλήματος που υπάγεται στην λογιστική απάτη είναι αυτό της παραποίησης των χρηματοοικονομικών αναφορών. Σύμφωνα με τον καθηγητή Zabihollah Rezaee (2002), το μοντέλο «Crime», του οποίου τα γράμματα αποτελούν τα αρχικά των πέντε βασικών συντελεστών του προβλήματος, ερμηνεύει και αποκωδικοποιεί τα δεδομένα. Ξεκαθαρίζει το τοπίο και επεξηγεί τους λόγους δημιουργίας του φαινομένου καθώς και τις επιπτώσεις που αυτό προκαλεί, προσδιορίζοντας το ρόλο και τις ευθύνες των εμπλεκόμενων. Κατά το μοντέλο λοιπόν, η αλλοίωση των δεδομένων οικονομικού ενδιαφέροντος, οφείλεται στους εξής παράγοντες:

- Cooks (Μάγειρες): Με τον όρο αυτό προσδιορίζεται ο ιθύνων νους. Αφορά τα μέλη της διοίκησης ή τους κατέχοντες θέση εξουσίας στην επιχείρηση, προέδρους, ιδιοκτήτες, ελεγκτές κλπ, δηλαδή πρόσωπα που έχουν δύναμη και συνήθως είναι αυτοί που σχεδιάζουν και δίνουν εντολές στο προσωπικό για την εκτέλεση της απάτης.
- Recipes (Συνταγές): Περιλαμβάνουν τα μέσα και τις πρακτικές που χρησιμοποιούνται κατά την παραποίηση, για παράδειγμα εικονικές συναλλαγές, αλλαγή στοιχείων

κοστολόγησης κα. Συνηθέστερη μορφή αποτελεί η διαχείριση κερδών (Earning Manipulation), ενώ λιγότερο δημοφιλής πρακτική είναι η διαχείριση πληρωτέων λογαριασμών (Accounts Payable).

- Incentives (Κίνητρα): Τα κίνητρα τέτοιων πράξεων συνήθως πηγάζουν από οικονομικές δυσχέρειες και την προσπάθεια ορισμένων να τις καλύψουν. Η απόκρυψη προβλήματος ρευστότητας και τακτοποίησης των εκκρεμοτήτων, ή η προσπάθεια εξαπάτησης νέων επενδυτών, συχνά οδηγούν στην εκτέλεση των «συνταγών». Οι διαρκείς πιέσεις που ασκούν οι ανώτεροι για επίτευξη μη ρεαλιστικών στόχων ή η πρόθεση των διοικούντων να αυξήσει η εταιρία την επαγγελματική της φήμη, εδραιώνοντας την στο χώρο, αποτελούν επιπλέον χαρακτηριστικά παραδείγματα.
- Monitoring (Ελεγχος): Αφορά την απουσία ελέγχου που παρατηρείται σε ορισμένες επιχειρήσεις, φανερώνοντας τις ατέλειες που υπάρχουν ως προς τις πολιτικές εντοπισμού κινδύνων και αντιμετώπισης αυτών. Σε αυτό το στάδιο αποδίδονται οι ευθύνες των ελεγκτών ως προς την αναποτελεσματικότητα του έργου τους, και τονίζεται η ανεπάρκεια της διοίκησης.
- End results (Συνέπειες): Οι επιπτώσεις μίας παράβασης είναι ιδιαίτερος σημαντικές. Οι υπάλληλοι που εκτελούν τις εντολές συνήθως χάνουν τη θέση τους, ενώ στις περιπτώσεις που παραμένουν, αντιμετωπίζονται με δυσπιστία και υποβαθμίζονται στην ιεραρχική κλίμακα της επιχείρησης. Τα στελέχη συνήθως βρίσκονται σε πιο δεινή θέση, με την επιβολή υπέρογκων προστίμων και το ενδεχόμενο φυλάκισης να ελλοχεύει. Τέλος, η οντότητα ως σύνολο χάνει την αξιοπιστία και τη φερεγγυότητα της, ενώ η δυσφήμιση που συνεπάγονται τα σκάνδαλα, ακολουθεί πλέον μόνιμα το εταιρικό της προφίλ, χάνοντας έτσι πολύτιμες και πολλές φορές πολυτεείς συνεργασίες με πελάτες, προμηθευτές, επενδυτές, τραπεζικά ιδρύματα κλπ.

Η ανάλυση των αποδεδειγμένων περιπτώσεων σε βάθος χρόνου και του γενικού πλαισίου μεθόδων παραποίησης και εξαπάτησης των χρηστών των καταστάσεων εμφάνισε ένα μοτίβο επαναλαμβανόμενων πρακτικών. Παρακάτω παρατίθενται ορισμένα ενδεικτικά παραδείγματα λογιστικής απάτης:

- Εσφαλμένη εφαρμογή των λογιστικών προτύπων και αρχών, μερικές φορές στηριζόμενοι στα κενά και τις αντιφάσεις που πιθανώς ανακύπτουν μεταξύ των κανόνων.

- Διαστρεβλώσεις και παραλείψεις συναλλαγών και χρήσιμων δεδομένων, καθώς και απόκρυψη των σχετιζόμενων δικαιολογητικών-παραστατικών, παρουσιάζοντας εν τέλει μία διαφορετική εταιρική εικόνα.
- Καταπάτηση της αυτοτέλειας χρήσεων, εμφανίζοντας ή αποκρύπτοντας έσοδα κι έξοδα άλλων διαχειριστικών περιόδων.
- Παραποίηση αριθμητικών στοιχείων ή αναμόρφωση λογιστικών γεγονότων, με σκοπό την απόκρυψη της αλήθειας.
- Χρήση λογιστικών τεχνασμάτων για «νομιμοποίηση» κερδών, προερχόμενων από παράνομες εργασίες.
- Μεταβολή της λογιστικής μεθόδου που χρησιμοποιεί η επιχείρηση κι αλλοίωση των στοιχείων του ισολογισμού, υπερτιμώντας τα κονδύλια του ενεργητικού και υποτιμώντας αυτά του παθητικού.
- Καταχώρηση λογιστικών εγγραφών με πλασματικές συναλλαγές, αποσκοπώντας στην σύνταξη ωραιοποιημένων καταστάσεων.
- Σκόπιμη παρερμηνεία δεδομένων και αλλαγή των κονδυλίων κοστολόγησης, εξαπατώντας τους χρήστες των οικονομικών καταστάσεων.
- Πλασματικές αγοραπωλησίες μεταξύ μελών ενός επιχειρηματικού ομίλου.

5.5 Μέθοδοι Εξακρίβωσης της Παραποίησης

Με την πάροδο των χρόνων και την ραγδαία τεχνολογική εξέλιξη, προκύπτουν συνεχώς νέα δεδομένα ως προς τις τεχνικές ανίχνευσης της απάτης. Οι παραδοσιακότερες μέθοδοι εμπεριέχουν την δημιουργία ενός αρχικού υποδείγματος, με την μετέπειτα επιλογή ενός δείγματος ελέγχου (hold out sample), και ακολουθεί η καταγραφή της επίδοσης του. Ενδεικτικές μέθοδοι εντοπισμού αποτελούν:

- Η παλινδρόμηση: Πραγματοποιείται είτε δειγματοληπτικά είτε όχι, δημιουργώντας μία ομάδα δεδομένων με σκοπό τη σύγκριση, βρίσκοντας μέσω του αλγορίθμου στοιχεία με έντονη ανομοιομορφία. Αποτελεί την συνηθέστερη τεχνική ανίχνευσης, μιας και περιλαμβάνει μία ξεκάθαρη και σχετικώς εύκολη μεθοδολογία, που οδηγεί στην εξαγωγή ορθών συμπερασμάτων.

- Τα νευρωνικά δίκτυα: Πρόκειται για προσπάθεια αναπαράστασης του μηχανισμού της απάτης, μιμούμενα την λειτουργία των εγκεφαλικών νευρώνων. Το μοντέλο προβλέπει, αναλύει και κατηγοριοποιεί τα στοιχεία, αναγνωρίζοντας τα επαναλαμβανόμενα μοτίβα που συναντώνται κατά την παραποίηση. Παρ' όλη την ακρίβεια που προσφέρει αυτή η μέθοδος, θεωρείται αρκετά δυσκολονόητη και γι' αυτό δεν χρησιμοποιείται συχνά.
- Τα δένδρα αποφάσεων: Αφορούν τεχνικές λήψης αποφάσεων που μέσω της παρουσίας δεδομένων κατά χρονολογική σειρά και της οπτικοποίησης τους μέσω γραφημάτων ή διαγραμμάτων, συνθηθέστερα της μορφής δένδρου, επεξηγούν τη συλλογιστική πορεία της λήψης των αποφάσεων ή την αλληλουχία των ενεργειών που εκτελέστηκαν. Θεωρείται μία αρκετά απλοποιημένη μέθοδος, εύκολη στη χρήση και στην κατανόηση, που όμως δε μπορεί να εφαρμοστεί σωστά όταν υπάρχει ελλιπής ή συνεχής πληροφόρηση.

Για να είναι αποτελεσματική η έρευνα σε τέτοιου είδους μοντέλα, τίθεται όριο ως προς τα πληροφοριακά δεδομένα που θα χρησιμοποιηθούν, ενώ το συγκριτικό πλεονέκτημα που τα καθιστά δημοφιλή είναι η ευχέρεια χρήσης που προσφέρουν, καθώς μπορούν να εφαρμοστούν από οποιονδήποτε χρήστη, ακόμα κι αν δεν υπάγεται στο εσωτερικό περιβάλλον της μονάδας. Επιπλέον, στις μεθόδους εντοπισμού της παραποίησης προστίθενται και οι εξής δύο γενικές τεχνικές:

- Τα λογισμικά ανάκτησης και ανάλυσης διαγραμμένων πληροφοριών: Τα εργαλεία ανάλυσης και επαναφοράς στοιχείων που έχουν σβηστεί αποκωδικοποιούν κατεστραμμένα αρχεία, εντοπίζοντας τα ίχνη που αφήνει πίσω κάθε διαγραφή και ανιχνεύουν ενδείξεις παραποίησης που πιθανώς προσπάθησαν να καλυφθούν.
- Οι τεχνικές ηλεκτρονικής βοήθειας: Στην αγορά διατίθενται διάφορα προϊόντα υποστήριξης, τα οποία αναλαμβάνουν την εισαγωγή των δεδομένων, την επεξεργασία και ανάλυση αυτών και τέλος την εξαγωγή χρήσιμων πληροφοριών, ενισχύοντας το έργο των ελεγκτών ή των δημόσιων φορέων επί του ελέγχου. Παρέχουν μία ολοκληρωμένη εικόνα σχετικά με την επιχείρηση και την πιθανότητα παραποίησης. Τα πιο γνωστά εργαλεία που υπάγονται σ' αυτή την ομάδα αποτελούν το EnCase και το Road MASSter.

5.6 Χρησιμότητα των Αριθμοδεικτών στην Απάτη

Η ανάλυση των οικονομικών καταστάσεων (Ισολογισμού, Κατάσταση Αποτελεσμάτων Χρήσης, Κατάσταση Ταμειακών Ροών) με τη χρήση των χρηματοοικονομικών δεικτών ή αριθμοδεικτών, παρέχει αξιολόγηση της οικονομικής θέσης και των προοπτικών μιας επιχείρησης. Ερμηνεύοντας τις σχέσεις μεταξύ των διαφόρων στοιχείων των καταστάσεων και συγκρίνοντας τους αριθμοδείκτες με άλλους αντιπροσωπευτικούς ή πρότυπους, επιτυγχάνεται η αποσαφήνιση των σχέσεων αυτών, τόσο διαχρονικά όσο και μεταξύ των επιχειρήσεων. Με την βοήθεια των αριθμοδεικτών, οι εσωτερικοί ή εξωτερικοί οικονομικοί αναλυτές αντλούν συνοπτική πληροφόρηση για την δραστηριότητα, την αποδοτικότητα, τη ρευστότητα και τη βιωσιμότητα μιας οντότητας σε σχέση με τη διάρθρωση των κεφαλαίων της και διευκολύνονται στον εντοπισμό αναγκών χρηματοδότησης και στην διαπραγμάτευση με εξωτερικούς πιστωτές. Σύμφωνα με τους Persons (1995) και Spathis (2002) οι χρηματοοικονομικοί δείκτες βοηθούν επίσης στην ανίχνευση της πιθανότητας της απάτης στις οικονομικές καταστάσεις.

Επίσης, με τη χρήση τους πραγματοποιείται η διαχρονική και διαστρωματική ανάλυση μιας επιχείρησης. Μέσω της διαχρονικής ή οριζόντιας ανάλυσης επιτυγχάνεται η σύγκριση των χρηματοοικονομικών στοιχείων για μια σειρά ετών, προκειμένου να διαπιστωθεί η βελτίωση ή η μείωση της απόδοσης και οικονομικής κατάστασης μιας επιχείρησης. Με την διαστρωματική ή κάθετη ανάλυση εξασφαλίζεται, για ένα ορισμένο κοινό χρονικό διάστημα, η σύγκριση των στοιχείων μιας επιχείρησης με τα αντίστοιχα συγκρίσιμα στοιχεία άλλων επιχειρήσεων του ίδιου κλάδου ή με τη μέση τιμή του κλάδου, που ανήκει η επιχείρηση.

Οι σημαντικότερες κατηγορίες χρηματοοικονομικών δεικτών είναι οι δείκτες ρευστότητας, δραστηριότητας, αποδοτικότητας, διάρθρωσης κεφαλαίων και βιωσιμότητας και οι επενδυτικοί:

- Δείκτες ρευστότητας (Liquidity ratios): Εκφράζουν το μέγεθος και τις σχέσεις μεταξύ των βραχυχρόνιων υποχρεώσεων και του κυκλοφορούν ενεργητικού. Βοηθούν στον προσδιορισμό της ικανότητας της επιχείρησης να ανταποκρίνεται στις βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις της. Η ανάλυση ρευστότητας επιδιώκεται από τη συλλογή και επεξεργασία στοιχείων των στατικών στοιχείων του Ισολογισμού και κυρίως των ταμειακών ροών που αποτυπώνονται οι μεταβολές των μετρητών, που είναι διαθέσιμα για τη λειτουργία της επιχείρησης. Η οικονομική θέση μιας οντότητας χαρακτηρίζεται ισχυρή όταν έχει ευνοϊκή πιστοληπτική ικανότητα και συνθήκες υγιούς

χρηματοοικονομικής διαχείρισης, δηλαδή εξοφλούνται οι βραχυπρόθεσμοι πιστωτές και καταβάλλονται τα μερίσματα και οι τόκοι.

- Οι δείκτες δραστηριότητας (Activity ratios): Μετρούν τον βαθμό αποτελεσματικότητας της επιχείρησης στην αξιοποίηση των περιουσιακών της στοιχείων (Νιάρχος, 2004). Η πραγματοποίηση υψηλού κέρδους σχετίζεται άμεσα με τη διαχείριση των περιουσιακών στοιχείων και την επίτευξη πωλήσεων. Οπότε με τη σύγκριση των σχέσεων μεταξύ πωλήσεων και διαφόρων περιουσιακών στοιχείων, ερμηνεύεται η αποτελεσματικότερη διαχείριση των πόρων, η οποία βοηθά στην επίτευξη ευμάρειας και σταθερότητας.
- Οι αριθμοδείκτες αποδοτικότητας (Profitability ratios): Εκφράζουν την δυνατότητα δημιουργίας κερδών και απεικονίζουν την αποτελεσματικότητα της λειτουργίας της επιχείρησης καθώς και αν τα κέρδη είναι ικανοποιητικά ή όχι.
- Οι αριθμοδείκτες διάρθρωσης κεφαλαίων και βιωσιμότητας (Financial structure and viability ratios): Εκτιμούν τη μακροχρόνια ικανότητα της επιχείρησης να ανταποκρίνεται στις υποχρεώσεις της, καθώς και το βαθμό προστασίας που απολαμβάνουν οι πιστωτές της. Για την εκτίμηση της πορείας της επιχείρησης απαιτείται η μελέτη της διαμόρφωσης των κεφαλαίων, δηλαδή η κατανομή σε ιδία και ξένα κεφάλαια. Η άριστη κατανομή των κεφαλαίων μιας επιχείρησης εξαρτάται από πολλούς παράγοντες και είναι αυτή που μεγιστοποιεί τα κέρδη με το ελάχιστο δυνατό κόστος, συγκρίνοντας την απόδοση με το αναλαμβανόμενο ρίσκο (Bragg, 2002).
- Οι επενδυτικοί δείκτες: Χρησιμοποιούνται από τους επενδυτές προκειμένου να αξιολογήσουν την απόδοση μιας εισηγμένης επιχείρησης κατά το παρελθόν και να εκτιμήσουν τις μελλοντικές της προοπτικές, προκειμένου να αποφασίσουν αν θα αγοράσουν, διατηρήσουν ή πουλήσουν μετοχές.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

6.1 Επιλογή Εταιριών

Η έρευνα στοχεύει στην ανίχνευση παραγόντων που συσχετίζονται με ενδείξεις παραποίησης οικονομικών καταστάσεων μέσα από τα οικονομικά στοιχεία εισηγμένων εταιριών στο ΧΑΑ. Επιλέχθηκε ένα τυχαίο δείγμα από 44 εταιρίες διαφόρων κλάδων, εισηγμένες στο Χρηματιστήριο Αθηνών κατά τη χρήση 2019. Οι οικονομικές καταστάσεις 22 εξ' αυτών χαρακτηρίζονται με ενδείξεις παραποίησης και οι υπόλοιπες 22 χωρίς ενδείξεις παραποίησης. Ο χαρακτηρισμός για την ενδεχόμενη ύπαρξη παραποίησης οφείλεται στην ένταξη των εταιριών, μετά την ολοκλήρωση των δημοσιεύσεων των αποτελεσμάτων χρήσης 2019, στην κατηγορία επιτήρησης από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς καθώς και αναστολής διαπραγμάτευσης της μετοχής τους για κάποιες από αυτές. Σύμφωνα με τον κανονισμό του ΧΑΑ 2019, οι εταιρίες εντάσσονται στις κατηγορίες αυτές, όταν έχουν αρνητικά ίδια κεφάλαια ή οι ζημίες τους κατά την τελευταία χρήση είναι μεγαλύτερες από το 30% των ιδίων κεφαλαίων και δεν υπάρχει δέσμευση για αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου ή για λήψη μέτρων. Ακόμη, όταν υπάρχουν σημαντικές ληξιπρόθεσμες οφειλές, ή αβεβαιότητα για τη συνέχιση της επιχειρηματικής τους δραστηριότητας, ή οι ελεγκτές έχουν γνώμη με επιφύλαξη ή αδυνατούν να εκφράσουν γνώμη επί των οικονομικών καταστάσεων.

Σύμφωνα με τον Σπαθή (2002) η αναγνώριση παραποιημένων οικονομικών καταστάσεων στηρίζεται κυρίως:

- Στην άποψη που εκφράζουν οι ελεγκτές σχετικά με την ορθή απεικόνιση των λογαριασμών.
- Στην εφαρμογή της νομοθεσίας σχετικά με τα αρνητικά ίδια κεφάλαια και τους φορολογικούς περιορισμούς.
- Στην ένταξη των εταιριών που διαπραγματεύονται στο Χρηματιστήριο Αθηνών σε καθεστώς επιτήρησης ή υπό αναστολή διαπραγμάτευσης.
- Σε σοβαρές φορολογικές παραβάσεις κα.

Η συγκέντρωση των δεδομένων πραγματοποιήθηκε από τις ετήσιες οικονομικές εκθέσεις που είχαν δημοσιεύσει οι εταιρίες για τη χρήση 2019, μέσω της ιστοσελίδας του ΧΑΑ.

Πίνακας 6.1: Δείγμα εταιριών

ΕΤΑΙΡΙΕΣ ΧΩΡΙΣ ΕΝΔΕΙΞΕΙΣ ΠΑΡΑΠΟΙΗΣΗΣ

1. ALUMIL ΒΙΟΧΗΧΑΝΙΑ ΑΛΟΥΜΙΝΙΟΥ ΑΕ
2. ΙΑΤΡΙΚΟ ΑΘΗΝΩΝ ΕΑΕ
3. JUMBO ΑΕΕ
4. ΜΥΤΙΛΗΝΑΙΟΣ ΑΕ
5. ΓΕΚ ΤΕΡΝΑ ΑΕ
6. ΑΒΑΞ ΑΕ
7. ΕΛΙΝΟΙΑ ΑΕ
8. ΒΙΟΚΑΡΠΕΤ ΑΕ
9. ΑΕΡΟΠΟΡΙΑ ΑΙΓΑΙΟΥ ΑΕ
10. ΚΡΙ-ΚΡΙ ΑΕ
11. EPSILON NET ΑΕ
12. LAMDA Development SA
13. ΚΑΠΝΟΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΚΑΡΕΛΙΑ ΑΕ
14. ΙΑΣΩ ΑΕ
15. Ν. ΛΕΒΕΝΤΕΡΗΣ ΑΕ
16. ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΛΙΜΕΝΟΣ ΘΕΣ/ΝΙΚΗΣ ΑΕ
17. ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΝΑΚΑΣ ΑΒΕΤΕ
18. ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΣΠΥΡΟΥ ΑΕΒΕ
19. ΤΕΡΝΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΑΒΕΤΕ
20. ΓΡ. ΣΑΡΑΝΤΗΣ ΑΒΕΕ
21. UNIBIOS ΑΕ
22. ΧΑΙΔΕΜΕΝΟΣ ΑΕΒΕ

ΕΤΑΙΡΙΕΣ ΜΕ ΕΝΔΕΙΞΕΙΣ ΠΑΡΑΠΟΙΗΣΗΣ

23. ΒΑΡΒΑΡΕΣΟΣ ΑΕ
24. SATO ΑΕ
25. YALCO- ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΑΕ
26. FORTHNET ΑΕ
27. ΣΙΔΑΜΑ ΜΕΤΑΛΛΟΥΡΓΙΚΗ ΑΕ
28. LAVIPHARM ΑΕ
29. ANEK ΑΕ
30. PASAL ΑΕ
31. ΚΡΕ.ΚΑ ΑΕ
32. ΑΚΡΙΤΑΣ ΑΕ
33. ΔΟΜΙΚΗ ΚΡΗΤΗΣ ΑΕ
34. FRIGOGLASS ΑΒΕΕ
35. ΒΑΡΑΓΚΗΣ ΑΒΕΠΕ
36. ΛΙΒΑΝΗΣ ΑΒΕ
37. ΔΟΥΡΟΣ ΑΕ
38. ΕΥΡΩΣΥΜΒΟΥΛΟΙ ΑΕ
39. Π.Γ. ΝΙΚΑΣ ΑΒΕΕ
40. ΙΝΤΡΑΛΟΤ ΑΕ
41. ΒΙΣ ΑΕ
42. ΕΠΙΛΕΚΤΟΣ ΑΕΒΕ
43. ΜΠΗΤΡΟΣ ΑΕ
44. ΒΙΟΤΕΡ ΑΕ

6.2 Επιλογή Μεταβλητών

Για την εκπόνηση της έρευνας χρησιμοποιήθηκαν ως μεταβλητές-παράγοντες δέκα αριθμοδείκτες, οι οποίοι βάσει παλαιότερων ερευνών στο θέμα των FFS από τους Σπαθή (2002), Σπαθή και Καραμάνη (2006), Alfaro et al. (2008) και Dalnial et al. (2014) είχαν χαρακτηριστεί στατιστικά σημαντικοί. Οι αριθμοδείκτες αυτοί είναι:

$$\text{Αριθμοδείκτης Γενικής Ρευστότητας (CA|CL)} = \frac{\text{Κυκλοφορούν Ενεργητικό}}{\text{Βραχυχρόνιες Υποχρεώσεις}}$$

Φανερώνει την ικανότητα της επιχείρησης να ανταποκρίνεται στις τρέχουσες υποχρεώσεις, συσχετίζοντας αυτές με την ταχύτητα ρευστοποίησης και τη διάρκεια ζωής των περιουσιακών της στοιχείων. Λαμβάνει τιμές μεγαλύτερες από τη μονάδα 1 και όσο μεγαλύτερος είναι ο δείκτης, τόσο μεγαλύτερη ρευστότητα έχει η επιχείρηση. Όταν ο δείκτης είναι μεγαλύτερος του 2, θεωρείται ιδιαίτερα ικανοποιητικός. Σε περίπτωση που ο δείκτης λαμβάνει υπερβολικά

μεγάλες τιμές είναι πιθανό να υποκρύπτεται η ύπαρξη απαξιωμένων ή καταστραμμένων αποθεμάτων ή ακόμη και δυσκολία είσπραξης των απαιτήσεών της.

$$\text{Κυκλοφοριακής Ταχύτητας Ενεργητικού (SAL|TA)} = \frac{\text{Πωλήσεις}}{\text{Σύνολο Ενεργητικού}}$$

Παρουσιάζει την αποτελεσματικότητα της επιχείρησης στην χρησιμοποίηση των συνολικών επενδυμένων κεφαλαίων της, δηλαδή του ενεργητικού της, στη δημιουργία πωλήσεων. Ένας υψηλός δείκτης σηματοδοτεί την εντατική αξιοποίηση των περιουσιακών της στοιχείων προκειμένου να διενεργήσει πωλήσεις, ενώ η ύπαρξη χαμηλού δείκτη υποδηλώνει ότι η επιχείρηση είτε θα επιδιώξει την αύξηση του βαθμού αξιοποίησης της περιουσίας της είτε θα προχωρήσει σε ρευστοποίηση μέρους αυτής.

$$\text{Περιθωρίου Καθαρού Κέρδους (NP|SAL)} = \frac{\text{Καθαρά Κέρδη}}{\text{Πωλήσεις}}$$

Το περιθώριο καθαρού κέρδους αντικατοπτρίζει την τιμολογιακή πολιτική μιας εταιρίας και τη δυνατότητα της να ελέγχει τις λειτουργικές και χρηματοοικονομικές της δαπάνες. Το ύψος του περιθωρίου είναι συνάρτηση του κλάδου στον οποίο δραστηριοποιείται η επιχείρηση, καθώς και της στρατηγικής που έχει επιλέξει να ακολουθεί έναντι των ανταγωνιστών της.

$$\text{Αριθμοδείκτης (REC|SAL)} = \frac{\text{Απαιτήσεις}}{\text{Πωλήσεις}}$$

Ο δείκτης παρουσιάζει το ποσοστό των απαιτήσεων που αναμένονται για είσπραξη από την επιχείρηση σε σχέση με τις πωλήσεις που έχουν πραγματοποιηθεί, καθώς και την πιστωτική πολιτική της. Όσο μικρότερος είναι ο δείκτης, τόσο μικρότερη είναι η δέσμευση κεφαλαίων και η πιθανότητα ζημίας από επισφάλειες. Επίσης τόσο αυξημένη είναι η ρευστότητα για την κάλυψη των υποχρεώσεων της και για τη μείωση του κόστους χρήματος που έχει δεσμεύσει.

$$\text{Απόδοσης Ενεργητικού (NP|TA)} = \frac{\text{Καθαρά Κέρδη}}{\text{Σύνολο Ενεργητικού}}$$

Ο δείκτης ROA παρέχει σημαντική ένδειξη ότι η διοίκηση μιας οντότητας χρησιμοποιεί επιτυχώς τους οικονομικούς της πόρους για την δημιουργία καθαρών κερδών, δηλαδή μετρά την απόδοση των συνολικών, ιδίων και ξένων, επενδυμένων κεφαλαίων. Επειδή η απόδοση του ενεργητικού επηρεάζεται από την κυκλοφοριακή του ταχύτητα και το περιθώριο καθαρού κέρδους, οι τιμές που λαμβάνει ο δείκτης διαφέρουν από κλάδο σε κλάδο καθώς και μεταξύ

των επιχειρήσεων του ίδιου κλάδου. Γενικότερα οι επιχειρήσεις με υψηλά περιθώρια καθαρού κέρδους στοχεύουν σε χαμηλές κυκλοφοριακές ταχύτητες και αντίστροφα.

$$\text{Κεφαλαίου Κίνησης (WC|TA)} = \frac{\text{Κεφάλαιο Κίνησης}}{\text{Σύνολο Ενεργητικού}}$$

Ένας από τους δείκτες ρευστότητας είναι ο δείκτης Κεφαλαίου Κίνησης με τον οποίο μετράτε τη χρηματοοικονομική θέση μιας επιχείρησης και η δυνατότητα της να ικανοποιήσει χωρίς προβλήματα τις βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις της, ενώ παράλληλα αξιολογείται η πιστοληπτικής της ικανότητα.

$$\text{Αριθμοδείκτης (GP|TA)} = \frac{\text{Μικτά Κέρδη}}{\text{Σύνολο Ενεργητικού}}$$

Ο δείκτης παρουσιάζει την αναλογία των αποτελεσμάτων εκμετάλλευσης προς το σύνολο του ενεργητικού. Μετρά την αποδοτικότητα των περιουσιακών στοιχείων ή διαφορετικά εμφανίζει την μικτή κερδοφορία μιας εταιρίας σε σχέση με τα χρησιμοποιούμενα κεφάλαια που διαθέτει.

$$\text{Αριθμοδείκτης (INV|TA)} = \frac{\text{Αποθέματα}}{\text{Σύνολο Ενεργητικού}}$$

Ο δείκτης αποκαλύπτει την ύπαρξη ή όχι υψηλών αποθεμάτων και τη δέσμευση ή μη κεφαλαίων. Όταν οι τιμές που λαμβάνει είναι ιδιαίτερα χαμηλές αυτό αποτελεί ένδειξη ρευστότητας στην επιχείρηση. Αντίθετα οι υψηλές τιμές φανερώνουν είτε την αργή ανακύκλωση των αποθεμάτων είτε την ύπαρξη μη εμπορεύσιμων, λόγω απαξίωσης ή ακαταλληλότητας προς διάθεση.

$$\text{Συνολικής Δανειακής Επιβάρυνσης (TD|TA)} = \frac{\text{Σύνολο Δανεισμού}}{\text{Σύνολο Ενεργητικού}}$$

Ο δείκτης παρουσιάζει το επίπεδο συνολικής δανειακής επιβάρυνσης μιας εταιρίας που αποτελείται από τις μακροπρόθεσμες και βραχυπρόθεσμες δανειακές υποχρεώσεις της. Όταν λαμβάνει χαμηλές τιμές, μαρτυρά την ύπαρξη σημαντικών ιδίων κεφαλαίων και χαμηλά επίπεδα δανεισμού, με αποτέλεσμα οι δανειστές της εταιρίας να αισθάνονται ασφαλείς σε περίπτωση χρεοκοπίας της. Αντίθετα, όταν ο δείκτης λαμβάνει υψηλές τιμές, οι μέτοχοι της ικανοποιούνται λόγω της μεγέθυνσης των κερδών τους.

$$\text{Συνολικής Ικανότητας Δανεισμού (TL|TA)} = \frac{\text{Σύνολο Υποχρεώσεων}}{\text{Σύνολο Ενεργητικού}}$$

Ο δείκτης παρουσιάζει το βαθμό κάλυψης των συνολικών υποχρεώσεων, βραχυχρόνιων και μακροχρόνιων της οικονομικής οντότητας, από τη συνολική περιουσία της. Οι τιμές του αριθμοδείκτη αυτού, όταν είναι μικρότερες από 66,7% θεωρούνται ικανοποιητικές, μεταξύ 66,7% και 80% χαρακτηρίζονται μέτριες και άνω του 80% φανερώνουν υπερχρέωση της οντότητας.

6.3 Μεθοδολογία

Η στατιστική μέθοδος που θα χρησιμοποιηθεί είναι η λογιστική παλινδρόμηση, με την οποία αναζητούνται οι σχέσεις μεταξύ μιας ή περισσότερων ανεξάρτητων μεταβλητών (independent variables) και μιας διμερούς εξαρτημένης μεταβλητής (dependent variable), με τη βοήθεια του στατιστικού πακέτου SPSS Statistics 26. Χρησιμοποιώντας ως ανεξάρτητες μεταβλητές τους δέκα προαναφερθέντες χρηματοοικονομικούς δείκτες των εταιριών, θα επιδιώξουμε να διαπιστώσουμε ποιοι από αυτούς σχετίζονται με την ύπαρξη της εξαρτημένης μεταβλητής, δηλαδή της FFS.

Το μοντέλο είναι:

$$\text{FFS} = b_0 + b_1(\text{CA|CL}) + b_2(\text{SAL|TA}) + b_3(\text{NP|SAL}) + b_4(\text{REC|SAL}) + b_5(\text{NP|TA}) + b_6(\text{WC|TA}) + b_7(\text{GP|TA}) + b_8(\text{INV|TA}) + b_9(\text{TD|TA}) + b_{10}(\text{TL|TA})$$

όπου FFS = 0 χωρίς ενδείξεις παραποίησης
 FFS = 1 με ενδείξεις παραποίησης
 b_0 το διαχωριστικό όριο
 b_1, b_2, \dots, b_k οι συντελεστές παλινδρόμησης των ανεξάρτητων μεταβλητών

Στη συνέχεια, μέσω του παραμετρικού ελέγχου T-test, θα έχουμε την σύγκριση των μέσων τιμών των αριθμοδεικτών για τα δύο ανεξάρτητα δείγματα οικονομικών καταστάσεων των εταιριών με ενδείξεις παραποίησης (1) και (0) για μη παραποίηση, προκειμένου να διαπιστώσουμε αν υπάρχουν στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ τους. Υποθέτουμε ότι:

H_0 οι μέσοι όροι των δύο συνόλων δεν διαφέρουν μεταξύ τους
 H_1 οι μέσοι όροι των δύο συνόλων διαφέρουν

Πίνακας 6.2: T-Test / Group Statistics

Group Statistics						
	N		Mean		Std. Deviation	
ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ / ΒΡΑΧΥΧΡΟΝΙΕΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ	22	22	2,263741	,578981	2,050943	,595146
ΠΩΛΗΣΕΩΝ / ΣΥΝΟΛΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ	22	22	,948675	,567272	1,842364	,403566
ΚΑΘΑΡΩΝ ΚΕΡΔΩΝ / ΠΩΛΗΣΕΙΣ	22	22	,038133	-1,126999	,252363	13,599254
ΑΠΑΙΤΗΣΕΩΝ / ΠΩΛΗΣΕΙΣ	22	22	,320748	8,172513	,202274	36,912570
ΚΑΘΑΡΩΝ ΚΕΡΔΩΝ / ΣΥΝΟΛΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ	22	22	,029159	-,006349	,047645	,279897
ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ ΚΙΝΗΣΗΣ / ΣΥΝΟΛΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ	22	22	,145630	-,889911	,265759	1,312813
ΜΙΚΤΩΝ ΚΕΡΔΩΝ / ΣΥΝΟΛΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ	22	22	,148982	,054130	,108185	,147373
ΑΠΟΘΕΜΑΤΩΝ / ΣΥΝΟΛΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ	22	22	,098359	,086252	,107864	,077836
ΣΥΝΟΛΙΚΟΥ ΔΑΝΕΙΣΜΟΥ / ΣΥΝΟΛΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ	22	22	,268794	1,016616	,179876	,943144
ΣΥΝΟΛΙΚΩΝ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΩΝ / ΣΥΝΟΛΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ	22	22	,560420	1,597977	,238132	1,165812

Πίνακας 6.3: T-Test / Independent Samples Test

Independent Samples Test		
t-test for Equality of Means		
	t	Sig. (2-tailed)
ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ / ΒΡΑΧΥΧΡΟΝΙΕΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ	3,700	,001
ΠΩΛΗΣΕΩΝ / ΣΥΝΟΛΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ	,949	,348
ΚΑΘΑΡΩΝ ΚΕΡΔΩΝ / ΠΩΛΗΣΕΙΣ	,402	,690
ΑΠΑΙΤΗΣΕΩΝ / ΠΩΛΗΣΕΙΣ	-,998	,324
ΚΑΘΑΡΩΝ ΚΕΡΔΩΝ / ΣΥΝΟΛΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ	,587	,561
ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ ΚΙΝΗΣΗΣ / ΣΥΝΟΛΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ	3,626	,001
ΜΙΚΤΩΝ ΚΕΡΔΩΝ / ΣΥΝΟΛΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ	2,434	,019
ΑΠΟΘΕΜΑΤΩΝ / ΣΥΝΟΛΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ	,427	,672
ΣΥΝΟΛΙΚΟΥ ΔΑΝΕΙΣΜΟΥ / ΣΥΝΟΛΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ	-3,653	,001
ΣΥΝΟΛΙΚΩΝ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΩΝ / ΣΥΝΟΛΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ	-4,090	,000

Από την ταξινόμηση των εταιριών σε FFS 0 και FFS 1 και τον έλεγχο ισότητας των μέσων τιμών των ανεξάρτητων μεταβλητών (πίνακας 6.2), διαπιστώνουμε ότι οι ανωτέρω χρηματοοικονομικοί δείκτες έχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ των δύο ανεξάρτητων δειγμάτων επιχειρήσεων. Ακόμη παρατηρούμε ότι εταιρίες με FFS ενδείξεις παραποίησης στις καταστάσεις τους, σε σχέση με τις μη, εμφανίζουν χαμηλότερους δείκτες γενικής ρευστότητας, περιθωρίου καθαρού κέρδους, απόδοσης ενεργητικού καθώς και κεφαλαίου κίνησης προς το σύνολο του ενεργητικού, γεγονός που υποδεικνύει ότι οι επιχειρήσεις αυτές αντιμετωπίζουν πρόβλημα ρευστότητας και με δυσκολία καλύπτουν τις βραχυχρόνιες υποχρεώσεις τους. Αντίθετα, έχουν υψηλότερους δείκτες, όπως απαιτήσεις προς τις πωλήσεις, συνολικού δανεισμού προς το σύνολο του ενεργητικού και συνολικών υποχρεώσεων προς το σύνολο του ενεργητικού, που φανερώνει ότι πέρα από τις σημαντικές δανειακές και άλλες υποχρεώσεις, είναι πιθανόν να αποτυπώνονται στις οικονομικές καταστάσεις αυξημένες απαιτήσεις, είτε με την μη διενέργεια πρόβλεψης επισφαλών απαιτήσεων, είτε με την αυθαίρετη, ως προς τη χρονική στιγμή, αναγνώριση εσόδων, αποκρύπτοντας προθέσεις παραποίησης.

Σύμφωνα με τον πίνακα 6.3, στατιστικά σημαντικοί για την εντόπιση εταιριών με παραποιημένες καταστάσεις είναι οι αριθμοδείκτες με $P < 0,05$. Επιπλέον, οι εταιρίες με παραποιημένες καταστάσεις εμφανίζουν υψηλότερες τιμές στους αριθμοδείκτες «Σύνολο Δανεισμού προς Σύνολο Ενεργητικού» και «Σύνολο Υποχρεώσεων προς Σύνολο Ενεργητικού», σε σχέση με τους αντίστοιχους της κατηγορίας χωρίς παραποίηση, φανερώνοντας ότι πιθανόν οι εταιρίες με υψηλό δανεισμό και συνολικές υποχρεώσεις, λόγω των οικονομικών πιέσεων που τους ασκούνται, να ωθούνται στην παραποίηση των οικονομικών τους καταστάσεων.

6.4 Αποτελέσματα

Εισάγοντας στο μοντέλο της βηματικής λογιστικής παλινδρόμησης τις δύο μεταβλητές με τους σημαντικούς συντελεστές για την έρευνα μας, «Σύνολο Δανεισμού προς Σύνολο Ενεργητικού» και «Σύνολο Υποχρεώσεων προς Σύνολο Ενεργητικού» έχουμε τα εξής αποτελέσματα:

Πίνακας 6.4: Logistic Regression / Omnibus Tests of Model Coefficients

		Chi-square	df	Sig.
Step 1	Step	32,466	2	,000
	Block	32,466	2	,000
	Model	32,466	2	,000

Με την εξαγωγή του πίνακα Omnibus Tests of Model Coefficients λαμβάνουμε την τιμή της στατιστικής $\chi^2 = 32,466$ και του p που είναι μικρότερη του 0,05. Διαπιστώνουμε ότι οι χρηματοοικονομικοί δείκτες ερμηνεύουν στατιστικά σημαντικά την πιθανότητα του FFS.

Πίνακας 6.5: Logistic Regression / Model Summary

Step	-2 Log likelihood	Cox & Snell R Square	Nagelkerke R Square
1	28,531 ^a	,522	,696

a. Estimation terminated at iteration number 8 because parameter estimates changed by less than ,001.

Στον πίνακα 6.5 μας δίνεται η τιμή του Nagelkerke $R^2 = 0,696$.

Πίνακας 6.6: Logistic Regression / Classification Table

	Observed	Predicted		Percentage Correct
		0	1	
Step 1	FFS 0	20	2	90,9
	1	3	19	86,4
Overall Percentage				88,6

a. The cut value is ,500

Σύμφωνα με τον πίνακα 6.6, από το δείγμα των εταιριών χωρίς παραπονημένες καταστάσεις ταξινομούνται οι 20 από τις συνολικά 22, ως μη παραπονημένες και οι 2 με παραποίηση, ποσοστό ορθής ταξινόμησης 90,9%. Από τις 22 εταιρίες με παραποίηση ταξινομούνται οι 19 με παραποίηση και οι 3 χωρίς παραποίηση, ποσοστό ορθής ταξινόμησης 86,4%. Το συνολικό ποσοστό ορθής ταξινόμησης ανέρχεται στο 88,6%.

Πίνακας 6.7: Logistic Regression / Variables in the Equation

		B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)
Step 1 ^a	ΣΥΝΟΛΙΚΟΥ ΔΑΝΕΙΣΜΟΥ / ΣΥΝΟΛΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ	-,445	3,190	,019	1	,889	,641
	ΣΥΝΟΛΙΚΩΝ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΩΝ / ΣΥΝΟΛΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ	7,520	3,212	5,482	1	,019	1845,065
	Constant	-6,230	2,063	9,120	1	,003	,002

a. Variable(s) entered on step 1: ΣΥΝΟΛΙΚΟΥ ΔΑΝΕΙΣΜΟΥ/ΣΥΝΟΛΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ, ΣΥΝΟΛΙΚΩΝ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΩΝ/ΣΥΝΟΛΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ.

Στον πίνακα 6.7, έχουμε το μοντέλο όπως έχει προσαρμοσθεί με την επιλογή των δύο μεταβλητών. Από τις τιμές των Wald στατιστικών και τις αντίστοιχες τιμές των p διαπιστώνουμε ότι η σημαντικότερη μεταβλητή, μεταξύ των δύο, είναι ο δείκτης «Συνολικών Υποχρεώσεων προς το Σύνολο του Ενεργητικού», υποδεικνύοντας ότι οι εταιρίες με παραπονημένες οικονομικές καταστάσεις έχουν προβλήματα αυξημένων υποχρεώσεων. Έχει θετικό πρόσημο, που μαρτυρά ότι μια αύξηση του δείκτη «Συνολικών Υποχρεώσεων προς το Σύνολο Ενεργητικού» πιθανόν να οδηγεί την εταιρία ακόμη περισσότερο στην παραποίηση, θέλοντας να αποκρύψει τις οικονομικές δυσκολίες της. Η μεταβλητή του «Συνολικού Δανεισμού προς το Σύνολο Ενεργητικού» δεν συνεισφέρει στατιστικά ιδιαίτερα σημαντικά στο μοντέλο και παρουσιάζει αρνητικό πρόσημο.

Η εξίσωση της παλινδρόμησης είναι:

$$FFS = b_0 + b_1(TD|TA) + b_2(TL|TA) = - 6,230 - 0,445(TD|TA) + 7,520 (TL|TA)$$

6.5 Συμπεράσματα

Το πρόβλημα της παραποίησης των χρηματοοικονομικών καταστάσεων και δη των εισηγμένων εταιριών είναι υπαρκτό με ιδιαίτερα σοβαρές, πρωτίστως οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές προεκτάσεις. Άλλωστε μέσω της ανάλυσης που πραγματοποιήθηκε στην παρούσα εργασία, προέκυψαν ενδείξεις παραποίησης σε 21 οικονομικές καταστάσεις από τις συνολικά 44 εισηγμένες εταιρίες που συμμετείχαν στην έρευνα. Η χρηματοπιστωτική κρίση που επί σειρά ετών διανύει η χώρα, σε συνδυασμό με τη μείωση της άντλησης κεφαλαίων από το τραπεζικό σύστημα, έχει επηρεάσει το σύνολο σχεδόν των επιχειρήσεων. Κάποιες από αυτές, θέλοντας να επιδείξουν ισχυρή οικονομική θέση στον κλάδο, είτε για να εξασφαλίσουν την χρηματοδότηση των δραστηριοτήτων τους μέσω δανεισμού από τράπεζες, είτε για να αντλήσουν κεφάλαια από το Χρηματιστήριο ή ακόμη και σε περιπτώσεις συγχωνεύσεων και εξαγορών, προσφεύγουν σε τακτικές παραποίησης των οικονομικών τους δεδομένων. Άλλες,

στην προσπάθειά τους να αποθαρρύνουν την είσοδο νέων ανταγωνιστών στον κλάδο, επιδιώκουν μέσω της παραποίησης να ελαττώσουν την κερδοφορία τους. Το βέβαιο πάντως είναι ότι οι πρακτικές αυτές δεν βοηθούν στην κατεύθυνση της υγιούς ανάπτυξης του ιδιωτικού επιχειρηματικού τομέα, πόσο μάλλον στην οικονομική ανάταξη της χώρας.

Παρότι η υιοθέτηση των ΔΠΧΕ έγινε για την διευκόλυνση της διεθνοποίησης των ελληνικών επιχειρήσεων και τη βελτίωση της πιστοληπτικής τους δυνατότητας, επιδιώκοντας να παρέχεται επαρκής πληροφόρηση, σύγκριση μεταξύ των κλαδικών επιχειρήσεων και διαφάνεια στις οικονομικές τους καταστάσεις, δεν επετεύχθη η οριστική επίλυση του προβλήματος. Επιπλέον, η εφαρμογή του ΔΠΕ 701 και των αναθεωρημένων ΔΠΕ από το Φεβρουάριο του 2018, συντέινει περαιτέρω στην κατεύθυνση της βελτίωσης, καθιστώντας υπεύθυνους τους ελεγκτές και τα μέλη των Διοικητικών Συμβουλίων των εταιριών, για θέματα που αφορούν την επιχείρηση και τον έλεγχο των οικονομικών καταστάσεων.

Σε μια προσπάθεια ενίσχυσης της διαφάνειας προτείνεται η λήψη περαιτέρω μέτρων από τις ρυθμιστικές αρχές καθώς και η αυστηροποίηση της νομοθεσίας και του πλαισίου ελέγχου από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς στις εισηγμένες επιχειρήσεις. Αυτό, σε συνδυασμό με την επέκταση των εργασιών του εσωτερικού ελέγχου των επιχειρήσεων, πέραν της λογιστικής λειτουργίας και σε άλλες, θα συμβάλει στην αύξηση της αξιοπιστίας και της ακεραιότητας των χρηματοοικονομικών καταστάσεων, καθώς και της εμπιστοσύνης στην πληροφόρηση που παρέχουν.

Σε ένα διαρκώς μεταβαλλόμενο, έντονα ανταγωνιστικό, οικονομικό περιβάλλον οι έρευνες με θέμα την παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων θα είναι πάντα επίκαιρες, αφού οι άνθρωποι επινοούν συνέχεια νέους τρόπους στρέβλωσης της πραγματικής, μη επιθυμητής εικόνας μιας επιχείρησης. Παράλληλα τα εξελιγμένα μοντέλα πρόβλεψης ενισχύουν το έργο των ελεγκτών που σε συνδυασμό με την εμπειρία και τις δικλίδες ποιότητας επεκτείνουν τα όρια του ελέγχου και οδηγούν την ελεγκτική σε νέους δρόμους.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική Βιβλιογραφία

- ♦ Αληφαντής Γ. (2008), «Χρηματοοικονομική Λογιστική», Εκδόσεις Πάμισος, Αθήνα
- ♦ Βασιλείου Δ. και Ηρειώτης Ν. (2008), «Χρηματοοικονομική Διοίκηση - Θεωρία & Πρακτική», Εκδόσεις Rosili, Αθήνα
- ♦ Ζαπουνίδης Κ. (2003), «Βασικές Αρχές και Σύγχρονα Θέματα του Χρηματοοικονομικού Μάνατζμεντ», Εκδόσεις Κλειδάριθμος, Αθήνα
- ♦ Κανονισμός ΕΛΤΕ 454/16.06.2005 (ΦΕΚ 872 Β΄/28.6.2005)
- ♦ Κανονισμός Ευρωπαϊκού Συμβουλίου 1605/2002 ,άρθρο 317 ΣΛΕΕ, άρθρο 27
- ♦ Καραγιάννης Ι., Καραγιάννη Α. και Καραγιάννης Δ. (2014), «Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα», Έκδοση ιδίων, Αθήνα
- ♦ Λαζαρίδης Γ. και Παπαδόπουλος Δ. (2010), «Επιχειρηματική Ανάλυση και Προσδιορισμός Αξίας», Θεσσαλονίκη
- ♦ Λουμιώτης Β. και Τζίφας Β. (2018), «Βασικές Οδηγίες Εφαρμογής Διεθνών Προτύπων Ελέγχου», Σώμα Ορκωτών Λογιστών, Αθήνα
- ♦ Νεγκάκης Χ. και Ταχυνάκης Π. (2017), «Ελεγκτική Εσωτερικός Έλεγχος Θεωρία και Εφαρμογές», Εκδόσεις Αειφόρος Λογιστική, Θεσσαλονίκη
- ♦ Νιάρχος Ν. (2004), «Χρηματοοικονομική Ανάλυση Λογιστικών Καταστάσεων», Εκδόσεις Σταμούλη, Αθήνα – Πειραιάς
- ♦ Σακέλλης Ε. (2005), «Σύνταξη των Οικονομικών Καταστάσεων που προβλέπουν τα ΔΛΠ με βάση το ΕΓΛΣ», Έκδοση ιδίου, Πειραιάς
- ♦ Σπαθής Χ. (2002), «Εμπειρική Διερεύνηση της Παραποίησης Οικονομικών Καταστάσεων», *Περιοδικό Λογιστής*, τεύχος 570
- ♦ Τουρνά–Γερμανού Ε. (2003), «Γενική Λογιστική με ΕΓΛΣ», Έκδοση ίδιας, Αθήνα

Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία

- ♦ ACFE (2020), “Report to the Nations 2020 Global Study on Occupational Fraud and Abuse”

- ♦ Caramanis G. and Spathis Ch. (2006), “Auditee and Audit Firm Characteristics as Determinants of Audit Qualifications. Evidence from the Athens Stock Exchange”, *Managerial Auditing Journal*, Vol. 21 No 9
- ♦ Cressey D. (1973), “Other People’s Money: A Study in the Social Psychology of Embezzlement”
- ♦ IASB (2018) “Handbook of International Quality Control, Auditing, Review, Other Assurance, and Related Services Pronouncements”
- ♦ Kassem R. and Higson A. (2012), “The New Fraud Triangle Model”
- ♦ Spathis Ch. (2002), “Detecting False Financial Statements Using Published Data: Some Evidence from Greece”, *Managerial Auditing Journal*, 17.04
- ♦ Wilks J. and Zimbelman M. (2004), “Decomposition of Fraud Risk Assessments and Auditors’ Sensitivity to Fraud Cues”
- ♦ Wolfe D. and Hermanson D. (2004), “The Fraud Diamond: Considering the Four Elements of Fraud”

Διαδικτυακές Πηγές

- ♦ Μπατσίδης Α., «Logistic Regression in SPSS, Πρόχειρες βοηθητικές σημειώσεις»: http://ecourse.uoi.gr/pluginfile.php/105443/mod_resource/content/1/Logistic%20Regression%20in%20SPSS.pdf
- ♦ Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών, «Ιστορική Εξέλιξη»: <https://www.soel.gr/el/σχετικά-με-το-σοελ/ιστορικό?showall=&limitstart=>
- ♦ Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Καταπολέμησης της Απάτης (OLAF), «Κατευθυντήριες Γραμμές για τις Εθνικές Στρατηγικές Καταπολέμησης της Απάτης»: <https://ec.europa.eu/sfc/sites/sfc2014/files/EL-TRA-General%20Guidelines%20on%20National%20Anti-Fraud%20Strategies.pdf>
- ♦ Ελεγκτικό Συνέδριο, «Ο Θεσμός»: <https://www.elsyn.gr/el/istoriki-anadromi>
- ♦ Προεδρικό Διάταγμα υπ’ αριθ. 226, «Περί Συστάσεως Οργανώσεως και Λειτουργίας του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών, καθώς και Περί των Όρων Εγγραφής σε Ειδικό Μητρώο

και Ασκήσεως του Επαγγέλματος του Ορκωτού Ελεγκτή»:

<https://www.taxheaven.gr/law/%CE%A0.%CE%94.226/1992>

- ♦ Νόμος 2190/1920, «Περί Ανωνύμων Εταιρειών, όπως Κωδικοποιήθηκε σε Ενιαίο Κείμενο με το Βασιλικό Διάταγμα 174/1963»:

<https://www.lawspot.gr/nomikes-plirofories/nomothesia/nomos-2190-1920>

- ♦ Νόμος υπ' αριθ. 2190, «Περί Ανωνύμων Εταιρειών, Κωδικοποιημένος με τον 4541/2018»:

<https://www.taxheaven.gr/law/2190/1920>

- ♦ Ελληνική Τυποποίηση Προτύπων, «Οργανωτική Δομή»:

http://www.elte.org.gr/index.php?option=com_k2&view=item&layout=item&id=19&Itemid=196&lang=el